הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר זמנים

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות שבת

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות שבת

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-שבת/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 8
פרק ד 8
פרק ה 8
פרק ו 10
פרק ז 13
פרק ח 14
פרק ט 17
פרק י 20
פרק יא 22
פרק יב 23
פרק יג 26
פרק יד 27
פרק טו 28
פרק טז 34
פרק יז 35
פרק יח 41
פרק יט 43
פרק כ 44
פרק כא 45
פרק כב 48
פרק כג 52
פרק כד 53
פרק כה 54
פרק כו 59
פרק כז 63
פרק כח 67
פרק כט 70
פרק ל 74

פרק א

הלכה א

שביתה בשביעי עד חטאת קבועה. פ"ק דמסכת שבת (דף ג' וד') ופ"ק דמסכת כריתות (דף ג') ובמסכת סנהדרין פ"ד מיתות (דף ס"ו). ומה שכתב שהיא מצות עשה מקרא מלא הוא וזיל קרי בי רב הוא:

כל מקום עד חייב חטאת. פ"ק דשבת:

הלכה ג

וכל מקום עד אין מכין אותו כלל. פ"ק דשבת (דף ג') ופרק ר' אליעזר דאורג (דף ק"ו) והרבה מקומות:

הלכה ה

דברים המותרין עד אינו חושש. פ' ב"מ (ד' כ"ט) ופ"ק דכתובות (דף ו'):

ורוחץ ידיו עד אינו חושש. פ' בתרא דמס' עירובין (דף ק'):

פרצה דחוקה עד כיוצא בזה. פ"ק דכתובות (ד' ו') ופרק ר"א דאורג (ד' ק"ז) ופ' ח' שרצים (דף קי"א) ופ' המוצא תפילין שם:

הלכה ז

כל העושה עד כיוצא בזה. כתב הראב"ד ז"ל ר"ח ז"ל פסק כר"ש וכו' פטור עליה: **ואני** אומר מחלוקת ישנה היא כי בסדר רב יהודה גאון ז"ל פסק ג"כ כר"ש אבל ר"מ ז"ל הלך בשיטת ר"י אלפס והעומדים בשיטתו והם סומכים כאן על עמוד של שיש כלל קיים ויתד שלא תמוט ר' יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה וההיא דפרק נוטל ושאר קושיות שעליהם כל אחת מתורצת במקומה ובפרק ב"מ בשמעתין דהמכבה את הנר כו' כחס על הנר כו' נחלקו רש"י ורבותינו ז"ל בפי' הסוגיא ולפיהם נחלק הפסק וגם רבותינו בעלי התוספות נחלקו בפסק הזה ויש לי ראיה גדולה פ' כירה גמרא מתני' דמיחם שפינהו דאסיקנא לדשמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כר' יהודה וכולהו דשמואל התם הלכות קבועות הן וכן פסק ר"י אלפס להדיא ועוד דרבינא דהוא בתראה אסיק לאלתר עלה ואמר הילכך קוץ ברשות הרבים מוליכין אותו פחות מד"א בכרמלית אפי' טובא וכן הלכה:

הלכה ח

כל המתכוין עד כיוצא בזה. ריש פ' אלו נערות (דף ל"א) מדייקא מלתיה ממלתיה דר' אבין:

נתכוין עד פטור. פ' ספק אכל מסכת כריתות (דף [י"ט] צ"א) :
כל המתכוין עד חוזר מאליו. פ' המצניע (דף צ"ב):
כל המתכוין עד ב' אותיות חייב. פ' הבונה (דף ק"ג):
וכן אם נתכוין עד כיוצא בזה. פ' האורג (דף ק"ה): :

הלכה טו

כל מלאכה עד כיוצא בזה. פ' המצניע (דף צ"ב):
כל המקלקלין עד הרי זה פטור. פרק ר' אליעזר דאורג (דף ק"ו) :
חפר גומא עד פטור. פרק כלל גדול (דף ע"ג) :
כל המקלקלין עד סוף הפרק. פרק ר"א דאורג (דף ק"ז) :

פרק ב

הלכה א

דחויה עד דוחה את השבת. שבת פ' ח' שרצים (דף ק"ט) ופ' בתרא דיומא (דף פ"ד) ופ' אין מעמידין (דף כ"ח) ובכמה מקומות בתלמוד הלכה מרווחת:
אמדוהו ביום עד שהוא שבת. פ' מפנין (דף קכ"ט) ופרק בתרא דיומא (דף פ"ד):
מחללין עד סכנה. פרק ב"מ (דף כ"ט ל'):
ומחללין עד צריך לכך. פ' בתרא דיומא (דף פ"ד):

הלכה ג

כשעושין עד וחכמיהם. פרק לפני אידיהן (דף י"ב) ופ' בתרא דיומא:
ואסור עד בהם. פ' ב"מ (דף כ"ט):
הא למדת עד ושלום בעולם. פ' ב"מ (דף כ"ח) ובירושלמי:
ואלו עד יחיו בהם. פרק ב"מ:
החושש עד בלא אמירה. פרק אין מעמידין:
ומכה שהיא בגב היד עד על פיהם. פרק אין מעמידין ופ' שמונה שרצים:

הלכה ו

הבולע עד נפשות. פ"ק דע"ז (דף י"ב):
וכן מי עד להצילו. פרק בתרא דיומא (דף פ"ד):
חולה עד כיוצא בזה. מסכת מנחות פ' ר' ישמעאל (דף ס"ד):
המבשל עד כיוצא בזה. פ"ק דחולין (דף ט"ו) ופ' מרובה (דף ע"א) ובה' ר"י אלפס ריש פרק כירה:

הלכה י

חולה עד ישראל. פ' מפנין ופ"ב דביצה (דף כ"ב):

לפיכך מעלין עד מותר. פ' חבית ופ' אין מעמידין (דף כ"ב):

היולדת עד כדרכה. פרק מפנין (דף קכ"ח):

אין מילדין עד השבת. פ' אין מעמידין (דף כ"ו):

הלכה יג

חיה עד אלה. פ' מפנין (דף קכ"ט) ופ' במה אשה:

וכן מרחיצין עד היא לו. פרק ר"א דמילה (דף קל"ד):

האשה עד חזקתו חי. פ' קמא דמסכת ערכין (דף ז') גמרא מתני' דהאשה שיוצאת ליהרג:

הלכה טז

מפקחין עד עמו. פרק בתרא דיומא (דף פ"ד):

שמע עד הדגים פטור. פרק ר' ישמעאל דמנחות (דף ס"ד):

כתב הראב"ד ז"ל הנך מילי וכו' אע"ג דתלמיד הוא לגבי דרבה עכ"ל: **ואני** אומר ר"מ ז"ל כרבה פסק וכלשון אחרון דמנחות בשמעתין קמייתא דפ' ר' ישמעאל בלא שמע וכלישנא קמא בשמע ולא פליגי תרווייהו לישני בעיקר דינא כדאשכחן בתלמודא כיוצא בהן. וכתב ר"מ ז"ל בתשובה לחכמי לוניל שהעתקתי בס' אהבה והריני אכין לפניך הסוגיא למען תשכיל, דגרסינן התם א"ל רבינא לרב אשי נמצאת הראשונה כחושה בבני מעי מהו בתר מחשבתו אזלינן וגברא לאיסורא קא מיכוין או דילמא בתר מעשיו אזלינן א"ל לאו היינו דרבה ורבא דאתמר שמע שטבע תינוק בים ופרס מצודה להעלות דגים והעלה דגים חייב להעלות דגים והעלה תינוק רבא אמר חייב רבה אמר פטור וע"כ לא קא פטר רבה אלא כיון דשמע אמרי' דעתיה נמי אתינוק אבל לא שמע לא ואיכא דאמרי לאו היינו פלוגתייהו דרבה ורבא דאתמר לא שמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלות דגים והעלה דגים חייב להעלות דגים והעלה תינוק ודגים רבה אמר פטור ורבא אמר חייב רבה אמר פטור זיל בתר מעשיו רבא אמר חייב זיל בתר מחשבתו עכ"ל הגמרא, ועיניך הרואות שכל זמן שהעלה תינוק בין לבדו בין עם דגים בין שמע בין לא שמע פוטר רבה דהוא רביה דרבא וקי"ל כותיה חדא דהוא רביה ועוד דתלמודא בלישנא קמא דייק ממילתיה דרבה משמע ללא שמע ולא דייק ממילתיה דרבא מכלל דקים ליה כרבה דהוא רביה ופטר לעולם משום דהוי שגגה ואף ע"ג דדיוקא לא קאים היינו משום לישנא בתרא דאמר לה להדיא ובכולי תלמודא פסקינן כלישנא בתרא וכ"ש בהא דלא פליגי לישני לגמרי בעיקר דינא אלא אתא לישנא בתרא לאפוקי מדיוקא דלישנא קמא. בא וראה אור

ר"מ ז"ל שכתב כאן בסתם לפי שעיקר ההלכה לא נאמרה לעניין איסור שבת וביררה בפ"ב דהלכות שגגות על סדר התלמוד למען ילמד הקורא מקום מוצאו וידע בו וז"ל היו לפניו שתי בהמות של צבור אחת שמינה ואחת כחושה וכו' עד נמצאת הראשונה השמנה טרפה בבני מעים עד הרי זה פטור מחטאת וכן הפורש מצודה להעלות דגים מן הים בשגגה והעלה תינוק עם הדגים בין ששמע שטבע תינוק בין שלא שמע הואיל ועלה התינוק הרי זה פטור מחטאת אע"פ שלא היתה כונתו אלא לצוד מפני שהיה שוגג וכן כל כיוצא בזה ע"כ לשונו. הנה ביאר ובירר שם עיקר ההלכה כמו שכתבתי גם הראב"ד ז"ל לא השיג עליו:

הלכה יז

נפל תינוק עד התחתון. פרק בתרא דיומא (דף פ"ד):

הלכה כ

היתה חצר עד נעקרו עד ונפלה עליו מפקחין. פרק קמא דכתובות (דף ט"ו) ופרק בתרא דיומא:

כתב הראב"ד ז"ל יש מפרשים וכו' שלא הוחזק שם ישראל ע"כ לשונו: **עוד** שאלו ממנו חכמי לוניל וז"ל בספר זמנים ובהרבה מקומות נראה מן הכתוב בעיר שישראל ועובדי כוכבים ומזלות דרין בה וכו' (עיין לשון השאלה בכ"מ) אפילו רוב עובדי כוכבים ומזלות מפקחין והפכנו בשמועות לאמת דברי הספר והצור העלים ממנו על כן דבר אתה עמנו ונשמעה: **תשובה** תימה גדול אני תמה על דבר זה שקבלתם וכי אנו לא קבלנו כך וכי יש באותו מקום שום ספק בעולם הרי הדברים ברורים הם שם אפי' לבר בי רב דחד יומא שכך הם דברי שמואל כו' (ע' בכ"מ לשון התשובה) והדבר ידוע ששמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן ע"כ: ועיקר אלו ההלכות סוף פ' קמא דכתובות ופרק בתרא דיומא ואגב גררא בהרבה מקומות:

הלכה כב

המהלך עד פרנסתו. פרק כלל גדול (דף פ"ט):

כתב הראב"ד פירוש יום אחד יתר על שביעיות אותו יום ניתר בכל מלאכה, עכ"ל: **ואני** אומר יפה פירש לפירוש של ר"מ ז"ל:

הלכה כג

עובדי כוכבים ומזלות שצרו עד את השבת. במסכת עירובין פרק מי שהוציאוהו (דף מ"ה):

ומצוה על כל ישראל וכו' וכשיצילו את אחיהם עד לעתיד לבא. פ' מי שהוציאוהו:

וכן ספינה עד בשבת. פרק סדר תעניות אלו (דף י"ט):

צרין על עיירות עד סוף הפרק. פ' קמא דשבת (דף י"ט):

פרק ג

הלכה א

מותר להתחיל עד כל השבת. פ"ק דשבת (דף י"ז י"ח):

הלכה ג

מניחין קדרה עד מטמינה לכירה. הכל פ' כירה (דף ל"ח):

הלכה יג

תנור עד בכדי שיעשה. פ"ק דשבת (דף י"ט):

ואם בשוגג מותר עד וכיוצא בזה. שם ופרק כל כתבי (דף קי"ז):

הלכה יט

עושה אדם עד סוף הפ'. פ"ק דשבת (דף כ'):

פרק ד

הלכה א

יש דברים שאם טמן עד מוסיף. פ' במה טומנין (דף מ"ז):

מן הדין עד רותחין. פ' ב"מ (דף ל"ד):

הלכה ג

וכן מן הדין עד דבר חם. פ' כירה:

ומותר לטמון עד סוף הפרק. פ' במה טומנין (דף מ"ז מ"ח):

פרק ה

הלכה א

הדלקת עד מדברי סופרים. פרק במה מדליקין (דף כ"ה):

מותר להשתמש עד שמא יטה. פ"ק דשבת (דף י"א):

הלכה ג

המדליק עד ולא תשתלשל למטה מותר. פ' במה מדליקין:

נותנין גרגיר וכו'. פ' במה אשה:

וכל הפתילות עד וכל כיוצא בהן. הכל פרק ב"מ (דף כ"א):

הלכה יג

אין נותנין עד כיבוי הניצוצות. פ' כירה (דף מ"ב):

אין פולין עד לפניו. פ"ק דשבת:

הלכה טז

כלים הדומין עד ממנו. פ' יציאות (דף י"ב):

כתב הראב"ד ז"ל בלבול גדול אני רואה בכאן לפי הגמרא והמבין יעיין: **ואני** אומר לפי בינתי הבינותי והנה בינתי תעניי לפרש כל דבר על אופנו להתיר הבלבול ולבאר לפני המעיין בעז"ה. כתב תחלה כלים הדומין זה לזה ואינן ניכרין אלא בעיון הרבה אסור להקריבן לאור הנר ולהבחין שמא יטעה ויטה עכ"ל. וזה פשוט כדאסיקנא פ"ק דשבת בגמרא מתניתין דלא יפלה את כליו וש"מ תרווייהון שמא יטה וגרסינן לאלתר אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו להבחין בין בגדו לבגד אשתו אמר רבא לא אמרן אלא בבני מחוזא אבל בבני חקליתא מידע ידיע ובבני מחוזא נמי לא אמרן אלא דזקנות אבל דילדות מידע ידיע, ע"כ. והן הלכות פסוקות דשמואל ורבא ועיניך הרואות שתולה הענין במידע ידיע כלומר שאין צריכין עיון הרבה וכן פירש ר"ח ורש"י ז"ל וגם רבותינו בעלי התוספות ז"ל כן הסכימו ומזה הטעם התירו בזמן הזה ובאותה הארץ להבחין בין בגדי האיש לבגדי האשה שיש הפרש גדול ביניהן וניכרין בעיון הקל אבל בין בגדי אדם לחבירו ובין בגדי אשה לחברתה אסור לפי שדומים זה לזה וצריכים עיון הרבה. עוד כתב שמש שאינו קבוע אסור לו לבדוק כוסות וקערות מפני שאינו מכירן בין בנר של שמן בין בנר של נפט שאורו רב שמש קבוע מותר לו לבדוק לאור הנר כוסות וקערות מפני שאינו צריך עיון הרבה, עכ"ל. וזהו כדגרסינן גמרא מתניתין דלא יקרא לאור הנר תני חדא שמש בודק כוסות וקערות לאור הנר ותניא אידך לא יבדוק פירוש וקשיין אהדדי ופרקינן לא קשיא כאן בשמש קבוע כאן בשמש שאין קבוע כלומר שמש קבוע אינו צריך עיון הרבה מתרי טעמי חדא דהוה רגיל ועוד דלא מירתת דילמא מסלקי ליה בעילה כל דהו הואיל ומוחזק הוא להם ולכך מותר אבל שמש שאין קבוע אסור מן אלו הטעמים שכתב ומש"ה יהיב דעתיה למידק טפי ועתה לא חילק בין שמן לנפט אלא הכל שוה בדין שניהם. עוד כתב לחלק בדין אצל השמש קבוע וז"ל ואם היה נר של שמן זית אין מורין לו לבדוק אע"פ שהוא מותר גזירה שמא יסתפק ממנו עכ"ל. וזהו כדגרסינן בפירוקא בתרא איבעית אימא הא והא בשמש קבוע הא בדמשחא הא בדנפטא, כלומר שתי הברייתות נשנו בשמש קבוע ולא קשיא הא דקתני אסור בדמשחא דגזרינן דילמא אתי לאסתפוקי מיניה והאי דקתני מותר בדנפטא פי' זפת כי מאחר שהוא מסריח לא אתי לאסתפוקי

מיניה איבעיא להו שמש קבוע בדמשחא מאי כלומר בתר משחא אזלינן ואסור משום גזירה דילמא אתי לאיסתפוקי או דילמא בתר שמש אזלינן וכיון שהוא קבוע מותר מאי כלומר מאי להורות לו לכתחלה ואהדריה ר"ה אמר הלכה ואין מורין כן רב ירמיה בר אבא בשם רב אחא הלכה ומורין כן וכיון דלא איפסקא הלכתא בהדיא לחומרא עבדינן ואוסרין לשמש קבוע כמו בדמשחא וכן הורו כל המורים לחומרא, תדע דמייתי עלה עובדא דהוא רב בכ"מ רב ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אשי קם שמעיה וקא בדיק לנהורא דשרגא אמרה ליה דביתהו לרב אשי והא מר לא סביר הכי א"ל שבקיה כרביה ס"ל כלומר שמש קבוע לרב ירמיה ושמעינן לרביה דאמר מורין כן אבל אנן לא ס"ל הכי וקי"ל כרב אשי דבתראה הוא: **אמנם** מה שנראה לראב"ד ז"ל בלבול לפי הגמרא זהו לפי גירסת הגמרא שלו או גירסת ר"י אלפס ורש"י ובשיטת ר"ח ז"ל אבל הגירסא הזאת ספרדית היא ונכונה ועליה סמך ר"מ ז"ל:

הלכה יז

נר שאחורי הדלת עד ואינו חושש. פרק כתבי הקודש (דף ק"כ):

הלכה יח

כל מדינות עד ותוקע ושובת. פרק ב"מ (דף ל"ח):

תוקעין במוצאי שבת עד להתיר את העם למעשיהם. כן משמע סוף פרק אלו קשרים דאסיקנא מחוורתא כדרב יוסף:

יום הכפורים עד סוף הפרק. פ' אלו קשרים וסוף פ"ק דתוספתא דחולין:

פרק ו

הלכה א

אסור עד בעצמן. פ' קמא דשבת (דף י"ט) ופ' כל כתבי הקדש (דף קכ"ב) ובמכילתין נפקא לן מקרא כמו שאכתוב בריש הל' שביתת יו"ט:

נכרי שעשה עד כיוצא בזה. פ' כל כתבי הקדש:

הלכה ה

מת שעשו עד שאמרנו. פ' השואל (דף קנ"א):

הלכה ז

עיר שישראל עד כיוצא בזה. פרק כל כתבי הקדש (דף קנ"ב) ופ' שואל ופ"ג דמסכת מכשירין:

ישראל שאמר עד שנעשה בשבת. מסכתא עירובין פ' בכל מערבין והביאו ר"י אלפס ז"ל בהלכות יו"ט פ' אין צדין וביו"ט אמרו ק"ו בשבת כדתנן פרק משילין:

דבר שאינו עד כיוצא בזה. מסכת עירובין פ' הדר (דף ס"ז ס"ח):

הלוקח בית עד מהם. ב"ק פ' מרובה (דף פ') בשמעתין דתקנות וסוף פ"ק דגיטין (דף י'):

הלכה יב

פוסק עד בשבת. פרק לפני אידיהן (דף כ"א) :

כתב הראב"ד ז"ל דבר זה לא נהיר וכו' דומה לקבלנות, עכ"ל: **ואני** אומר הרי אינו בא עמו לחשבון בכל יום והואיל וכן מה לנו אם משתרש הא אמרי ספ"ק דע"ז ואם התנו מתחלה מותר מאחר שלא באו לחשבון ואם באו לחשבון אסור אלמא בחושבנא תליא מילתא ולא בהשרשה. וכן נמי משמע בירושלמי דספ"ק דמסכתא ע"ז ובסוף פ"ק דמסכתא שבת דגרסינן התם האומנין העושים מלאכה לישראל בביתו של ישראל אסור בבתיהם מותר אמר רשב"א בקבולת מותר בשכיר אסור פי' בשכיר יום בד"א בתלוש אבל במחובר בין כך ובין כך אסור ואם היתה עיר אחרת בין כך ובין כך מותר. ומאי בין כך ובין כך בין בתלוש בין במחובר ובלבד שיהיה על ידי קיבולת אר"ש בן ביסנא הלכה כרשב"א בשבת ובאבל ובע"ז אלמא בבתיהם או בעיר אחרת מותר ואע"ג דקא משתרש ועוד דפ"ק דשבת קי"ל כב"ה דאמרי נותנים כלים לכובס נכרי ועורות לעבדן מע"ש ואע"פ שעושה הנכרי מלאכה בשבת ואין לחלק בין תלוש למחובר כדמשמע סוף פ"ק דמסכת ע"ז ועוד דאמרינן במ"ק פרק מי שהפך את זיתיו מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר אלמא להשרשה לא חיישינן. ומ"ש הראב"ד שאין זה דומה לקבלנות מ"מ חכיר הוא שהוא שכיר שנה או שתים שדינו כקבלן כדאמרינן להדיא במ"ק אבל האריסים והחכירים והקבלנין הרי אלו יעשו והכי מסיק לה תלמודא אלמא שוים הם וכן הסכים רבינו ברוך בעל התרומות ורוב רבותינו בעלי התוס' ז"ל. שוב מצאתי לרב ר' אהרן הלוי ז"ל שכתב כן בהלכות ע"ז שלו:

הלכה יד

לפיכך הפוסק עד בעליו. ספ"ק דמסכת ע"ז (ד' כ"ב):

מותר להשכיר עד והשאר חולקים. פ"ק דשבת (דף י"ט) וספ"ק דמסכת ע"ז (דף כ"א):

הלכה יח

הנותן מעות עד הגאונים ז"ל. סוף מסכת ע"ז:

לא יתן עד נזקקין לו. פ"ק דשבת (דף י"ט):

הלכה כב

מי שהיה עד מד' אמות. פרק מי שהחשיך (דף קנ"ג):

ישראל שעושה עד כיוצא בזה. פ"ק דחולין (ד' ט"ו) ופרק מרובה ופרק ב' דתרומות והביא ר"י אלפס בהלכות פרק כירה (דף ע"א):

הלכה כד

פירות שיצאו עד מוצאי שבת. ריש פ' מי שהוציאוהו (דף מ"א) :

כתב הראב"ד ז"ל דדוקא וכו' והכי אסקה ר"פ בעירובין עכ"ל: **ואני** אומר כי דברי הראב"ד ז"ל לפי שראה ריש פרק מי שהוציאוהו לר"פ פירות שיצאו מחוץ לתחום וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מ"ט אנוסין נינהו, ופירש"י ז"ל דביו"ט קא מיירי. ויפה פירש משום דלא אתעביד בהו מלאכה דאורייתא דאי בשבת ודאי אסורין אם הביאן דרך רה"ר ואפילו העבירן ד' אמות ברה"ר וכ"כ מורה הרשב"א ז"ל גרסי' עלה איתיביה רב יוסף בר שמעיה לר"פ רבי נחמיה וראב"י אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא ומהדרינן תנאי היא דתניא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו רבי נחמיה אומר במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו ושקלינן וטרינן לברורי מאי במקומם אילימא במזיד והא עלה קתני ר' נחמיה וראב"י אומר לעולם אסורין כו' עד דאסקה בחסורי מחסרא כו' לאוקומה כתנאי ובמזיד ותיקום דר"פ כת"ק ודחינן לא במזיד במקומן כ"ע לא פליגי דאסור והכא בשוגג שלא במקומן קא מיפלגי כו' דר"פ לימא כתנאי ומהדרינן והא מדקתני סיפא ר' נחמיה וראב"י אומר לעולם כו' שוגגין אין במזיד לא מכלל דת"ק סבר במזיד נמי שרי ש"מ אלמא תנאי היא במזיד וקאי ר"פ כת"ק ופירש"י ז"ל האי ברייתא בשבת ופירוש שלא במקומן חוץ לתחום ומקומן תוך התחום דומיא דלא הפסידו את מקומן דהיינו תחומן ול"ג בברייתא וחזרו דא"כ מאי קא מפליג בתר הכי בין מקומן לשלא במקומן אי קתני להדיא בברייתא חזרו, ובדרך הזה הלכו רבותינו בעלי התוס' ז"ל וסמך ר"י ז"ל על זאת המסקנא ופסק כת"ק להתיר שוגגין שלא במקומן ומזיד במקומן ואע"ג דמשנת ראב"י קב ונקי שאני הכא כיון דר"פ דהוא אמורא ובתראי קאי כת"ק הלכתא כוותיה ולא דמי להבא בשביל ישראל שמותר לישראל אחר משום קנס דעבד בהו ישראל איסורא. ומורי הרשב"א ז"ל אמר עוד דשאני פירות נכרי דלא קנו שביתה אלא משום גזירת בעלים נכרים אטו בעלים ישראל ולפיכך הקלו בהן כשיצאו ממקומן להתירן אפי' שלא במקומן ובזה הסיגנון הוא מ"ש הראב"ד ז"ל כאן: **ולדידי** קשיא הדא שיטתא טפי חדא מחיקת הגירסא דגרסינן בכולהו נוסחי דוקני וחזרו ועוד דאם איתא דר"פ הוא דמהדר ליה לרב יוסף בר שמעיה

ואסיק להאי מסקנא א"כ הל"ל להדיא אמר ליה רב פפא ועוד מאי קאמר תנאי היא הא לאו אורחא דתלמודא לפרוקי הכי מארי דשמעתא והכי הל"ל אנא דאמרי כת"ק דתניא ועוד אמאי שני תלמודא לישנא דברייתא דיצאו חוץ לתחום וקרי ליה שלא במקומן וקרי לתוך התחום מקומן. ועוד קשיא לי על תירוץ ר"י ז"ל דאמר דעבד ישראל איסורא בהני פירות דהא יצאו קתני דמשמע יצאו באונס דומיא דמתניתין דמי שהוציאוהו נכרים וכו' דעלה קא מייתי לה בגמרא ואם איתא דישראל עבד בהו איסורא המוציא פירות חוץ לתחום הל"ל ולפלוג בין הוציא בשוגג להוציא במזיד דומיא דהמבשל בשבת ובתר הכי לפרוק בחזרו וכדבעי למימר. לכן נראה לי ודאי מדקתני יצאו היינו שלא מדעתן דפירות אין להם דעת וכן מפרש טעמא לאלתר מאי טעמא אנוסין נינהו וחזרו גרסינן ושקיל וטרי אי חזרו שוגגין או מזידין וגם אם חזרו למקומן הראשון או אם חזרו לשלא במקומן הראשון ולא חזרו לקדמותן והרי הן כאדם שאין לו אלא ארבע אמות ואע"פ שהן בתוך התחום קרי ליה שלא במקומן הואיל ולא חזרו במקומן הראשון כמו שהיו קודם יציאתן ודמיא לי קצת להההיא דפרק קמא דשבת דהושיט ידו מליאה פירות וכו' ומפלגינן בין אותה חצר לחצר אחרת ואמרי' טעמא משום דהיכא דאתעבידא מחשבתיה אסור ואי לא שרי וכן נמי במזיד קנסוה בשוגג לא קנסוה ותלמודא הוא דשקיל וטרי אליבא דר"פ אבל ר"פ לא חייש לאהדורי כלל ומסקנא נמי דשקלא וטריא הוא ושנויי דחיקי אינון ולא סמכינן עלייהו ולפיכך השמיט כל הסוגיא ר"י אלפס ז"ל להשמיענו שאינה הלכה וגם בעל המאור ז"ל לא השיגו למה השמיטה וכן הרמב"ן ז"ל נראה שהם מסכימים כדבריו ועל כן הסכים יפה ר"מ ז"ל שפסק כאן בהלכות שבת כסתם ברייתא ואליבא דראב"י ככללא דתלמודא משנת ראב"י קב ונקי ונתן טעם לדבר שלא נשתנו ולא עשה בהן מעשה ולהכי לא דמי להמבשל בשבת וכיוצא בו ופרק ה' דהלכות שביתת יום טוב פסק כר"פ להשמיענו שבי"ט אמרה וכפירש"י ז"ל. שוב מצאתי בחדושי מורי רשב"א ז"ל לעירובין שכתב כן:

הלכה כה

השוכר את הפועל עד סוף הפרק. במציעא פרק הזהב (דף נ"ח):

פרק ז

הלכה א

מלאכות עד טחינה. פרק כלל גדול (דף ע"ג):

הלכה ו

וכן הלוקח עד שאמרנו. פ' המצניע (דף צ"ה):

ומגוף המלאכות עד מביא חטאת קבועה. פרק כלל גדול (דף ס"ט) גמ' מתני' דהיודע עיקר שבת בפיסקא תנינא מוכחא סוגיין הכי:

א"כ מה הפרש עד כיוצא בזה. ריש פ' הזורק (דף צ"ו) וריש ב"ק (דף ב'):

העושה מלאכות עד סוף הפרק. פ' כלל גדול (דף ס"ט ע'):

פרק ח

הלכה א

החורש עד זורע. ריש פרק הבונה (דף ק"ג):

אבל המשקה עד זורע וחייב. ריש מועד קטן (ד' ב'):

הלכה ג

הקוצר עד משום קוצר. מקצתו פ' כלל גדול (דף ס"ט) ומקצתו פרק המוצא תפילין (דף ק') גבי אסור להלך ע"ג עשבים גזירה שמא יתלוש וכן פ' לולב הגזול (דף ל"א) גבי אתרוג במחובר וכן פ' משילין (דף ל"ו) גבי אין עולין באילן וכו' שמא יתלוש:

לפיכך צרור וכו'. פ' המוציא (שם דף ק"ז):

וכשות שעלה עד מקום גידולו. פ' ח' שרצים (דף ק"ז:):

אבל התולש עד ממנו חייב. סוף המצניע:

כל זרע עד נוטע. פרק א' דמ"ק (דף ב'):

גבשושית עד טומאה. פ' המוציא (דף פ"א):

הלכה ה

התולש עד ביצה. פרק הבונה (דף ק"ג) וביצה האמורה וכו' פ' בתרא דיומא:

המעמר עד ואין עמור. פ' כלל גדול (דף ע"ג) וכן משמע בפרק המביא (דף ל"ג) גבי תבן שבחצר:

הלכה ו

המקבץ עד הדש. פ' המצניע (דף צ"ה): ענין המפרק פירש"י ז"ל סוף המצניע שלא כדברי מפרשי תולדה דקוצר:

החולב את הבהמה חייב מפני שהוא מפרק. סוף פ' המצניע:

וכן החובל עד כגרוגרת. פ"ק דכתובות (דף ו') ופ' שמונה שרצים (דף ק"ז):

כתב הראב"ד וכי המשקין וכו' עכ"ל: **ואני** אומר כי זה הוא דוקא במוציא משקין מרשות לרשות וכדתנן ריש פירקין המוציא יין כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיעה אבל

הכא בחובל עסקינן ומש"ה מוקמינן לה בצריך לדם פ"ק דכתובות לכתחלה בשבת בשמעתין דבועל וכדעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל כדי שתהיה מלאכה הצריכה לגופה וכן בפ' שמונה שרצים ולכך דקדק כאן ר"מ ז"ל בלשונו דהוי כמפרק שהיא תולדה דדש ואין דש חייב בפחות מכגרוגרת. ומעתה איני רואה מקום לקושיא זו והדין עם ר"מ ז"ל כד"נ:

בד"א בחובל עד ממנו חייב. פ' ר"א דאורג (דף ק"ז):

שמנה שרצים עד יצא חייב. פ' שמונה שרצים (דף קמ"ג):

הלכה י

הסוחט עד וחייב. פ' חבית:

והחולב לתוכה עד לתוך הכלי. פ' חבית וביבמות פ' חרש:

הזורה עד תולדת בורר. פ' המצניע (דף צ"ה):

וכן הבורר עד וחייב. פ' ר"א דתולין (דף קל"ח):

שהזורה עד הערביים חייב. פ' כלל גדול (דף ע"ד):

המשמר עד שיצולו. פרק ר"א דתולין, וענין השיעור פרק כלל גדול:

ונותנים ביצה וכו' עד שיצלול. פ' ר"א דתולין (דף קל"ט):

וחרדל עד כיוצא בזה. פ' ר"א דתולין:

הלכה טו

הטוחן וכו'. פרק כלל גדול:

וכל השוחק וכו'. פ"ק דשבת (דף י"ח) בשמעתין דמחוסרים שחיקה ופ' ר"א דמילה (ד' קל"ד) גבי מתני' דאם לא שחק ופ"ק דביצה דב"ש אומרים כל הנידוכין ובגמרא דילה:

המחתך עד כל שהוא. פ' כלל גדול (דף ע"ד):

הלש כגרוגרת עד סוף הפרק: כתב הראב"ד ז"ל כמדומה לי כו' ובנתינת מים לבד חייב עכ"ל: **ואני** אומר הנני מפרש כל דברי ר"מ ז"ל תחלה אחת לאחת למצוא חשבון בדברי הראב"ד ז"ל: תחלה כתב הלש כגרוגרת חייב. בפ' כלל גדול: המגבל את העפר הרי זה תולדת לש. גם זה בפרק כלל גדול: וכמה שיעורו כדי לעשות פי הכור של צורפי זהב זה בפרק המוציא: ואין גיבול באפר פ"ק דשבת: ולא במורסן ולא בכיוצא בהן. סוף שבת: והנותן זרע שומשמין עד סוף הפ', במס' זבחים פ' דם חטאת (דף נ"ד) גמ' מתניתין דאחד הבגד. ואחר שגליתי מקומן אומר כי באמת כן דעתי לפרש כמו שביאר דעתו הראב"ד ז"ל שאין בהן משום לישה וכן פירש"י ור"י אלפס ז"ל והוא הנכון. כי לפי' הראב"ד יש לי להקשות עליו חדא שהוא נכנס בפירוש הזה לפי דעתי מהא דגרסינן פ"ק דשבת גמרא

מתניתין דאין שורין דיו מאן תנא נתינת מים לדיו זו היא שרייתה וחייב חטאת אמר רב יוסף רבי היא דתניא אחד נותן לתוכו קמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי ר' יוסי בר' יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל א"ל אביי ודילמא לא היא ע"כ לא קאמר רבי יוסי ברבי יהודה התם אלא קמח דבר גיבול אבל דיו דלאו בר גיבול הוא מנתינת מים ליחייב דמשמע דכל היכא דלאו בר גיבול הוא בכל מידי נמי ליחייב מנתינת מים בלבד, ונתחזק בזה הפירוש עוד מדמהדר תלמודא לא ס"ד דתניא אחד נותן את האפר ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי ר"י בר"י אומר אינו חייב עד שיגבל כלומר ואפר לאו בר גיבול הוא דומיא דדיו וסמנים ומחייב בנתינת מים בלבד, ועוד מקשה תלמודא לדחוייה מאי אפר עפר כלומר דהוא בר גיבול ומש"ה פטר ר"י בר"י עד שיגבל אבל בדיו ואפר וכיוצא בהן מודה לרבי דנתינת מים בלחוד איהו נמי מיחייב ומתני' דברי הכל היא ואקשינן תו לאהדוריה והתניא אפר והתניא עפר כלומר ובתרוייהו פליגי ר"י בר"י וא"כ אין לחלק בדבריו בין מידי דהוי בר גיבול למידי דלאו בר גיבול ומתני' רבי היא ולא ר"י בר"י ומתמה תלמודא לפרוקי מידי גבי הדדי תניא לתרוייהו כי הדדי נינהו ומר קרי ליה אפר ומר קרי ליה עפר כלומר והדרא קושיין לדוכתה כדמעיקרא דעד כאן לא פליג ר"י בר"י עליה דרב אלא בקמח או בעפר דבני גיבול נינהו אבל בדיו וסמנין ואפר בנתינת מים בלחוד מיחייב ודכוותה סוף מס' שבת גמרא מתניתין דמהלקטין לתרנגולין אלא דמסיק ליה לא ס"ד וזה תימה על גדולת חכמת רבינו שיסמוך על שנויי דחיקי וסוגיא דלאו כהלכתא אזלא אלא לפלפולא בעלמא ולאו דסמכא היא והניח מה שהוא תלמוד ערוך לפסוק הלכה כרבינא דהוא בתראה והלכה רווחת ואין חולק עליו דגרסינן במסכת ביצה פרק המביא גמרא מתני' דאין גורפין תנור וכירים וכו' א"ל רבינא לרב אשי אמר לן רב אחא מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא א"ל אנן אריקתא דפרת סמכינן כלומר אין אנו גובלין בי"ט אלא טחין אותו בטיט שעל שפת נהר פרת שמגובל מכמה זמן ועליו אנו סומכין מבע"י שאם נצטרך ביו"ט לתנור וכירים וכיוצא בהן שנקח ממנו ולפיכך הוא מוכן ומותר ואמרי' אמר רבא והוא דצייריה מאתמול כלומר שעמד עליו וציירו והזמינו בלבו והכינו לומר מכאן אני נוטל שאל"כ היה אסור משום מוקצה אמר רבינא וקטמא שרי כלומר שהאפר אין בו גיבול ולפיכך מותר לגבלו ביו"ט לטוח בו פי תנור ופירש ופסק כן ר"י אלפס ז"ל וכן נכון שהרי רב אשי ורבינא ורבא כולן שוין וגם רש"י ז"ל וזה פסק גמור ולכך השמיט ר"י אלפס ז"ל שאר הסוגיות חוץ מזאת להשמיענו שאין הלכה זולת זה ולא שייך לפרושי ביה כפי' הראב"ד ז"ל ובאותן סוגיות של מסכת

שבת כבר פירש"י ז"ל בסגנון טוב ואפי' תימא דהכי שפיר טפי זה הוא העיקר וערך תלמוד להורות בו הלכה למעשה ועליו יש לסמוך וחלילה לו לר"מ ז"ל מטעות:

פרק ט

הלכה א

האופה עד אבר קטן. פ' כלל גדול (דף ע"ה) **ופ' כירה** (דף ל"ח):

ושיעור מבשל סמנין וכו'. פר"א דאורג (ד' ק"ד) :

כתב הראב"ד ז"ל כדי לצבוע בהן בגד קטן פי סבכה עכ"ל: **ואני** אומר בשול סמנין מדרב אשי שמעינן לה דאמר פרק האורג סוף שמעתין קמייתא מה לי בישול פתילה מה לי בשול סמנין ולגבי מילה אתמרא ורישא דמלתיה מוכחא דאמר מה לי לתקן מילה מה לי לתקן כלי וכן הביאה ר"ח ז"ל ומעתה המבשל סמנין לצורך מילה או לאחת מן החליים מה ענין לשערו בכדי צביעת פי סבכה והדין עמו אם בשל לצבוע בהן דבר אלא אם בשלן לשאר דברים מאי איכא למימר ואף אם לצביעה כבר כללו ר"מ ז"ל בלשונו שכתב שיהיו ראויין לדבר שמבשלין אותן לו וכולהו שיעורי מלאכות נמי הכי איתנהו בכולהי מתנייתא כל מידי ומידי למאי דחזי ליה על כן דברי ר"מ ז"ל נכונים:

הלכה ב

הנותן ביצה עד עצמה. פרק כירה (דף ל"ח):

וכן המדיח וכו' עד כיוצא בזה. פרק כירה ופרק חבית (דף קמ"ה):

המפקיע עד תולדות האור. פ' כירה (דף מ"א):

וכן המבשל בחמי. פרק כל שעה:

המבשל עד פטור. פרק חבית:

הלכה ד

אחד נתן עד משום מבשל: כתב הראב"ד ז"ל בגמרא מוקי לה בקדרה חדשה ומשום לבון רעפים נגעו בה: **ואני** אומר איני מבין מה בא לחדש הראב"ד ז"ל בלשון זה כי ההלכה פשוטה היא במסכת ביצה פ' המביא כדי יין (ד' ל"ד) גמרא מתניתין דאין מוציאין את האור ותלמוד ערוך הוא לתירוץ הברייתות דקתני בחדא אחד מביא את האור וכו' עד כולן חייבין ובחדא קתני האחרון חייב וכולן פטורין ומפרקינן להו לא קשיא הא דאייתי אור מעיקרא הא דאייתי אור לבסוף. ואם רצה לתפוס עליו מפני שכתב סתם ולא הפריש בין חדשים לישנים כריש לקיש הא ודאי לאו קושיא היא ושפיר עבד ר"מ ז"ל דר"ל לא אתא אלא לאשמועינן עובדא דשופת את הקדרה מאי מעשה קא עביד דשייל תלמודא

בכולהו בשלמא כלהו קא עבדי מעשה אלא שופת את הקדרה מאי מעשה קא עביד ומהדר אמר רשב"ל הכא בקדרה חדשה עסקינן ומשום לבון רעפים נגעו בה ופירש"י ז"ל בקדרה חדשה ריקנית ומכוין לחסמה ונגעו בה משום הך גזירה גופה שאסרו לבון רעפים ואסרו גם בזו וגרסינן בסמוך לזה תנור וכירים חדשים הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר אבל אין סכין אותן שמן ואין טשין אותן במטלית ואין מפיגין אותן בצונן כדי לחסמן ופי' רש"י ז"ל שמתקשין ע"י הצונן. ופי' דקתני תנור וכירים חדשים וכ"ש ישנים למדנו כי החדשים והישנים שוין הן כדברי ר"מ ז"ל. וגם לזה כיון ר"י אלפס ז"ל שהשמיט כל אותה סוגיא ודברי ר"ל חוץ מברייתא זאת אחרונה שהבאתי גילה דעתו כדעת מסדר התלמוד בסמיכת הברייתא ההיא לדברי ר"ל כדאמר כי דבריו של ר"ל הן בכלל זאת דברייתא והכל משום איסור בשול כדברי ר"מ ז"ל וגם בעל המאור לא השיג על ר"י אלפס בהשמטתו זאת מלמד שהסכים לדעתו. וכן מצאתי בירושלמי דגריס האי מאן דשחין חסף חייב משום מבשל פירוש דשחין שמחמם כלי חרס מלשון שחין וגם ר"ח ז"ל כן פירש וחייב משום מבשל מפני שמחזק את הכלי והדין עמו דהוה ליה כמאן דשדא סיכתא לאתונא דחייב משום מבשל ומיפרשא טעמיה דלשרורי מנא קא מיכוין נמצאו דברי ר"מ ז"ל כדברי ר"י אלפס ובעל המאור ורש"י ורבותינו בעלי התוס' ור"ח והירושלמי והבבלי שוין:

הלכה ה

הניח בשר עד צדדין. מסכת מנחות (דף נ"ז) פרק כל המנחות באות מצה:

שכח עד מלאכה. ריש פרק קמא דשבת.

המתיך עד מבשל. פרק כלל גדול (דף ע"ד):

וכן הממסס עד מבשל. פרק כלל גדול:

הלכה ז

הגוזז עד חייב. במס' בכורות פ' הלוקח את הבהמה (דף כ"ה):

וכמה עד כפול. פ' כלל גדול:

וכמה רוחב עד זרת. בפרק המוציא פירשו כן רוב המפרשים ז"ל ובריש פ' בתרא דמסכת ערלה פירש כן ר"מ ז"ל ואמר שמצא פירושים רבים וזה נתכוין בעיניו:

התולש כנף עד ואין דרך טויה בכך. פרק כלל גדול סבר רב כהנא הכי ואע"ג דה"ל תלמיד לגבי ר"י פסק כוותיה וכ"פ ר"ח ז"ל חדא דאשכחן בירושלמי כוותיה ועוד דבמתניתא דהנוטל צפרניו זו בזו קיימי רבנן כוותיה:

הלכה ח

הנוטל עד פטור. פ' המצניע:

וכן החותך עד לאחר. פרק הלוקח את הבהמה:

מותר לחתוך עד ועובד. במסכת עירובין פרק המוצא תפילין (דף ק"ג):

הנוטל שערו עד חייב. פרק המצניע:

הלכה י

המלבן את הצמר עד ד' טפחים. פרק ר"א דאורג (דף ק"ו):

המכבס עד צרכי בישול. מסכת זבחים פ' דם חטאת (דף נ"ד):

ואין סחיטה בשער. פ' מפנין:

וה"ה לעור וכו'. מס' זבחים פרק דם חטאת (דף נ"ד):

הלכה יב

המנפץ עד טפחים. פרק ר"א דאורג (דף ק"ז) וריש פרק בתרא דערלה:

ואין הצובע עד כיוצא בזה. פרק ר"א דאורג משמע כן לגבי מעברת אשה סרק על פניה וה"נ איתא בירושלמי ובתוספתא:

וכמה שיעורו עד כיוצא בהן. פרק ר"א ופרק בתרא דערלה:

העושה את הלבד וכו' עד בינוני:

העושה שני בתי נירין עד וברחבה. פ' ר"א דאורג ובפ' כלל גדול (דף ע"ד) אמר אביי האי מאן דעביד חילתא חייב י"א חטאות ושלש מהם מיסך ועושה שני בתי נירין ואורג וכן משמע פ' י"ו דכלים ומייתי לה במ"ק פ' מי שהפך:

ושנים אוחזין עד מיסך. פרק כלל גדול (דף ע"ד ע"ה) ובהרבה מקומות:

וכמה שיעורו עד נירין. פרק ר"א דאורג (ד' ק"ה):

המדקדק עד אורג. פ' כלל גדול:

וכן הקולע עד שתי אצבעות. זה למד מדין אורג שהוא כמוהו ממש ומקובל היה בו וגם הר"ם מקוצי ז"ל מדעת רבותינו בעלי התוס' הסכים כמוהו:

הלכה כ

הבוצע עד מקלקל וכו' עד הקרעים אחד. פ' כלל גדול:

כתב הראב"ד ז"ל זה הפירוש נוטה וכו' חייב בחתיכה זו עכ"ל: **ואני** אומר גם ר"מ ז"ל היה מקובל בגירסא ובפירוש הזה וכן גירסת ספרי ספרד וארץ הצבי ובפירוש הסכים ר"מ מדעת רבותינו בעלי התוס' ולכך אין בזה תפיסה כלל ומה שחילק בין מקלקל ומתקן ידוע הוא בכמה מקומות בתלמוד והלכה רווחת היא כד"ן:

והסותר את הקליעה עד הבוצע. פרק ר"א דאורג (דף ק"ה) גם בזה הדין עמו כי מאחר שעשה הקולע כאורג עושה הסותר את הקליעה כבוצע וכפי פירושו וכן משמע פ' ר"א דאורג:

פרק י

הלכה א

הקושר קשר עד קושרו בפרה. הכל פ' אלו קשרים (דף קי"א):

אבל לא יביא עד לכתחלה. פ"ק דפסחים:

חותלות תמרים עד ונוטל ואוכל. פ' חבית (דף קמ"ו) מיתניא ואוקימנא כרבנן והביאה ר"י אלפס בהלכות והשמיט שכנגדה להשמיענו שכן הלכה:

כל שראוי וכו' עד עניבה. פ' אלו קשרים (דף קי"ב) ובתוספתא פ' י"ב:

הלכה ו

מותר לקשור עד היתרה. סוף שבת (דף קנ"ז):

נימת כנור עד במקדש. פרק בתרא דמנחות:

כל קשר עד להתירו. פרק אלו קשרים (דף קי"א):

הלכה ח

הפותל חבלים עד כשיעור הפותל. בירושלמי דפרק ואלו קשרים:

התופר עד כמתקן וחייב. פ' ר"א דאורג (דף ק"ה):

והפותח בית הצואר וכו'. פרק טומנין (דף מ"ח):

הלכה יב

הבונה כל שהוא. ריש פרק הבונה (דף ק"ב):

המשוה פני קרקע עד וחייב. פ' כלל גדול (דף ע"ג):

אחד נתן עד כלים פטור. פ' הבונה:

הלכה יג

העושה אהל קבוע וכו'. פרק ר"א דתולין (דף קל"ד):

וכן העושה עד תולדת בונה. פרק כלל גדול (דף ע"ד) בשמעתין דמאן דעביד חביתא:

המגבן עד כגרוגרת. פרק ר"א דהביא:

המכניס יד עד כיוצא בו. פ' הבונה:

וכן כל התוקע עד וחייב. פ' כל הכלים (דף קכ"ב) ובירושלמי:

העושה נקב עד משום בונה. סוף פרק הבונה:

המחזיר דלת עד משום בונה. סוף פ' כל הכלים (דף קכ"ב):
הסותר עד לתקן. פ' במה מדליקין (דף ל"א):
המכה בפטיש וכו'. פ' הבונה (דף ק"ג):
וכל העושה עד הצורה. פרק כלל גדול (דף ע"ה):
והמגרד וכו' עד וחייב. פרק חבית (דף ק"ז):
וכל פתח עד עשייתו. פ' ח' שרצים:
המפיס שחין עד מותר. פרק ר"א דאורג ופרק ב' דעדיות והרבה מקומות:

הלכה יח

המסתת את האבן עד מכה בפטיש. פרק הבונה (דף ק"ט):
הלוקט יבולת עד מכה בפטיש והוא שיקפיד עד פטור. פרק כלל גדול (דף ע"ה:):
המנער טלית חדשה עד עליהן מותר. פרק חבית (דף קמ"ז):
הצד דבר וכו' עד חיה ועוף לתוכו פטור. פ' ר"א דאורג (דף ק"ו):

הלכה כא

אחד שמנה שרצים עד חייב עליה. פ' ח' שרצים:

כתב הראב"ד ז"ל כבר נכתבה דעת ר"ח ז"ל עכ"ל: **ואני** אומר ומפרש סתימותיו כבר השיג בפ"א של אלו ההלכות על ענין זה וגם אני ביררתי שם את אשר היתה שמה הרוח והנני גם עתה חוזר ומוסיף ואומר כי ר"ח ז"ל פסק פ"ק דשבת בשמעתין דהזב יוצא בכיס שלו הלכה כר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ומסתייעא מלתיה מריש פ' דח' שרצים דאוקים שמואל דאמר סוף פ' האורג כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהני תלת דפטור ומותר כרבי שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ופיר"ח ז"ל דאתא לאשמועינן בהני תלת אע"ג דעביד בהו מעשה אבל איכא אחריני נמי דפטור ומותר דלא עביד בהו מעשה, פסק כן משום דבריש נוטל אמרי' דרבא סבירא ליה כר"ש וכיון דרבא בתראה הוא קי"ל כותיה וגם ר"ת ז"ל פסק כן וסייעיה למילתיה מדאמרינן פ"ק דשבת כל המזיקים הורגין אותן בשבת ובזאת השיטה עמד הראב"ד ז"ל שנתכנו דברי ר"ח ז"ל: אמנם בעל ה"ג פסק כר"י דאמר מלאכה שאצ"ל חייב וגם ר"י אלפס ז"ל השמיט כל הסוגיות דשייכי כר"ש להשמיענו שאין הלכה כמותו וגם ראיתי בעל המאור ז"ל שלא הקפיד על השמטות אלו מכלל דכוותיה ס"ל. ויש לי סמך וראיה לדבריהם חדא דקי"ל פרק מי שהוציאוהו בכוליה תלמודא ר"י ור"ש הלכה כר"י ועוד דבמסכת זבחים ס"פ כל התדיר וכן פרק כירה גמרא מתני' דהמיחם שפנהו מסיק תלמודא להדיא דשמואל כר"י ס"ל ולא תקשי לך מדמוקי ריש פרק ח' שרצים

פטור ומותר דאמר שמואל אליבא דר"ש דהתם אליבא דר"ש קא מיירי אבל איהו גופיה כר"י ס"ל כמסקנא דילן ס"פ כל התדיר וכן פירשו רבותינו בעלי התוס' אע"פ שלא פסקו כשמואל כי היכי דלא תיקשי דידיה אדידיה ומסקנא למסקנא וההיא דריש פ' נוטל דמוקים לרבא כר"ש שנויא דחיקא בעלמא הוא ולא סמכינן עליה לכך השמיטה ר"י אלפס ז"ל וההיא נמי דפ"ק דשבת דכל המזיקין נהרגין לאו משום דעדיף כח דר"ש אלא משום אנפי אחריני חדא דסכנתא שאני ועוד דסוגיין פרק ח' שרצים הכי משמע ובדומיא דנחש ועקרב מוקמינן לה דאינון מזיקין בודאי ובשיטה זאת עמד ר"ח ז"ל ונתכנו דבריו וכד"נ והמחמיר תע"ב:

הצד את עד או קטן פטור. הכל פרק ר"א דאורג (דף ק"ז):

המפרק עד עלייה פטור. פרק ח' שרצים:

הצד דבר שאין במינו עד פטור. פרק ר"א דאורג (דף קכ"א):

רמשים עד מנשיכתן. פ' ח' שרצים שם:

כיצד הוא עושה עד סוף הפרק. ס"פ כל כתבי הקדש:

הלכה כב

הצד את עד או קטן פטור. הכל פרק ר"א דאורג (דף ק"ז):

המפרק עד עלייה פטור. פרק ח' שרצים:

הצד דבר שאין במינו עד פטור. פרק ר"א דאורג (דף קכ"א):

רמשים עד מנשיכתן. פ' ח' שרצים שם:

כיצד הוא עושה עד סוף הפרק. ס"פ כל כתבי הקדש:

פרק יא

הלכה א

השוחט עד תולדת שוחט. פרק כלל גדול (דף ע"ה):

לפיכך אם העלה עד לחיות. הושיט עד חייב. פרק ח' שרצים (דף ק"ז):

הלכה ב

רמשים עד הזיעה. פ"ק דשבת ופרק ח' שרצים:

חיה ורמש עד והורגן מותר. כל כתבי הקדש (דף קכ"א):

המפשיט עד מוחק וחייב. פ' כלל גדול (דף ע"ה) ופרק המוציא (דף ע"ח):

הלכה ו

וכן הממרח עד מחתך. ס"פ כלל גדול:

הנוטל קיסם עד עץ קטן. במס' ביצה פרק המביא כדי יין (דף ל"ג):

הלכה ט

הכותב שתי וכו'. פרק הבונה (דף ק"ד):

והמוחק וכו' עד שתים חייב. פרק כלל גדול (דף ע"ה):

כתב אות אחת עד משום כותב. הכל פ' הבונה:

המעביר דיו ע"ג סיקרא עד ע"ג דיו פטור. פ"ב דגיטין:

רושם תולדת כותב הוא עד משום כותב. סוף פרק הבונה (דף ק"ד):

וכן המוחק עד וחייב. פרק השואל (דף קמ"ח):

המשרטט עד סוף הפ'. פ' כלל (דף ע"ה):

פרק יב

הלכה א

המבעיר כל שהו עד מקלקל. פ' המניח את הכד ופרק ר"א דאורג (דף ק"ז):

כתב הראב"ד ז"ל אם הבעיר תחת תבשילו מ"מ חייב שתים עכ"ל: **ואני** אומר זה הדין ועיקרו פ' ר"א דאורג, ומה שחידש הראב"ד ז"ל שמעינן לה מאחד נתן את האש כו' הכתוב פ"ט ופרק המביא כדי יין ונמי סברא הוא דמה לי צריך את האפר דאסיקנא סוף פרק המביא ומה לי צריך לקדרה אלא ר"מ ז"ל לא חיבר אלא הפשוטים בתלמוד ולכך קראו משנה תורה:

והמבעיר גדישו עד יצרו הרע. זה הדין עיקרו בב"ק (דף ל"ד) גבי מתני' דיש חייב על מעשה כו' ועיקר הטעם שנתן מפרק האורג:

וכן המדליק וכו'. פ"ק דשבת (דף ב') לגבי מדורה ופרק כל כתבי הקדש לגבי נכרי שהדליק. ופ' ר"א דמילה ובכמה מקומות יובן זה:

המחמם וכו' עד וחייב. פ' כירה (דף מ"א):

כתב הראב"ד ולמה לא משום מבשל כמו סיכתא לאתונא דמרפא רפי והדר קמיט, עכ"ל: **ואני** אומר איני מבין דברי רבינו הראב"ד ז"ל כי לפי דעתי איהו חלים ואיהו פתר שאני רואה העץ רפה ורטוב ויוצא ממנו מים בשעת התיבשו באש כדקאמר פרק כלל גדול דמרפא רפי מעיקרא והדר קמיט בגו אתונא אלא ברזל קשה הוא מתחלתו ועד סופו אלא ודאי דתולדת מבעיר הוא וחייב כדמשמע פרק כירה בשמעתין דמיחם שפינהו: **עוד** כתב הראב"ד ז"ל והמחמם את הברזל והמצרפו במים אינו מכבה אבל הוא מכה בפטיש שגומר את חסומו מ"מ חייב עכ"ל: **ואני** אומר אין מביאים ראיה

ממכבה למבעיר ואינה חובה שיהו שני הפכים בחיוב. וענין הצירוף שגומר חסומו כבר כתב למעלה שכל שהוא גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש וגם זה הצירוף מפורש פרק כ"ה בשמעתין דמיחם כד"ן:

הלכה ב

המכבה כל שהוא חייב. פרק כלל גדול (דף ע"ה):

אחד המכבה עד מכבה. פרק מדליקין (דף כ"ט) ופרק כירה:

כתב הראב"ד ואם הוא מכבה וכו' דדבר שאין מתכוין אסור עכ"ל: **ואני** אומר להשיב בזה אי אפשי שאולי אכנס לפנים משורת הדין אבל בחרתי לכתוב דברי ר"מ ז"ל כל ענין וענין בפני עצמו ובטעמו וממילא יסתלקו קושיות הראב"ד ז"ל. וז"ל ר"מ ז"ל: אחד המכבה את הנר. זה פשוט פרק ב"מ גבי המכבה את הנר מפני שהוא מתירא פטור הא לאו הכי חייב ואחד המכבה גחלת של עץ כדמשמע פ' כירה בשמעתין דמיחם שפינהו וטעמא משום גחלת של עץ דאיסורא דאורייתא הוא וחייב סקילה וכן פירש רש"י ז"ל אבל המכבה גחלת של מתכת פטור כדמשמע בההיא שמעתא גופא וטעמא משום דלא שייך כבוי מדאורייתא אלא בכיבוי פחמין בלבד שכן בעלי מלאכה של פחמין עושין כן אבל גחלת של מתכת לא מיחייב ומדרבנן הוא דאסור בלחוד וכך פירש"י ז"ל והיינו הא שהביא ראב"ד ז"ל ממסכת יומא פרק אמר להם הממונה דצירוף דרבנן כו' והיינו נמי טעמא דשרו ביוה"כ לכ"ג משום דקי"ל דאין שבות במקדש והם אמרו והם אמרו ושרו אפילו דר' יהודה משום מצוה וכן פירשו ר"י הזקן ורבותינו בעלי התוס' ז"ל ומה"ט נמי ניחא סוגיין דפ' מילה גמרא מתני' דלא שחק שהביא ראב"ד ז"ל דגרס ת"ר אין מסננין את החרדל במסננת שלו ואין ממתקין בגחלים ואקשינן והא תניא ממתקין ופרקינן ל"ק כאן בגחלת של עץ וכאן בגחלת של מתכת כי בשל מתכת שהוא איסורא דרבנן התירו משום כבוד יו"ט דבהכי איירי הנך ברייתות והם אמרו אבל בשל עץ דאיסור דאורייתא לא התירו ולפיכך אין ממתקין: ואם נתכוין לצרף חייב שכן לוטשי ברזל וכו' עד תולדת מכבה. זה מפורש בשמעתין דמיחם שפינהו כי הצירוף אסור וחייב עליו משום גמר מלאכה דמכבה דהיינו מכה בפטיש וקרי ליה תולדה כי המלאכה היא העושה פחמין כמ"ש או מהבהב את הפתילה בלבד כדאסיקנא פרק ב"מ גמרא מתני' דהמכבה את הנר לפרוקי מילתיה דר"י שהיה פוטר בכלן חוץ מן הפתילה והן הן לבד שחייבין עליהן סקילה אבל שארא לא וכן פירש"י ז"ל שם וגם דקדק יפה בלשונו שתלה חיוב הצירוף בנתכוין שאם לא נתכוין היה פטור וכדאסיקנא להדיא בההיא שמעתא ובזבחים פרק כל התדיר דבדבר שאין מתכוין סבור לה כר"ש דשרי ופסיק רישיה ולא ימות לא שייך

בשל מתכת אלא בשל עץ דהא ברירנא דבשל מתכת דרבנן היא ולא מיחייב עלה סקילה וא"כ היכי שייך למימר ביה פסיק רישיה ולא ימות גם מלאכה לא שייך בה כלל דהיא תולדה בלחוד היא כדכתיבנא ולא הויא מלאכה לא שצריכה לגופה ולא שאצ"ל מאחר שאין מתכוין וגם היא של מתכת וכן פירש"י ז"ל ביומא פרק אמר להם הממונה בההיא שמעתא דעששיות דאמרי' התם לא נצרכא אלא לר"י ה"מ בכל התורה כלה כלומר בשאר איסורין שהן מן התורה כשהוא מתכוין ואז ודאי כשאינו מתכוין צריך נמי קרא להתיר אבל הכא צירוף במתכוין אינו אלא מדרבנן הלכך באין מתכוין מותר אפי' לר"י מפני המצוה וגם רבותינו בעלי התוס' פירשו קרוב לזה ומשום דאין שבות במקדש כמ"ש ואע"פ ששינו פירוש ולשון הסוגיא במקצת זה עולה מדבריהם וגירסתם. הראיתי לך דעתי ודי ור"ח ז"ל נתן טעם אחר לחלק בין גחלת של עץ לשל מתכת שאני כותבו בסמוך בע"ה ולדברי כלם אין מקום להקשות על ר"מ ז"ל וכן הסכים ר"י אלפס ז"ל בהלכות ואף כי השיגו ר"ז ז"ל במקצת כבר הצילו הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות אך בזה כלם מודים דמותר לכבות גחלת של מתכת ברה"ר כדי שלא יזוקו בה רבים. זאת היא מימרא דשמואל בשמעתין דמיחם שהתיר בשל מתכת ואסר בשל עץ מן הטעם שכתבתי בסמוך דבדרבנן הקלו מפחד הנזק שמצוה להרחיקו ומיניה ילפינן בגמרא להעביר קוץ פחות מד"א ברה"ר כדי שלא יזוקו בה רבים. ור"ח ז"ל פירש בו טעם יפה לחלק בין גחלת של עץ לשל מתכת כבוי גחלת של מתכת בזמן שהיא חמה היא שחורה והרואה אותה דומה שהיא צוננת לפי שאין בה אדמימות כגחלת לוחשת ונמצאו בני אדם נזוקין בו לפיכך מותר אבל גחלת של עץ אם תסור אדמימות נכבת כבר ואם אדמימות בה כל הרואה אותה מתרחק ממנה ומכל פנים אין אדם נזוק בה כי השחורה כבר כבתה והאדומה מתרחקין ממנה לפיכך המכבה אותה חייב לפיכך היה אוסר שמואל בגחלת של עץ ומדוקיא אמר רבינא קוץ ברה"ר כו' עכ"ל ר"ח ז"ל:

הנותן שמן לתוך הנר עד חייב משום מכבה. תוספתא היא וכן פירש"י ז"ל גמ' מתני' דלא יקוב אדם שפופרת של ביצה:

הלכה ג

דליקה שנפלה עד שביתתו עלינו. הכל פרק כל כתבי הקדש (דף קי"ז):

אבל קטן שבא כו' עד אינו מפסיד. ביבמות פ' חרש (דף קי"ד):

הלכה ח

הוצאה מרשות עד לרשות וחייב. ריש פ' הזורק (דף צו):

אין המוציא עד מכשיעור פטור. פ"ק דשבת ופ' המוציא ופ' הזורק ופ' כלל גדול וכמה מקומות בתלמוד:

המעביר מתחלת ד' עד בצד אחר. פ' הזורק ובכמה מקומות:

הלכה י

הזורק מרשות עד כלאחר יד פטור. ריש פרק הזורק:

המוציא עד על ראשיהם. הכל פרק המצניע (דף צ"א צ"ב):

המעביר חפץ עד מראשו חייב. במסכת עירובין פ' בתרא (דף צ"ח צ"ט):

הלכה טו

מותר אדם עד זה. מסכת עירובין פ' מי שהוציאוהו (דף צ"א):

לפיכך מותר עד ד"א שלו. פ' המוצא תפילין (דף צ"ה):

הלכה יח

הואיל ויש וכו' עד סוף הפרק. פרק מי שהוציאוהו. וסדור דבריו במקצת אמנם צריך אתה לדעת כי פירוש האלכסון הזה הוא כפירש"י והראב"ד ור"ת ור"מ מקוצי ז"ל. אמנם רשב"א ז"ל פירש ההלכה בענין אחר וכבר הוא חקוק בשיטתו:

פרק יג

הלכה א

אין המוציא עד כדרך המוציאין. פ"ק דשבת (דף ב'):

וכן מי עד מקום ד'. פרק בתרא דמס' עירובין (דף צ"ח צ"ט):

מי שהיה עומד עד פטור. פ' בתרא דמס' עירובין (דף צ"ט) ופ"ק דמס' שבת (דף ה'):

הלכה ד

היה עומד באחת עד ולא עקר פטור. פ"ק דמס' שבת, וסוף הדין מוזכר עוד פ' המצניע (דף צ"ב צ"ג):

לפיכך מי וכו' עד בארץ וחייב. פ' המצניע:

היה עומד באחת עד שיעמוד לנוח. פ"ק דמס' שבת (דף ג' ד'):

וכן מי שהיתה חבילתו עד וזורקה. שם פרק בתרא:

הלכה י

עקר החפץ עד עוקר הוא. פ"ק דשבת:

עקר חפץ מזוית עד בלא הנחה. פ"ק דשבת (דף ה') ובפ' עושין פסין:

הזורק חפץ עד שנתכוין לה. פ"ק דשבת ופ' הזורק (דף ק"ב):

לפיכך אם נתכוין וכו'. פרק המוצא תפילין (דף צ"ב):

הלכה יד

הזורק חפץ עד ולא הניח. פרק הזורק:

הזורק ונחה עד בשעת עקירה. פ"ק דשבת:

הזורק מרה"י עד שכנגדו פטור. הכל פ' הזורק:

הלכה כ

שכח ופשט עד שתחשך. פ"ק דשבת:

המתכוין לזרוק עד סוף הפרק. פ' הזורק:

פרק יד

הלכה א

איזהו עד היחיד גמורה. עובי הכותלים עד כל שכן. פ' הזורק (דף ק'):

אויר רה"י עד מקום פטור. הכל פרק קמא דשבת (דף ז'):

אבל כל העומק וכו'. פ"ק הזורק:

הלכה ו

בור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית ואפי' גבוה מאה אמה. עכ"ל רוב הספרים הנמצאים בינותינו: **ושאלו** רבותינו חכמי לוניל מר"מ ז"ל בלשון זה היה לו לרבינו לפרש כי בבור שבים מיירי הואיל והמים צפין על גביו דקסבר משפת מיא משחינן ומיא ארעא סמיכתא היא ואם בכל כרמלית מיירי כגון בקעה היאך אפשר זה יורינו רבינו עכ"ל: **והשיב** להם לא אמרתי אלא בבור שהוא שלש מחיצות שהרי ביניהם כרמלית כמו שביארנו שזו היא קרן הסמוכה לרה"ר וה"ה לבקעה כמו שאמרתם, אבל יראה לי מדבריכם שיש בספר שלכם חסרון דברים וזהו נוסח הספר **בור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית אפי' עמוק מאה אמה אם אין בו ד'** וזה דעתי בדבר זה הואיל ולא חלק רשות לעצמו הרי הוא ככרמלית גם אותה משנה האמורה בעירובין נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה ה"ז עירוב ואוקמה בבור העומד בכרמלית ונתכוין לשבות למעלה אפשר להעמידה בבור שאין בו ד' וזה נתכוין לשבות ברה"ר ואפשר להעמידה בבור שהיא רה"י ונתכוין לשבות בכרמלית ויראה לי שבבור שאין בו ד' על ד' היא המשנה ולפיכך אשמעינן ואמר אפילו עמוק מאה אמה לא נחלק מן הכרמלית, אבל א"ת בשיש בו ד' על ד' מה לי עמוק מאה אמה מה לי עמוק י' טפחים רה"י גמורה היא ולא היה עולה על דעתנו שיועיל תוספת העומק כלום עד שיוציא זה מלבנו ויאמר אפי' מאה אמה, וכן פירש רבינו נסים ז"ל

והעמיד משנה זו בשאין בו ד' על ד' עכ"ל תשובתו. וסוגיין דגבי אילן מוכחא הכי בין תבין דמה לי לעילא ומה לי לתתא וכד"ן:

רה"ר עד ככרמלית. פרק הזורק (דף צ"ח):

איצטבא עד רה"ר. פ"ק דשבת (דף ו' ז'):

הלכה ז

איזהו עד קבוע להתירו. פ"ק דשבת שם:

עמוד ברשות עד ה"ז רה"ר. פ"ק דשבת ופרק הזורק:

נעץ עד בהן. בעירובין פ' חלון (דף ע"ז) אמר רב הונא:

הלכה י

חורי רה"י עד כמי שנח שם. הכל פרק קמא דשבת (דף ז'):

היה עומד עד במקום פטור. פ' יציאות (דף ו'):

עמוד בר"ה עד גביו חייב. פ' הזורק (דף צ"ט):

תל המתלקט עד גביו חייב. פרק הזורק (דף ק'):

הלכה יז

נעץ קנה עד עשרה. פ"ק דשבת (דף ז'):

הזורק חפץ עד פטור. פרק הזורק:

זרק קנה או רומח עד לרה"י. פ"ק דשבת (דף ז' ח'):

הלכה כ

בור תשעה עד סוף הפרק. הכל פרק הזורק (דף צ"ט):

פרק טו

הלכה א

עומד אדם ברה"ר עד ברשות אחרת. פרק המוצא תפילין (דף צ"ח):

כתב הראב"ד ז"ל שבוש הוא זה ובגמרא מסייע ליה לרבא וכו' שהן דומין למשנתנו זו עכ"ל: **ואני** אומר תמהתי שפה קדוש של הראב"ד ז"ל יאמר דבר זה אא"כ היה ספרו משובש והנני כותב גירסת הספר למען תשכיל. פ' בתרא דעירובין תנן עומד אדם ברה"ר ומטלטל ברה"י ועומד ברה"י ומטלטל ברה"ר ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות, ולפי הספרים שמהפכין הבבות ה"פ הא דקתני ובלבד שאדם עומד בבית או על הגג ושוחה ונוטל ברה"ר כאן ומניחו כאן ובלבד שלא יוציאנו מארבע אמות ממקום שהיה מונח בו ואשמעינן מתניתין דלא גזרינן שמא יכניסנו אצלו וכן פירש"י ז"ל ודייקינן לאתמוהי

בגמ' הא הוציא חייב לימא מסייע ליה לרבא דאמר המעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע והעבירו דרך עליו חייב ודחינן מי קתני חייב דילמא הא הוציא פטור אבל אסור איכא דאמרי הא הוציא פטור אבל אסור לימא תיהוי תיובתיה דרבא דאמר רבא המעביר חפץ וכו' ודחינן מי קתני פטור אבל אסור דילמא הא הוציא חייב חטאת ע"כ: הנה עיניך רואות כי ללשון ראשון בלשון בעיא קאמר לימא מסייע ליה ואפ"ה דחי לה ולא מסייע ליה וללשון שני בעי לאותובי ודחי ליה בלשון דילמא הילכך זיל הכא דחי ליה וזיל הכא דחי ליה ולא גמרינן מינה סיוע כלל, וא"כ איך פה קדוש יאמר מסייע מזה לרבא אם לא היה שום שבוש בספרו וגם ח"ו כי פה קדוש יאמר זה השבוש דאדרבה בכולי תלמודא קיי"ל כאיכא דאמרי לדעת רוב הגאונים והמפרשים ז"ל ואיהו פסיק כלישנא בתרא מתרי טעמי חדא דלשון דילמא דחיה בעלמא הוא ועוד שא"כ לא היה הפרש בין עומד ברה"י ומטלטל ברה"ר ובין עומד ומטלטל ברה"ר עצמו, וגם ראיתי ר"י אלפס ז"ל משמיט כל הסוגיא הזאת להשמיענו שאין למדין ממנה אלא כלשון המשנה ופשוטה דקתני ובלבד דמשמע איסורא דוקא אבל חיובא ליכא ובכך עלו דברי ר"מ ז"ל, וכן פסק ר"י הזקן ור"מ מקוצי ז"ל וגם בעל המאור לא הקפיד בהשמטתו זאת מכלל שהוא מסכים כדבריו כד"ן:

וכן עומד עד צוארו ארוך. פ' בתרא דעירובין (דף צ"ח):

הלכה ב

לא יעמוד אדם עד שהוא שותה. פ"ק דשבת (דף י"א) ופרק בתרא דעירובין (דף צ"ט):

בד"א עד ויביאם. הכל פרק בתרא דעירובין:

הלכה ח

שני בתים עד וכיוצא בהן זורק. פרק הזורק בשבת (דף צ"א):

בור בר"ה עד בר"ה. פ' בתרא דעירובין (דף צ"ט):

הלכה יא

אמת המים עד ומהו לטלטל וכו' עד לעשות היכר. פרק כיצד משתתפין (דף פ"ז):

כתב הראב"ד ז"ל הפסין הללו וכו' והחכם יבין עכ"ל: **ואני** אומר אני לא ייעדתי בחבור הזה להשיב על דברי הראב"ד ז"ל דא"כ הייתי צריך לכתוב שמעתין דחצר צריכה שני פסין עם לשון ים והצעתן פ"ק דעירובין גמ' מתני' דהכשר מבוי וכו' וגם מתני' דאמת המים העוברת בחצר וכו' השנויה פרק כיצד משתתפין ולהציע לשון הגמרא ולפרש שתי ההלכות עד עומקן ודקדוקן עד אשר יובן מי הביא לראב"ד ז"ל לדעת הזה ומי הביא לכשנגדו לחלוק עליו אלא שיארך על המעיין ואני עתה באתי להציל ר"מ ז"ל כמו

שייעדתי להראות מקום מוצאו. ואומר על ראשון ראשון כי ר"מ ז"ל ראה שתי השמועות הללו חולקות זו על זו ועשה ביניהן שלום ותירצן וחיברן ועשה מהן זה המאמר. והפסין באמת הם פירוש גידודי דשמעתא במסקנא דלשון ים פ"ק דעירובין ואע"פ שרבו בו הפירושים לרבותינו הקדמונים ז"ל הוא כיון יפה עם לבו שחייב אדם לומר בלשון רבו שכן פירש ר"י אלפס ז"ל בהלכות וגם בעל המאור ז"ל לא השיגו בזה ומורי הרשב"א ז"ל חזקו והעמידו על עמדו. ומה שסבר על לשון ים ואמת המים שהם ענין אחד אני רואה שהתלמוד בעצמו מראה באצבע שהם ענין אחד דגרסי' בעירובין בפ"ק (י"ב.) אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל חצר ניתרת בפס אחד א"ל אביי לרב יוסף ומי אמר שמואל הכי והאמר ליה שמואל לר' חנניא את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין א"ל אנא לא ידענא עובדא הוה בדורא דרעותא לשון ים שנכנס לחצר הוה ואתא לקמיה דרב יהודה ולא אצרכיה אלא פס אחד א"ל לשון ים קאמרת קל הוא שהקלו חכמים במים והדר מ"מ קשיא ופריק כי אתו רב כהנא ורב הונא בריה דר' יהושע מבי רב פירשוה מרוח אחת בארבעה משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן. ובתר הכי מייתי גופא דברייתא דת"ר לשון ים שנכנס לחצר אין ממלאין ממנה אא"כ עשה לו מחיצה גבוהה י' טפחים בד"א שפרצתו יתר מעשר אבל עשר אין צריך כלום ושקלי וטרו עלה מימלא הוא דלא ממלינן וכו' אלמא מדמקשין לה אהדדי מכלל דלשון של ים שוה אפי' לחצר ולחורבה אי לא משום טעמא דאין מחיצה תלויה מתרת במים וקל הוא שהקלו חכמים במים וכ"ש אמת המים השנויה בפרק כיצד משתתפין דמים הוא כלשון של ים ולא מצינו שחילק התלמוד ביניהן תדע דגבי מתני' דאמת המים נמי גרסי' בגמרא ת"ר עשו לה בכניסה ולא עשו לה ביציאה עשו לה ביציאה ולא עשו לה בכניסה אין ממלאין ממנה בשבת אא"כ עשו לה מחיצה גבוהה י' טפחים בכניסה וביציאה ר' יהודה אומר כותל שעל גבה תדון משום מחיצה ומסיק תלמודא לדר' יהודה בשלא היתה עמוקה י' ורחבה ד' והא ודאי לדר' יהודה מחיצה תלויה היא וכן פירש"י ז"ל וטעמא משום דבמים הקילו כדאמרינן בלשון ים דפ"ק ופליג את"ק דהכא בין בברייתא בין במתני' וגם מלשון ר"י אלפס כן משמע ועשאו כבור השנוי במשנה שלפניה בין במחיצות בין במעשיהן למעלה מן המים או למטה מהן. וגם הר"ם הצרפתי ז"ל כן הסכים מתוך קושיא ורבותינו בעלי התוס' הורו כן וז"ל הקשה הר"ם ז"ל דהכא משמע דלשון הים נמי רה"י דקאמר בעשר אין צריך כלום ולקמן תניא אמת המים העוברת בחצר אין ממלאין ממנה בשבת מפני שהיא כרמלית ותירץ דהתם איירי בגבוהה י' ואינה בטלה לגבי חצר אבל הכא איירי באינה גבוהה י' ובטלה לגבי חצר עכ"ל. וזה התירוץ חשוב בעיני תדע דמוקמינן

לה לכותל אליבא דר' יהודה בשאינה גבוהה י' ורחבה ד' מכלל דלת"ק בגבוהה י' ורחבה ד' עסקינן ולשון של ים בהיפך. ולמדנו ממנו שני דברים. א' שלשון ים ואמת המים דינם שוה והשני דבגבוהה י' תליא מילתא כמ"ש ר"מ ז"ל בשתיהן אות באות וכסברתו וערובו וכן הסכים מורי הרשב"א. ואף כי יש בזה למפרשים ז"ל תירוצין אחרים ושיטות אחרות אנחנו עמדנו בזאת השיטה כאשר עמדו רבותינו בעלי התוס' ור"י אלפס ז"ל וגם ראיתי בעל המאור ז"ל לא השיג עליו בדבר נראה שהסכים לדעתו וכן הסכים הר"ם מקוצי ז"ל וגם דעתו של הראב"ד עמוקה ויש לו פנים בהלכה:

הלכה יד

אמת המים העוברת עד בתוך החצר. פ' משתתפין:

כתב הראב"ד כל זה שבוש והלכה למעשה וכו' ויהיו הפסין גבוהים י' עכ"ל: **ואני** אומר הוא בוטח בהלכה פשוטה אשר בפ' כיצד משתתפין בהלכה הנזכרת גמרא מתניתין דאמת המים ואביא לפניך כל הדעת דגרס התם תניא אידך אמת המים העוברת בין החלונות פחות משלשה משלשל דלי וממלא ג' אין משלשל דלי וממלא רשב"ג אומר פחות מארבעה וכו' ושיילינן במאי עסקינן אילימא באמת המים גופה ואלא הא דכי אתא רב דימי אר"י אין כרמלית פחותה מד' לימא כתנאי אמרה לשמעתא אלא באגפיה ולהחליף והא כי אתא רב דימי וכו' ושקלינא וטרינא עד דאסיקנא זעירי מוקים לה באמת המים ודרב דימי תנאי היא והדר אקשינא ותהוי כי חורי כרמלית ומהדרינן אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו אין חורין לכרמלית רב אשי אומר אפילו תימא יש חורין לכרמלית ה"מ בסמוכה הכא במופלגת רבינא אמר כגון דעבד לה ניפקי אפומא ואזדו רבנן לטעמייהו ורשב"ג לטעמיה ע"כ. ופירש"י ז"ל כי זעירי מוקי לה פלוגתא דרשב"ג כגון ברוחב אמת המים גופה ואמרי רבנן דבשלשה מיקריא כרמלית ורבנן סברי בארבעה ורב דימי דאמר אין כרמלית פחותה מד' תנאי היא ואקשינן על גופה דברייתא ותיהוי כי חורי כרמלית הא אמה אפי' לית בה שיעור כרמלית תיתסר משום חורי כרמלית כי היכי דאמרי' במס' שבת חורי רה"ר כרה"ר דמו כגון כותל הסמוך לרה"ר ויש בו חור וזרק חפץ ד' אמות ונח שם חייב דחשבינן ליה הנחה ברה"ר ה"נ הואיל ויש בה שיעור קודם שתכנס לעיר דהשתא נמי תיתסר דמכרמלית קא אתיא ופרקינן אין תורת חורין לכרמלית דלא אחמירו בה כולי האי. ואהדר רב אשי לפרוקי פירוקא אחרינא ואמר לעולם יש חורין מיהו ה"מ בסמוכה כגון חור שבכותל הסמוך לקרפף יותר מבית סאתים הכא במופלגת שאין בה כשיעור אלא למרחוק ורבינא מהדר לאוקמי אוקימתא אחריתי ואמר האי שיעורא דג' וד' דרבנן ורשב"ג לאו בשיעורא דאמה גופה ולא באגפיה

ולהחליף אלא דעבד לה נפקי כלומר מוצאות בכניסה וביציאה והתחיל המחיצה סמוך לאגפיה בתוך אוגניה מכאן ומכאן ולא חיבר המחיצות זו לזו ובאמצע האמה כדי שיהיו המים יוצאין ונכנסין דרך שם ואמרי רבנן דפחות מג' אמרינן לבוד ג' לא אמרינן לבוד ואסור דפרצה היא ורשב"ג לטעמיה דאמר בפ"ק פחות מד' לבוד. ע"כ טופס פירש"י ז"ל. ולפ"ז עלה על דעת ראב"ד כי ר"מ ז"ל פסק כרב אשי ורבינא משום דבתראי אינון ופליגי אדאביי בר אבין ורב חנניא בר אבין ונתנו משתבש יען כי רוח אחרת עמו לומר כי רבא לאו לאפלוגי אדאביי ורב חנניה אלא להגדיל תורה קאמר דאפילו תמצא לומר דיש חורין הא ל"ק דכאן בסמוכה כאן במופלגת, ותדע לך דהא לא קאמר יש חורין אלא אפילו תימא קאמר ואפילו נסתפק בה רב אשי אנן לא שבקינן מאי דפשיטא להו לאביי ורב חנניה ונקטינן מאי דאיסתפקא ליה לרב אשי ופסק הלכתא כוותייהו וכ"כ מורי הרשב"א משמו ומשם בעל המאור ז"ל ואף רשב"א ז"ל הסכים כך ולדעתי אילו כן היתה גירסתו והסכמתו מי חשיד בעיני כל משכיל שיכתוב כך והלא כמה דברים וקושיות יש כאן דאפילו בר בי רב דחד יומא לא היה טועה בהם כ"ש עמוד הימני הוה משמע דלרב אשי חורין מסופקין לכרמלית ולאביי ורב חנניה אין חורין לכרמלית משום דכרמלית דרבנן ולא החמירו בה הא לרה"ר דאורייתא יש חורין דאחמירו בה רבנן וכדמשמע מתוך פירש"י ז"ל שהעתקתי והא ודאי לא אפשר דהא פסיקנא בפ"ק דשבת חורי רה"ר לאו כרה"ר דמו ור"מ ז"ל וכן פסק למעלה פי"ד ומה שפירש"י ז"ל בשמעתא זאת לא בא לפסוק רק לפרש דרך אותה ההלכה. ועוד כי לפי אותה גירסא נצטרך לפרש לדרב אשי הכי הני מילי דיש חורין אסורין בסמוכה לכותל והכא בברייתא מיירי במופלגת ולכך מותר לטלטל דהא אמרת אין חורין אסורין אלא במופלגת וזה בהיפך ממש ממ"ש ר"מ ז"ל והסברא הפוכה כי כל מה שקרוב לכותל מותר יותר ובשלמא לפירש"י ז"ל שפירש בסמוכה האמה לים ניחא אלא לפי הדעת הזה בסמוכה לכותל היה קשה אף למי שאינו בר דעת, ועוד אם ר"מ ז"ל סמך על דברי רבינא ורב אשי בלבד בפסק שלו איך לא הרגיש שהרב אלפס ז"ל השמיט כל זאת הברייתא וסוגייתה ואילו היתה הלכה מחודשת לא היה משמיטה ור"מ ז"ל רגיל בשיטתו וכי הוא רב רבו וחייב לומר כלשונו וחלילה לו ורחמנא ליצלן מהאי דעתא: לכן נ"ל כי הוא היה לו גירסא ספרדית דגרס הכי רב אשי אמר אפי' תימא יש חורין כאן בסמוכה כאן במופלגת וה"פ רב אשי אמר לעולם ברייתא כדמוקים לה זעירי באמת המים גופה ודרב דימי תנאי היא וכפירש"י ז"ל ומאי דקשיא לך ותהוי כחורי כרמלית ויאסר למלאות ממנה ואע"פ שאין בה ג' הא לא קשיא דודאי חורי רה"ר אע"פ שהוא מן התורה לאו כרה"ר דמו וכ"ש חורי כרמלית שהוא מדרבנן

ולא אחמור וכמו שפירש"י ז"ל, אלא אפי' תימא דס"ל לתנא יש חורין ודלא כהלכתא דאסיקנא פ' יציאות והיא חומרא גדולה ודבר שאינו מ"מ יש לי לתרץ כאן בסמוכה כאן במופלגת כלומר כשהאמה סמוכה לכותל בפחות מג' מותר כדקי"ל בכולי תלמודא פחות מג' כלבוד דמי וכדמוכח סוגיין דלעיל גמרא מתני' דבור וכמו שפירש"י ז"ל שם וכן לפנינו בסמוך גמרא מתני' בגזוזטרא דאמרי להדיא על פיסקא דשני גזוזטראות אמר רב הונא לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת עליונה מותרת למדנו כי הסמוכה לכותל תוך ג' טפחים ככותל דמי לדברי הכל ואין בה לא משום כרמלית ולא משום חורי כרמלית אפי' למאן דאית ליה חורין וכ"ש שפסקנו פ' יציאות אין חורין שמותר למלאת אם היא סמוכה ושלא כפירש"י ז"ל שפירש סמוכה לים אבל היא מופלגת מן הכותל אסורה כמשמעות סוגיין דבור ופירש"י ז"ל שם וכלשון הברייתא דילן וכדברי רב הונא בגזוזטרא ובכולי תלמודא שהיא הלכה רווחת פחות מג' כלבוד דמי ושלשה גמורין הוי מופלג כת"ק דברייתא ודלא כרשב"ג דקי"ל אין הלכה בזה כמותו ורב אשי על גופה דברייתא קאי לפרוקי ברייתא וגם כן חזר רבינא לתרץ גופה דברייתא ואמר נמי רבותא כי אפי' במופלגת שאמר רב אשי שהיה אסור למלאת יש לה תקנה להתיר כגון דעביד לה נפקי אפומא וכמו שפירש"י ז"ל ויש מי שפירש פסין ויש שגורסין גיפופי וגם המפרשים ז"ל נחלקו בפירוש אך הכל הולך אל מקום אחד וכמו שנתן רב אשי תקנה לאיסור דזעירי נתן רבינא תקנה לאיסור רב אשי כי המחיצה מתקנת כל דבר כיוצא בזה בהלכה רווחת פ' הזורק ובכל התלמוד וע"ז סמך ר"י אלפס ז"ל והשמיט כל זאת הסוגיא כי הם דברים פשוטים לפי הפסק הנוהג והוא ז"ל אין דרכו לטרוח בהלכות על הדרך הזה ובדרך הזה פסק ר"מ ז"ל על פי פירוש נכון וגירסא נכונה ואע"פ שיש ספרים גורסים במקום כאן וכאן הכא והתם הכל יתפרש על דרך אחד וביירר לו דרך המחברים כראוי לפרוט הכל וכלשון התלמוד לברר ולרמוז מקום מוצאו כד"ן:

הלכה טו

כצוצרה שהיא למעלה מן הים עד במקומן. הכל פ' כיצד משתתפין (דף פ"ז):

היה שופך עד בכרמלית. פ' כיצד משתתפין (דף ק'):

לפיכך מותר לשפוך וכו'. פ' הזורק:

הלכה כ

לא ימלא וכו' עד היכר. פ' הזורק:

כתב הראב"ד ז"ל והוי כר' יהודה ורבה דאמרי מיא ארעא סמיכתא היא עכ"ל: **ואני** אומר לא ידעתי מה בא לחדש אלא אם הקפיד על השמועה בלבד דאיכא דמהפכי להו

כי ההלכה היא פ' הזורק גמ' מתני' דספינה ובספרים שלנו כתוב רב חסדא ורבה בר רב הונא ומשום דספיקי דגברי גריס:

הלכה כא

הקורא בספר בכרמלית עד גוללו אצלו. פ' המוצא תפילין (דף צ"ו):

המעביר קוץ כדי שלא יזוקו עד מאה אמה. פרק כירה (דף מ"ב):

וכן מת עד לכרמלית. פרק המצניע (דף צ"ד) גמ' מתני' דהמוציא אוכלין:

היורד לרחוץ וכו' עד סוף הפרק. פרק ר"א דתולין (דף קמ"א):

פרק טז

הלכה א

מקום שלא וכו' עד ככרמלית. פ' עושין פסין (ד' כ"ו) :

וכן עמוד וכו' עד בד"א. פ"ק ופרק כל גגות:

סלע שבים עד גזרו בו. פרק הדר עם הנכרי:

הלכה ד

מקום שלא הוקף לדירה עד בד"א. הכל פ' עושין פסין (דף כ"ג) :

מקום שהוקף וכו' עד אסור כשהיה. פרק עושין פסין:

כתב הראב"ד ז"ל אינו תופס דרך הגמרא וכו': **ואני** אומר אם היה רבינו ז"ל מוסיף וכותב כגמרא שלנו בתפיסתו היה טוב יותר בעיני כי בגירסא שלו היה לפי הנראה כגירסת רש"י ז"ל סוף פ' עושין פסין שגורסין מייתרו או אין מייתרו בכל הסוגיא וגם מוחקים מן הסוגיא כולה נפרצה חזר כנגדו וגם אין בגירסא ומנא תימרא דתני רב כהנא וכו' וכן פירש ג"כ רבינו הראב"ד ז"ל. אבל בגירסת ר"מ ז"ל כתוב הכל ובגירסת הקדמונים וגורס מתירו או אין מתירו ושיטתו היא הולכת ככל שיטת התלמוד בכ"מ ובפ' כל גגות גמרא מתניתין דחצר שנפרצה והלכה שלפניה בגיפופי ופי תקרה יורד וסותם בפלוגתא דרב ושמואל. ולדעתי גירסת הגאונים מקובלת איש מפי איש ואין לזוז ממנה והלכה למעשה אקבענה:

הלכה ח

היה יתר מב"ס כו' עד אלא בד"א. הכל פרק עושין פסין:

ואין הקטן משלים לשיירא. זה הוא בירושלמי וג"כ אומר שם שאין הנכרי משלים לשיירא אבל לא כתבו ר"מ ז"ל והדין עמו דהא פשיטא לן דלא שייך בעירוב ואיתאמרה בתלמוד בבלי בכמה דוכתי וגם הוא כללו בהלכה בכמה מקומות כד"ן:

הלכה יג

שלשה שהקיפו עד הדיורין. פ"ק דעירובין (דף ט"ז):

שלשה מקומות עד כל צרכן. פ' כל גגות:

הלכה טו

וכל מחיצה שאינה עשויה לנחת אינה מחיצה: כתב הראב"ד ז"ל העשויה לנחת עכ"ל:

ואני אומר גם זה אולי היתה גרסא של רבינו ז"ל אבל גירסא בספרד ובצרפת פ"ק דעירובין ובהל' הרב אלפסי כגירסת ר"מ ז"ל:

וכל מחיצה. פ"ק דעירובין (דף ט"ז) ובכמה מקומות בתלמוד:

גידוד חמשה וכו'. פ' כל גגות (דף צ"ג):

כל מחיצה שיש בה עד חיה ועוף. הכל פ"ק דעירובין (דף י"ז):

הלכה כב

ומחיצה הנעשית עד לדעת המטלטל. פרק קמא דעירובין (דף ט"ז):

אבל אם נתכוין עד אחר שלא לדעתו. פרק מי שהוציאוהו (דף ס"ד):

אילן שהוא מיסך עד סוף הפרק. פרק בתרא דעירובין (דף צ"ט) ובמס' סוכה פ' הישן (דף כ"ד):

פרק יז

הלכה א

מבוי שיש לו שלשה כותלים עד הרי הוא כמפולש. פ"ק דעירובין (דף י"א) ופ' כל גגות (דף צ"ג):

הלכה ד

מבוי שהוא שוה מתוכו עד מרה"ר. פרק הזורק (דף ק'):

כתב הראב"ד דוקא במדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע שהוא כמחיצה והכי איתא בתוספתא עכ"ל, (הסופר השמיט):

מבוי שצדו האחד כלה לים עד שרטון. פ"ק דעירובין (דף ח'):

מבוי שהוא מפולש כו' עד של רחבה. פרק מבוי:

כתב הראב"ד ז"ל מסתברא אם יש דיורים ברחבה וכו' ומחיצות דהכא מהני להתם עכ"ל:

ואני אומר עיקר ההלכות אלו יצטרך למעיין להבין תוכן הסברות והענינים יתבונן שם ויגדיל תורה ויאדיר ואני לא באתי להבחין בחבור הזה בדעות הגדולים וחכמים והבאתי כמה טעמים רק להראות מראות הצובאות דעות ר"מ ז"ל והמקומות שהן קבועות:

הלכה ז

אין המבוי ניתר עד כלבוד. פרק קמא דעירובין (דף ה'):

מבוי שהכשירו בקורה עד רוח רביעית: כתב הראב"ד ז"ל הא מילתא קשיא לי טובא וכו' להטעינו קורה עכ"ל: **ואני** אומר מתוך דבריו נראה שגורס שהכשרו בלא יו"ד בין השי"ן והרי"ש ונוקד השי"ן והה"א כל אחד בקמץ קטן כזה שֶׁהֻכשרו, כלומר שדין הכשר המבוי בכך, ור"מ ז"ל לא כן דעתו אלא בחירק תחת הה"א והשי"ן, וגם בדקתי בספר המוגה מכתיבת ידו והוא כתיב ביו"ד בין השי"ן והרי"ש כלומר שהכשירו אותו בכך ואע"פ שהיה צריך הכשר אחר ותפס לשון הגמרא כמנהגו וכן הוא אצלנו לשון הגירסא פ"ק דעירובין גמרא מתני' דהכשר מבוי אמר רב יהודה מבוי שלא נשתתפו בו וכו' ושקלינן וטרינן עד דאסיקנא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה מבוי שאינו ראוי לשיתוף הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור אלמא קסבר לחי משום מחיצה וקורה משום היכר וכן אמר וכו' דוק מינה דמבוי מפולש מיירי שהיה צריך לחי ודבר אחר דהיינו צ"פ כדמוכח סוגין להדיא וכן פירש"י ז"ל שאינו ראוי לשיתוף מפולש לחי משום מחיצה וקסבר ג' מחיצות דאורייתא עכ"ל. ועל דרך זה פירש כל הסוגיא ומה שלא פירש ר"מ ז"ל לפי שהוא מובן מסידור הלכות הפרק וכן מנהגו בכל החבור:

הלכה י

שני כתלים וכו' עד בהכשר רה"ר. פ"ק דעירובין (דף ו'):

מותר לטלטל עד את מינו ונעור: כתב הראב"ד ז"ל שיבוש הוא זה וכו' דבין לחיים אסור: **ואני** אומר אדרבה אפכא מסתברא סוגיין כר"מ ז"ל פ"ק דעירובין גמרא מתני' קמא בשמעתין דלחיים דגרסינן (דף ט') תני רבי זכאי קמיה דר' יוחנן בין לחיים ותחת הקורה כרמלית אמר ליה פוק תני לברא אמר אביי מסתברא מילתיה דר' יוחנן כלומר שהוא מתיר תחת הקורה אבל בין לחיים אסור, ורבא אמר בין לחיים נמי מותר, אלמא מדקאמרינן נמי מכלל דלחיים וקורה לדידיה חד טעמא נינהו ועוד דשקלו וטרו עד אמר אביי מנא אמינא לה דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו וכ"ת דאית ביה ד' על ד' והאמר רב חנן בר רבא אמר רב תוך הפתח אע"פ שאין בו ד' על ד' צריך לחי אחר להתירו ומהדרינן ורבא אמר לך התם דפתוח לכרמלית ומתמהינן אבל לרה"ר מאי שרי כלומר לדעת רבא יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא בתמיה ופריק אין מצא מין את מינו וניעור אלמא על כרחך לדעת רבא כל היכא דמצא מין את מינו ניעור ולא שנא קורה ולא שנא לחיים. ובזה עלה דעת ר"מ ז"ל על נכון. שוב מצאתי למורי

רשב"א ז"ל שהסכים כר"י אלפס והוציא דבריו מדעת רבותינו בעלי התוס' ומדעתו ואמר עליו שיפה כיון וסייעו מטעם זה:

הלכה יב

בכל עושין לחיים וכו' עד כל שהוא. פ' מבוי (דף ט"ו) ופ' חלון (דף פ'):

בכל עושין קורה וכו' עד מן האשרה: כתב הראב"ד ז"ל אם עביו כל שהוא וכו' וכיון דהוי מיכתת לא קאי כלל: **ואני** אומר דברי ר"מ ז"ל תלמוד ערוך הם ומקצתם רמז הראב"ד דגרסי' פ' חלון בסוף גמרא מתני' דמתבן שבין שתי חצרות אתמר רב חייא בר אשי אמר רב עושין לחי אשרה ור"ל אמר עושין קורה אשרה מ"ד קורה כ"ש לחי ומאן דאמר לחי אבל קורה כתותי מיכתת שיעורא ע"כ. וק"ל כותיה דרב לגבי ר"ל. חדא כי בחידוש גדול קבלנו דרב ור"י הלכה כר"י דהא רב גדול מדר"י הוה אלא שגדל ר"י בסבת הנשיא כשעלה לא"י הרבה ישיבה והרבה חכמה הא לאו הכי מן הדין היה לפסוק כרב שהיה בבחרותו והכי איתא בסדר תנאים ואמוראים מעתה ראוי לומר שהלכה כמותו לגבי ר"ל דהא קי"ל בפ' החולץ ובכמה מקומות דר"ל ור"י בכ"מ הלכה כר"י בר מהני תלת ונוקים בהא רב במקום ר"י. ועוד דקאי כרבה דאמרינן לעיל כדפליג עליה דרב חסדא בהאי פירקא סוף גמ' מתני' דנפרץ הכותל אילן מותר ואשרה אסורה דקיימי בשיטתיה דרבא דלעיל פ"ק שכתבתי דאמר קורה משום היכר ולחי משום מחיצה ובראש השנה פ' ראוהו ב"ד גמרא מתני' דהתוקע לתוך הבור נמי גרסינן א"ר יהודה בשופר של עבודת כומ"ז לא יתקע ואם תקע יצא בשופר של עיר הנדחת לא יתקע ואם תקע לא יצא מאי טעמא עיר הנדחת כתותי מיכתת שיעורא ובסוכה פ' לולב הגזול סוף שמעתין אמרין לולב של אשרה פסול ומוקמינן לה באשרה דמשה ומתמיהין על מתניתין דקתני של אשרה פסול והא אמר רבא לולב של עבודת כומ"ז לא יטול ואם נטל כשר ופרקינן מתני' באשרה דמשה עסקינן דכתותי מיכתת שיעורא דיקא נמי דקתני דומיא דעיר הנדחת ש"מ. וענין דבר הצריך שיעור מפורש סוף פ' כיסוי הדם דאמר ר' זירא ואיתימא רבה בר ירמיה מכסין בעפר עיר הנדחת ואקשינן ואמאי איסורי הנאה נינהו ופריק רבא מצות לאו ליהנות נתנו ואותיב רב ניחומי לרבינא מהני דשופר של עבודת כומ"ז לא יתקע ולולב של עבודת כומ"ז לא יטול מאי לאו אם נטל ואם תקע לא יצא ופרקינן לא אם תקע ואם נטל יצא והדר אקשי והתניא אם תקע לא יצא אם נטל לא יצא ופריק רב אשי הכי השתא התם שיעורא בעיא ועבודת כומ"ז כתותי מיכתת שיעורא הכא כ"ש דכי מיכתת טפי מעלי לכסוי ובפ' מצות חליצה גמ' מתניתין דחלצה בסנדל שאינו שלו פסק ג"כ רבא הלכתא דאם חלצה בסנדל של תקרובת עבודת כוכבים ומזלות ושל עיר הנדחת

חליצתה פסולה וטעמא משום דכתותי מיכתת שיעורא. ומה שהקשה הראב"ד ז"ל כבר תירצוה רבותינו בעלי התוספות פרק חלון ואמרו לגבי קורה דכתותי מיכתת שיעורא ואע"ג דלחי נמי שיעורא דגבהו י' מיהו קורה יש בה שיעור אורך ושיעור רחב אורך כרחבה של מבוי שלא תהא רחוקה מכותל מבוי שלשה וכן סולם דלעיל לא אמרינן מיכתת שיעורא משום דלא בעיא שיעור ברוחב עכ"ל. ובזה מתורץ כל שהקשה הראב"ד ז"ל ומה שכתב בלחי כל שהו מפורש הוא בשמעתין פ"ק דעירובין אפילו כחוט הסרבל ועל כן עלו דברי ר"מ ז"ל נכוחים בלא קושיא וכן הסכים ר"י אלפס ומורינו ורבינו הגדול רמב"ן ז"ל בספר המלחמות ומורי הרשב"א ז"ל ואם הראב"ד ז"ל פסק כרב חסדא דפליג עליה דרבה וכאביי לגבי דרבא וכמו שכתבתי בסמוך ועמד בשיטת הר"ז בעל המאור ז"ל:

הלכה יג

בכל עושין לחיים וכו' עד כל שהוא. פ' מבוי (דף ט"ו) ופ' חלון (דף פ'):

בכל עושין קורה וכו' עד מן האשרה: כתב הראב"ד ז"ל אם עביו כל שהוא וכו' וכיון דהוי מיכתת לא קאי כלל: **ואני** אומר דברי ר"מ ז"ל תלמוד ערוך הם ומקצתם רמז הראב"ד דגרסי' פ' חלון בסוף גמרא מתני' דמתבן שבין שתי חצרות אתמר רב חייא בר אשי אמר רב עושין לחי אשרה ור"ל אמר עושין קורה אשרה מ"ד קורה כ"ש לחי ומאן דאמר לחי אבל קורה כתותי מיכתת שיעורא ע"כ. וק"ל כותיה דרב לגבי ר"ל. חדא כי בחידוש גדול קבלנו דרב ור"י הלכה כר"י דהא רב גדול מדר"י הוה אלא שגדל ר"י בסבת הנשיא כשעלה לא"י הרבה ישיבה והרבה חכמה הא לאו הכי מן הדין היה לפסוק כרב שהיה בבחרותו והכי איתא בסדר תנאים ואמוראים מעתה ראוי לומר שהלכה כמותו לגבי ר"ל דהא קי"ל בפ' החולץ ובכמה מקומות דר"ל ור"י בכ"מ הלכה כר"י בר מהני תלת ונוקים בהא רב במקום ר"י. ועוד דקאי כרבה דאמרינן לעיל כדפליג עליה דרב חסדא בהאי פירקא סוף גמ' מתני' דנפרץ הכותל אילן מותר ואשרה אסורה דקיימי בשיטתיה דרבא דלעיל פ"ק שכתבתי דאמר קורה משום היכר ולחי משום מחיצה ובראש השנה פ' ראוהו ב"ד גמרא מתני' דהתוקע לתוך הבור נמי גרסינן א"ר יהודה בשופר של עבודת כומ"ז לא יתקע ואם תקע יצא בשופר של עיר הנדחת לא יתקע ואם תקע לא יצא מאי טעמא עיר הנדחת כתותי מיכתת שיעורא ובסוכה פ' לולב הגזול סוף שמעתין אמרין לולב של אשרה פסול ומוקמינן לה באשרה דמשה ומתמיהין על מתניתין דקתני של אשרה פסול והא אמר רבא לולב של עבודת כומ"ז לא יטול ואם נטל כשר ופרקינן מתני' באשרה דמשה עסקינן דכתותי מיכתת שיעורא דיקא נמי דקתני דומיא דעיר הנדחת

ש"מ. וענין דבר הצריך שיעור מפורש סוף פ' כיסוי הדם דאמר ר' זירא ואיתימא רבה בר ירמיה מכסין בעפר עיר הנדחת ואקשינן ואמאי איסורי הנאה נינהו ופריק רבא מצות לאו ליהנות נתנו ואותיב רב ניחומי לרבינא מהני דשופר של עבודת כומ"ז לא יתקע ולולב של עבודת כומ"ז לא יטול מאי לאו אם נטל ואם תקע לא יצא ופרקינן לא אם תקע ואם נטל יצא והדר אקשי והתניא אם תקע לא יצא אם נטל לא יצא ופריק רב אשי הכי השתא התם שיעורא בעיא ועבודת כומ"ז כתותי מיכתת שיעורא הכא כ"ש דכי מיכתת טפי מעלי לכסוי ובפ' מצות חליצה גמ' מתניתין דחלצה בסנדל שאינו שלו פסק ג"כ רבא הלכתא דאם חלצה בסנדל של תקרובת עבודת כוכבים ומזלות ושל עיר הנדחת חליצתה פסולה וטעמא משום דכתותי מיכתת שיעורא. ומה שהקשה הראב"ד ז"ל כבר תירצוה רבותינו בעלי התוספות פרק חלון ואמרו לגבי קורה דכתותי מיכתת שיעורא ואע"ג דלחי נמי שיעורא דגבהו י' מיהו קורה יש בה שיעור אורך ושיעור רחב אורך כרחבה של מבוי שלא תהא רחוקה מכותל מבוי שלשה וכן סולם דלעיל לא אמרינן מיכתת שיעורא משום דלא בעיא שיעור ברוחב עכ"ל. ובזה מתורץ כל שהקשה הראב"ד ז"ל ומה שכתב בלחי כל שהו מפורש הוא בשמעתין פ"ק דעירובין אפילו כחוט הסרבל ועל כן עלו דברי ר"מ ז"ל נכוחים בלא קושיא וכן הסכים ר"י אלפס ומורינו ורבינו הגדול רמב"ן ז"ל בספר המלחמות ומורי הרשב"א ז"ל ואם הראב"ד ז"ל פסק כרב חסדא דפליג עליה דרבה וכאביי לגבי דרבא וכמו שכתבתי בסמוך ועמד בשיטת הר"ז בעל המאור ז"ל:

וכמה רוחב הקורה וכו' עד כלבוד הוא. הכל פרק קמא דעירובין:

נפרץ המבוי וכו' עד רה"י גמורה. פ"ק דעירובין (דף ה') פ' כל גגות (דף צ"ד):

מבוי שצדו האחד ארוך וכו' עד אין צריך להביא קורה אחרת. הכל פ"ק דעירובין (דף ח'):

הלכה יד

וכמה רוחב הקורה וכו' עד כלבוד הוא. הכל פרק קמא דעירובין:

נפרץ המבוי וכו' עד רה"י גמורה. פ"ק דעירובין (דף ה') פ' כל גגות (דף צ"ד):

מבוי שצדו האחד ארוך וכו' עד אין צריך להביא קורה אחרת. הכל פ"ק דעירובין (דף ח'):

הלכה כה

וכן שתי קורות עד קורה אחרת. פ"ק דעירובין (דף י'):

כתב הראב"ד ז"ל לשון הגמרא וכו': **ואני** אומר אין לשון הגמרא מכריח באחד מהן בפירוש הנכון ושניהם כאחד טובים:

הלכה כז

באר שעשה וכו' עד אמה ושליש. פ"ק דעירובין ועיקר פרק עושין פסין (דף י"ז י"ח):

היה במקום אחד עד מאליה. פרק עושין פסין:

הלכה לג

הזורק מרה"ר עד והזורק לתוכן חייב. פ"ק דשבת:

ומותר להשקות הבהמה עד שמה מחיצה. פ' עושין פסין:

מבוי שניטלה וכו' עד שנפרץ לכרמלית. פ' כל גגות (דף צ'):

הלכה לה

אכסדרה בבקעה וכו' עד והזורק מר"ה לתוכה פטור. פרק כל גגות:

כתב הראב"ד ז"ל זה שבוש: **ואני** אומר פה קדוש יאמר דבר זה והלא זה מפורש פרק כל גגות גמ' מתני' דחצר שנפרצה דגרסינן אתמר אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' אמות לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם וקי"ל הלכתא כרב ואם דעתו לומר דהא קי"ל ג' מחיצות דאורייתא וכ"ש דפי תקרה יורד וסותם ומעתה אמאי פטור הזורק לתוכה וכמו שהקשה לגבי מבוי שהכשירו בקורה זה כבר תירצו אותה רבותינו הראשונים ז"ל לעיל גבי מתני' דחצר שנפרצה לר"ה דאסיקנא בפלוגתא דר' אליעזר ורבנן ומרה"ר לתוכה פטור ותמיה להון ז"ל דהא איכא ג' מחיצות וקי"ל פ"ק דג' מחיצות דאורייתא להיות תורת רה"י עליהן וא"כ אמאי פטור ותירצו דהתם במבוי הפתוח לכרמלית אבל בפתוח לרה"ר פטור וכן כתב מורי הרשב"א ז"ל וכן נ"ל מלשון הגמרא דאמרינן אכסדרה בבקעה ובקעה כרמלית היא כדאיתא פ"ק בברייתא דד' רשויות לשבת ודין זריקה איתא להדיא פ"ק דעירובין גמרא מתניתין דהכשר מבוי בשמעתא דלשון ים דמבוי שהכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור דאע"ג דשקלינן וטרינן עלה טובא ואסיקנא כדכתיבנא לעיל פשטא דכולה סוגיין הכי איתא ועיקר תלמודא הכי ס"ל וטעמא רבה איכא דהא בין קורה בין תקרה אנן סהדי דלאו סתימה היא כלל ואפילו במקצת ולא דמיא ללחי דהוי סתימא במקצת ולכך נגעו בו משום מחיצה אבל קורה אינה אלא משום היכר וכדרבא והם אמרו והם אמרו וכמ"ש בזה הפרק ולפיכך הזורק פטור אבל אסור ככל פטורא דשבת וזהו דעת ר"מ ז"ל על נכון שכתב על זה הדין

ונתן טעם על זה הלשון והזורק מרה"ר לתוכה פטור כזורק למבוי סתום שיש לו קורה עכ"ל. וכן מצאתי בספר המוגה בחתימת יד ר"מ ז"ל ושמא אם היה כתוב כן בהעתקת ראב"ד ז"ל לא היה אומר על ר"מ ז"ל שהיה משתבש ולכן סמך לו בסידור דבריו ז"ל זה הדין שבאותה השמועה:

בית או חצר שנפרץ כו' עד לטלטל בכולו: פרק כל גגות (דף צ"ד) בשמועה הנזכרת בסמוך:

הלכה לו

האצבע שמשערין בו וכו' עד ד' אצבעות. בכמה מקומות בתלמוד מזכיר כן אגב שטפיה ובמנחות פ' התכלת (דף מ"ב):

וכל אמה האמורה וכו' עד סוף הפרק. פ"ק דעירובין (דף ג') ובמנחות פ' התכלת:

פרק יח

הלכה א

המוציא דבר כו' עד דמצטרפין זה עם זה. פרק כלל גדול (דף ט"ו) ופרק המוציא:

והוא שיהיה כגרוגרת כו' עד המורסן. פ"ד דמסכת מעילה (דף ט"ו):

הלכה ב

יין כדי רובע רביעית עד על ראש הכתית. פרק המוציא ופ' המצניע (דף צ"ג):

ושאר כל המשקין וכו'. פרק ג' מינין במסכת נזיר (דף ל"ד) ובמסכת שבת פ' המוציא:

הלכה ג

תבן תבואה עד לענין שבת. פרק כלל גדול (דף ע"ה):

המוציא עצים כו' עד שמצניעין אותן לגניזה. פרק המוציא ופרק רבי עקיבא (דף ע"ח ע"ט):

גחלת כל שהו וכו'. פרק משילין (דף ל"ט):

הלכה ו

המוציא זרעוני גינה עד פול המצרי שנים. פרק ר"ע (דף פ"ט):

המוציא סובין עד זהב. פרק המוציא אות באות:

המוציא מורסן כו' עד כגרוגרת. לשון תוספתא היא פ"ח דמסכת שבת:

המוציא גרעינין כו' עד הזיה. ס"פ ר"ע ופ' המוציא (דף ע"ט) ופ' המצניע (דף צ'):

המוציא קליפי וכו' עד דוגמא וכו'. פרק המוציא (דף פ' פ"א):

הלכה י

המוציא כחול עד שתי עינים: כתב הראב"ד ז"ל דבר זה כתב במקום עירניות שאינן צנועות ולעולם מתקשטות שתי עינים עכ"ל: **ואני** אומר לא ידעתי מה בא לחדש כי ההלכה פשוטה פ' המוציא דאותביה על מתני' דקתני כחול כדי לכחול עין אחת ואותיב אמר ר"ש בן אליעזר ואם לקשט בשתי עינים ופרקינן תרגמה הלל בריה ד"ר שמואל בר נחמני בעירניות, ופירש"י ז"ל בנות הכפרים שאינן צנועות מפני שאין יושביהן פרוצים וגם העם השוכנים בתוכה מועטים:

זפת וגפרית עד מזנב הפרה חייב. פרק המוציא:

הוציא אחת מן וכו' עד החריות אחת. ס"פ ר"ע (דף צ'):

מצמר הגפן ומצמר כלך כו' עד ד' טפחים. בתוספתא פ"ט:

והוצאת עור וכו'. פ"ב במסכת גיטין (דף כ"ב):

המוציא מן הבגד עד של קשר מוכסין חייב. הכל פ' המוציא:

הלכה יא

זפת וגפרית עד מזנב הפרה חייב. פרק המוציא:

הוציא אחת מן וכו' עד החריות אחת. ס"פ ר"ע (דף צ'):

מצמר הגפן ומצמר כלך כו' עד ד' טפחים. בתוספתא פ"ט:

והוצאת עור וכו'. פ"ב במסכת גיטין (דף כ"ב):

המוציא מן הבגד עד של קשר מוכסין חייב. הכל פ' המוציא:

הלכה טז

המוציא בהמה עד המוציא אותו חייב. פרק המצניע (דף צ"ג):

והאשה מדדה את בנה וכו'. פ' מפנין (דף קכ"ח):

המוציא תינוק חי עד הנושא אותו חייב. פרק המצניע ופרק נוטל שם (דף קמ"א):

המוציא חגב כו' עד כיוצא בזה. ס"פ ר"ע (דף צ'):

המת והנבלה עד שיכניס כשיעור. הכל פרק המצניע (דף צ"ג צ"ד):

הלכה כב

דבר שאין דרך בני אדם עד ומצניעין כמוהו. ס"פ כלל גדול (דף ע"ה ע"ו):

המוציא חצי שיעור עד מכשיעור פטור. פרק המוציא (דף צ') וסופה מייתי פרק חזקת:

המוציא כגרוגרת כו' עד נתחייב. פרק המצניע:

הלכה כח

המוציא פחות מכשיעור עד כיוצא בזה. פרק המצניע (דף צ"ג צ"ד):

כתב הראב"ד ז"ל בירושלמי כהלין תותים שהן צריכין לכלים עכ"ל: **ואני** אומר מ"ש

ר"מ ז"ל תלמוד ערוך הוא סוף פרק המצניע וסוף פרק הנוטל ולשון הירושלמי לא נתברר בבבלי ולכך לא פסק ר"מ ז"ל כמותו ויפה כיון שכך הסכימו כל הראשונים כי הדבר המוזכר בירושלמי ולא חברוהו רבינא ורב אשי בבבלי דאינון בתראי לפי שלא הסכימו לקבוע כמותו:

המוציא קופת הרוכלין כו' עד סוף הפרק. פרק רבי עקיבא (דף צ"א):

פרק יט

הלכה א

כל כלי המלחמה עד כל כיוצא בזה. פרק במה אשה (דף ס'):

הלכה ו

לא תצא אשה כו' בזמן שאינן תפורין כו'. כתב הראב"ד זה שבוש אע"פ שהן תפורין זה בזה וכו' [אם אינן תפורין לשבכה לא תצא לא בטוטפות ולא בסרביטין]. (הסופר השמיטה):

הלכה ז

לא תצא אשה בקטלא עד ואם יצאו פטורין. פרק במה אשה (דף נ"ז):

הלכה טז

יוצאין בפקורין ובציפה כו' עד אסור לצאת בהן. פרק במה טומנין (דף מ'):

יוצאין בשק עד הגשמים. פרק הנודר מן הירק:

הכר והכסת עד כמשאוי ואסורים. פרק חבית שנשברה:

הלכה יח

יוצאין בזוגין כו' עד ויביאנו. פרק במה אשה יוצאה:

המתעטף בטליתו כו' עד לא היו. פרק חבית שנשברה (דף קמ"ז):

לפיכך היוצא בטלית עד ויעשו ציצית. פרק ר"א דתולין (דף קל"ט):

אבל טלית המצוייצת עד דוחה את השבת. פרק הקומץ רבה במסכת מנחות:

הלכה כא

לא יצא החייט עד חייב עליה. פ"ק דשבת (דף י"א):

המוצא תפילין עד מניחן והולך. פרק המוצא תפילין (דף צ"ה):

הלכה כד

היה מתיירא וכו' עד אינו נזקק להן: כתב הראב"ד אני ראיתי ג"כ וכו' אין אדם טורח לעשות קמיע כעין תפילין אלא לפי שאין קושרין תפילין מעין צבתים שאי אפשר לו

לקושרן ולהכניסן ולפיכך אינו מכניסן ותפילין שאינם מקושרים וכו' כמו שמצילין כל כתבי הקדש מן האיבוד עכ"ל: **ואני** אומר שכבר שאלוהו חכמי לוני"ל על דין הציצית והשיב להם ודאי כדבריהם וכו' ע' שם בדין הציצית. (והסופר השמיט כל זאת ההשגה והתירוץ):

הלכה כה

המוצא ס"ת וכו' עד ונכנס בו. פ' בתרא דעירובין ותוספתא פרק ח':

לא יצא החייט וכו' עד סוף הפרק. פ"ק דשבת (דף י"א):

פרק כ

הלכה א

אסור להוציא וכו' עד מכלל עשה. ריש פרק במה בהמה יוצאה ובבא קמא פרק שור שנגח את הפרה ופ"ק דע"ז (דף ט"ו ט"ז):

לפיכך המחמר עד לוקין עליו. פרק בתרא דשבת (דף קנ"ג):

הלכה ג

אסור לישראל וכו' עד או ישכיר. פ"ק דע"ז:

ואם מכר קונסין וכו' עד אין מוכרין. במסכת גיטין פ' השולח (דף מ"ד):

ומותר למכור להם עד על ידי סרסור. פ"ק דמסכת ע"ז:

הלכה ו

מי שהחשיך וכו' עד ארבע אמות. פרק מי שהחשיך (דף קנ"ג):

ואפילו מציאה וכו' עד ואם לאו מוליכה פחות פחות מד"א: שאלו חכמי לוני"ל מר"מ ז"ל בלשון זה אתה ברוך ה' אשר הפליא לך עצה וגבורה בתורתו הקדושה הוא ילמדך להועיל לנו להאיר עינינו כי לא נדע לפרש גמרא שבר"פ מי שהחשיך אלא לחומרא שלא התירו בשום ענין לגבי מציאה כי אם בכיסו דטרח בה הרבה ואם אין אתה מתיר לו מתוך שהוא בהול על ממונו אתי לאיתויי בהדיא וכן מצאנו בפירוש רבינו חננאל ז"ל כמו שקבלנו ועם כ"ז יפרש לנו ההלכות באר היטב ולא נסור ימין ושמאל בדין הנטוי עלינו כי אתם הרבים ואנחנו בגלותנו מתי מספר ובארץ אשר גוברת שם השכחה הרבה ומזרה ישראל יקבצנו בארץ הצבי ותעבור לפנינו וה' בראשנו: **תשובה** אל תקטינו עצמכם אם אין אתם כרבותי הן אתם חבירי אלופי ומיודעי וכל שהקשיתם ראוי להקשותו גם ראשי הישיבות שבבבל ז"ל תפסו על פיסקא זו כשהגיע אליהם החבור עם דברים קלים שחלילה שיסתפקו לכם אבל כל השאלות אלו שלכם לא ירדו לעמקן

וכן יראה לי במציאה שזה שחילק רבא בין כיסו למציאה לא חילק אלא ליתן המציאה לנכרי או להניחה ע"ג חמור אבל להוליכה פחות פחות מד"א לא שהרי הולכה פחות פחות מד"א אינה שנויה כדי שיאמר רבא דוקא כיסו אבל מציאה לא וא"ת מאי שנא הא מהא י"ל שזו ההולכה פחות פחות מד' אמות צנעה גדולה יש בה ולא אוושא מלתא כמו שנתברר שם בהמוצא תפילין ואינו צריך דבר אחר ולא איש אחר לסייעו ולא יכיר בו אדם ולא יהיה נחפז ולפיכך לא נחוש לו שמא יעבירנו ד' אמות. זו היא דעתי בדבר זה ומי שיחלוק בדבר זה יחלוק. עכ"ל שאלתם ותשובתו ז"ל:

הלכה ח

מותר למשוך וכו' עד בפיה בשבת. הכל פ' במה אשה יוצאה:

הלכה יד

כשם שאדם מצווה עד בחול. פרק בתרא דשבת קאמר לה סתמא דתלמודא:

ואין מקבלין גר תושב וכו'. מסכת ערכין סוף פ' המקדיש:

כתב הראב"ד אין הדברים הללו כתקנן שאם מלו וטבלו לשם עבדות הרי הן כנשים גמורות ובני עונשין הן לעצמן דלא הזהירה תורה את רבו עליהם אלא על עבד ואמה התושבים שלא יעשו מלאכתו שלא תאמר שבות בעלמא הוא באמירה לנכרי אלא לאו נמי איכא ואפילו יעשה בעצמו אבל לצורך עצמן עושין כל צרכן עכ"ל: (הסופר השמיטה והשמיט התירוץ):

פרק כא

הלכה א

נאמר בתורה וכו' עד סקילה. זו הקדמת דברים העתידים לבא ונהג כמנהג המחברים:

הלכה ב

המשוה גומות עד גומא. סוף פרק המוציא (דף פ"א):

המפנה את וכו' עד להשוות את הגומות. פ' מפנין (דף קכ"ו):

טיט שעל גבי רגלו עד לפי תומו. פרק ר"א דתולין (דף קמ"א):

הלכה ג

נשים המשחקות וכו' עד הגומות. פרק המוצא תפילין (דף ק"ד):

ואסור לכבד את הקרקע וכו' עד שאינו רצוף. פרק המצניע (דף צ"ה):

חצר שנתקלקלה וכו' עד ממנו בגלגל. פרק המוצא תפילין (דף ק"ד):

הלכה ו

התולש חייב עד שהוא כתולש. פרק המצניע (דף ק'):

אין עולין באילן וכו' עד שמא יתלוש. פרק המוצא תפילין במסכת עירובין ופרק משילין במסכת ביצה (דף ל"ו):

פירות שנשרו וכו' עד שמא יתלוש. פ"ק (דף ב') ופ' בתרא דמסכת יו"ט:

הדס המחובר עד לאכלו. פרק לולב הגזול (דף ל'):

הלכה ח

אילן שהיו שרשיו עד אסור לישב עליהן. פרק המוצא תפילין (דף ק'):

אין רוכבין עד להנהיגה. פרק בתרא דביצה (דף ל"ו):

ואין נתלין בבהמה עד בעלי חיים. פרק בתרא דשבת ועירובין (דף ק'):

וכן מפרקין וכו' עד בעלי חיים. הכל פ' בתרא דמס' שבת:

הלכה יא

המדבק פירות עד לידי עמור. פרק חבית (דף קמ"ג):

וכן אין מקבצין את המלח וכו'. פרק כלל גדול (דף ע"ג):

מפרק חייב עד זיתים וענבים. פרק במה טומנין (דף מ"ט):

אבל שאר פירות עד להוציא מימיהן אסור. פרק חבית:

ואין מרסקין עד הקערה. פרק במה טומנין (דף נ"א):

השום והבוסר וכו' עד האש. פ"ק דשבת (דף י"ט):

המולל מלילות מולל בשינוי כדי שלא יהיה כדש. מתני' היא פ"ד דמסכת מעשרות ומוקי לה ר"א וכן לשבת פ"ק דביצה גמרא מתני' דאין מוליכין חלה ומתנות:

היונק בפיו פטור וכו' עד סכנה. בכתובות פ' אע"פ (דף ס') ובהלכות ר"י אלפס ז"ל במסכת שבת פרק חבית (דף קמ"ג):

פירות שזבו וכו' עד מבערב. הכל פ' חבית (דף קמ"ג):

הלכה יז

זורה ובורר עד שהוא חייב. פ' מפנין (דף קכ"ח). ופ' כלל גדול (דף ע"ד):

והמשמר שמרים עד לשמר בו. פ' ר"א דתולין (קל"ט) ופ' שמונה שרצים:

וכן המחבץ עד בידו. פרק המצניע:

המחתך וכו'. פרק כלל גדול (דף ע"ד):

לפיכך אין מרסקין עד הטורח שבהן. פרק בתרא דשבת (דף קנ"ו):

הלכה יט

חבילי פיאה עד לדוק. פרק מפנין (דף קכ"ח):

הצריך לדוק פלפלין עד שהוא טוחן. פ' ר"א דמילה (דף קל"ד):
לפיכך אסור עד מאכל בריאים. פ' שמונה שרצים (דף ק"ט):
שתה חלתית עד בכ"מ. פרק ר"א דמילה:
וכן שמנים עד מגמע הוא ובולע. פ' שמונה שרצים (דף ק"א):
החושש בגרונו עד לריח הפה מותר. בתוס' וכתבה ר"י אלפס ז"ל בהלכות פ' שמונה שרצים:
אין נותנין יין עד ואינו חושש. פ' שמונה שרצים (דף ק"ח):
מי שלקה כו' עד להוציא ממנו דם. פ' המוצא תפילין (דף ק"ג):

הלכה כו

אין נותנין חמין כו' עד מפני שהוא כרטיה. פרק ר"א דמילה (דף קל"ד):
רטיה שפירשה על גבי כלי מחזירין אותה. פרק המוצא תפילין (דף ק"ב):
ואם פירשה ע"ג קרקע אסור להחזירה. כתב הראב"ד ז"ל כל זה שבוש אלא מחזירין אפילו מעל גבי קרקע עכ"ל: **ואני** אומר ח"ו אלא הוא פסק כדעת רב אלפס ז"ל פ' בתרא דעירובין גמרא מתניתין דמחזירין רטיה במקדש דת"ר רטיה שפירשה מעל גבי מכה בשבת מחזירין אותה בשבת ר' יהודה אומר הוחלקה למטה דוחקה למעלה למעלה דוחקה למטה וגרסינן עלה אמר רב חסדא מחלוקת שפירשה על גבי כלי אבל על גבי קרקע דברי הכל אסור להחזירה. וכתב ר"י אלפס ז"ל בהלכות פ' ר"א דמילה דלית הלכתא כר"י אלא כת"ק ופ' בתרא דעירובין כתב וקי"ל כת"ק אע"ג דאמר רב יהודה הלכה כר' יהודה לית הלכתא כוותיה דהא רב אשי דהוא בתרא עבד עובדא כותיה דת"ק דאמרינן אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרב אבא נפלה ליה אבי סדיא ואהדר ואמרי ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב חסדא מחלוקת שפירשה על גבי כלי אבל פירשה על גבי קרקע ד"ה אסור להחזירה ואמר רב יהודה הלכה כר"י ואמר לי לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי עכ"ל. כלומר לא סבירא לי הא דאמר רב יהודה הלכה כר"י אלא הלכה כת"ק. ובאמת אני אומר דבשפירשה על גבי כלי פליגי ובהא הוא דשרי ת"ק וקי"ל כותיה ומש"ה אהדרתה וכמוהו הסכימו רבותינו בעלי התוס' ז"ל וגם הר"ז בעל המאור והרמב"ן ז"ל ואם הראב"ד ז"ל ראה לפירש"י ז"ל שפירש כי רב אשי אדרב חסדא קאי כלומר לא סבירא לי מאי דאמר רב חסדא דבפירשה ע"ג כלי פליגי אלא אפילו פירשה ע"ג קרקע פליגי ושרי ת"ק דקי"ל הלכתא כוותיה אבל פירשה ע"ג כלי אפילו ר"י מתיר כבר הקשו עליו רבותינו בעלי תוס' דא"כ אמאי קתני בברייתא לר"י הוחלקה למטה דוחקה למעלה למעלה דוחקה למטה ליתני פירשה על גבי כלי דשרי ר"י ומכ"ש

שמעינן דשרי בהוחלקה דעדין לא פירשה אלא מדנקט הוחלקה משמע דוקא הוחלקה שלא זזה ממקומה הוא דשרי ר' יהודה הא אם פירשה וזזה ממקומה אפי' ע"ג כלי קא אסר ר"י. וזה טעם נכון לקיים הפירוש הראשון וכן הסכים מורי הרשב"א ז"ל:

ומניחין רטיה ע"ג מכה עד שמא ימרח. פרק המוצא תפילין (דף ק"ב) וגם פ' חלק מקצתו:

הלכה כח

סכין וממשמשין כו'. עד שמעמלת ומרפאה. פרק חבית:

אין רוחצין עד ואינו חושש. פ' ח' שרצים (דף קט"ו) ופרק חבית:

סכין ומפרכין כו' עד ופירוך. פרק חבית (דף קמ"ז) ופרק במה בהמה יוצאה:

בהמה שאכלה עד סמנין. פרק במה בהמה יוצאה:

הלכה לא

אין מקיאין עד המשלשלין. פרק חבית:

ומותר לכפות וכו' עד צער מהן. פרק חבית ופרק במה אשה:

המרקד מאבות מלאכות עד ואינו מתכוין לכך. פרק ר"א דתולין (דף ק"מ):

מגבל חייב עד לא מזון ולא מים. הכל פ' בתרא דמסכת שבת (דף קנ"ז):

ומותר לאדם להעמיד וכו' עד סוף הפרק. פרק כל כתבי:

פרק כב

הלכה א

רדיית הפת אע"פ כו' עד כדי לשנות. פ' כל כתבי הקדש:

מפני מה אסרו עד אפילו להזיע. פ' כירה (דף מ'):

וגזרו שלא ישתטף עד ידיו ורגליו מותר. פרק כירה ופרק חבית (דף קמ"ז):

בד"א בחמי האור עד כל גופו. פ' כירה:

ואסור לרחוץ עד כמרחץ. פ' חבית:

מתחמם אדם כו' עד אינו מבשל. הכל פרק כירה:

הלכה ז

אין שורין את החלתית עד אם פסק מלשתות. פרק ר"א דתולין:

דבר שנתבשל עד שיהיה שמור. פ' כירה (ל"ח) ומקצתו פרק חבית (דף קמ"א):

מערב אדם מים עד ממלאכת התבשיל. פ' שמנה שרצים (דף ק"ח):

וכן לא יעשה מי מלח עד במלח ואוכל. פ' ח' שרצים ופ"ק דמס' עירובין:

הלכה יא

מותר לערב יין עד אלא מערב. פ' ר' אליעזר דתולין (דף קמ"א):

הנוטל שער עד אינו מתכוין. פרק במה טומנין (דף ג' שם):

עירב דבר שמשיר וכו'. מילתיה דרב יוסף ורבא ורב ששת אינון פרק במה טומנין:

אסור לראות במראה עד חייב משום מכבס. פרק השואל (דף קמ"ט):

לפיכך אסור לדחוק מטלית עד לידי סחיטה. פרק ר"א דתולין (דף קמ"א):

ואין מקנחין וכו'. פרק נוטל (דף קמ"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל הצרפתים מפרשים כן וכו' אסור לסחטו עכ"ל: **ואני** אומר כי עיקר הלכה זו סוף פרק הנוטל ומשנה שלימה שנינו ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ופירש"י ז"ל אם יש לו בית אחיזה של עור שיאחזנו בו מקנחין בו אבל בלא"ה אין מקנחין בו שכשאוחזין בו נסחט עכ"ל. וכן גר"ח וכן פי' ר"מ ז"ל בפי' המשניות ובזה לא נשאר מקום לקושיית ראב"ד ז"ל ובכ"מ בית אחיזה הוא פירושו בית יד כפירוש רבותינו הצרפתים ז"ל. ועוד דקתני ל"ד אלא ה"ה בית יד של עץ ושל שער ושל כל דבר שאינו נסחט וכן יתפרש לשון ר"מ ז"ל ובדקתי גם בנוסחאות רבותינו ז"ל המדוייקות וגורסות עור ואולי בגירסת ר"מ ז"ל לא היה ואע"פ כן כיון לפרשו על האמת ואם היה בגירסת הראב"ד ז"ל אם לאו ולקח דרך אחרת מתוך לחכו האמת יורה דרכו:

ואין מכסין חבית עד שמא יסחוט: פרק טומנין (דף מ"ח) ופרק נוטל (דף קמ"ג):

הלכה טז

נשברה לו חבית עד לידי סחיטה. פרק חבית:

וכיצד מציל ממנה כו' עד הרי זה מותר. פ' כל כתבי הקדש (דף קי"ז):

טיט שעל בגדו עד שמא יכבס. פ' ר"א דתולין (דף קמ"א):

המכסכס את הסודר וכו'. פ' ר"א דתולין:

כתב הראב"ד ז"ל טעה בזה דבין סודר בין חלוק מותר וכ"פ הרב ז"ל עכ"ל: **ואני** אומר דברי הר"מ ז"ל תלמוד ערוך הוא פרק ר"א דתולין גמרא מתניתין דאין שורין חלתית דגריס מסתמיך ואזיל רב אחא בר יוסף אכתפיה דר"נ בר יצחק בר אחתיה א"ל כי מטית לבי רב חסדא ויס"ג לבי רב ספרא עייליה כי מטו התם עייליה בעא מיניה כו' עד כי נפק א"ל מאי בעא מר מיניה א"ל מהו לכסכוסי כתונייתא בשבתא מי אמרינן לרכוכי מנא קא מיכוין ושפיר דמי או דילמא לאולודי חיורא קא מיכוין ואסיר וא"ל לרכוכי מנא קא מיכוין ושפיר דמי א"ל ותבעי ליה למר סודרא אמר ליה סודרא לא קא מיבעי לי דבעאי מיניה דרב הונא ופשטה לי לאיסורא אמר ליה ותפשוט ליה למר מסודרא א"ל התם מחזי

כאולודי חיורא הכא לא מחזי כאולודי חיורא ע"כ. הנה עיניך רואות שדבריו מחוורים ולא ידעתי מה ראה הראב"ד ז"ל לחלוק על זה וגם לא ירדתי לסוף דעתו באמרו שכן פסק הרב ז"ל כי אנחנו לא מצאנוהו מפורש זה בהלכות ואם רצה לומר כן מפני שהשמיט דין הסודר יכול אני לומר אדרבה מדכתונת מותרת דוקא סודר אסור ולא הוצרך לפרש, וגם מפר"ח ז"ל אני רואה שפוסק כן ופירש דכותנייתא היא מפשתן וסודרא הוא מצמר גפן ולא מצמר אחר דא"כ היכי סליק אדעתיה למילף פשתן מצמר ולדעתי יפה פירש כי הצמר והפשתן אינן שוין בלבונן כדאסיקנא פרק אלו מגלחין דכלי פשתן אין בהן משום גיהוץ:

הלכה יח

מנעל או סנדל שנתלכלך עד אבל לכבסו אסור. במסכת זבחים פרק דם חטאת (דף צד) והביאה ר"י אלפס ז"ל פרק ר"א דתולין:

ואין מגרדין כו' עד הישנים. פרק ר"א דתולין (דף קמ"א):

כר או כסת כו' עד לכבס את המפה. פ' נוטל (דף קמ"ב):

מי שרחץ במים עד שמא יסחוט. פרק ר"א דתולין (דף קמ"ו):

וכן מי שנשרו עד ושטחה ליבשה. פ' חבית:

וכל מקום וכו' עד אסור. פרק במה אשה:

הלכה כא

שתי מטהרות וכו' עד שרוי במים. בתוספתא:

כתב הראב"ד ז"ל לא כיון יפה כו' על פי הביב עכ"ל: **ואני** אומר כבר קבלנו התוספתא נמשכת אחר התלמוד שלנו וטעמו הוא העיקר שאילו טעם התוספתא היה עיקר בתלמוד היו קובעין אותו וגם קבלנו שאין להקשות בתוספתא ובירוש' מהפירושין התלוים בסברא לפי שאין להם הכרע:

הלכה כב

אסור לתקן בית יד עד כשמכבסים אותן. במסכת ביצה ס"פ י"ט שחל (דף כג):

וכן אין מקפלים עד לקפל בשנים אסור. פרק אלו קשרים (דף קי"ג):

הצובע מאבות כו' עד שיהא כצובעת. פרק המצניע. (דף צד):

התופר מאבות עד מחזירים אותן בשבת. פרק במה טומנין (דף מ"ח):

הקורע מאבות וכו' **לפיכך מי שנסתבכו עד שמא תקרע**. בירושלמי פ' כלל גדול גמרא משנה שניה:

ופציעת האגוזים. בביצה סוף פרק המביא (דף לד):

התוקע חייב משום בונה עד ולא מחזירים. פרק כל הכלים בשבת (דף קכב) ופרק בתרא דעירובין (דף קא קב):

ואם נשמט ציר וכו' עד שמא יתקע. פרק בתרא דעירובין (דף קז):

אין גודלין עד כבונה. פרק רבי אליעזר דתולין (דף קמ"ו):

ואין מחזירין מנורה עד מותר להחזירו. פרק כירה (דף מ"ז):

ואין מתקנין חוליות עד כבונה. פרק חבית:

הלכה כז

העושה אהל קבוע עד מעל המטה טפח. פרק רבי אליעזר דתולין (דף קל"ז) ופרק המוצא תפילין מקצתו:

פקק החלון עד החלון. פרק כל הכלים (דף קכה):

הלכה לא

כובע שעושין עד אהל יראי. פרק ר' אליעזר דתולין (דף קלו קלח) ופ' בתרא דעירובין (דף קב):

הנוטה פרוכת וכיוצא וכו' עד אהל יראי. פרק ר"א דתולין:

כתב הראב"ד ז"ל זה אינו אלא מפני שהוא בכסכיו וכו' א"נ כמפשט אקמטרן לתקנו עכ"ל: **ואני** אומר מ"ש ר"מ ז"ל מכוון אלא שכתב בקצרה כדרכי החכמים ואני אבאר דבריו אחת לאחת. מ"ש בתחלה הנוטה פרכת וכיוצא בה צריך להזהר כדי שלא יעשה אהל בשעה שנוטה עכ"ל גרסינן לה ריש פרק ר' אליעזר דתולין אמר רב משום רבי חייא וילון מותר לנטותה ומותר לפרקה ע"כ. וידוע כי וילון הוא פרכת וכן פירש"י ז"ל וכן פר"ח ז"ל וקבלנו שדבריו דברי קבלה וז"ל וילון פירוש פרכת מותר לנטותה ומותר לפרקה וזה בזמן שכרוכין עליה חוטין או משיחות דלא גרע מטלית כפולה עכ"ל. ושכתב שנית לפיכך אם היתה פרכת גדולה תולין אותה שנים אבל אחד אסור עכ"ל גרסינן לה בההיא שמעתא גופה שלח ליה הא דתניא הגוד בכסכיו ויס"ג בכססיו מותר לנטותו בשבת אמר רב לא שנו אלא בשני בני אדם אבל באדם אחד אסור ע"כ. ושכתב שלישית ואם היתה כילה שיש לה גג אין מותחין אותה ואפי' עשרה שאי אפשר שלא תגבה מעט מעל הארץ ותעשה אהל ארעי עכ"ל. גרסינן לה סמוך לזה אמר אביי וכילה אפי' בעשרה בני אדם אסור אי אפשר דלא מינתחא פורתא ע"כ וזה ברור וכן בגירסות דוקניות אמנם במקצת גירסות מצאתי אביי אמר אפילו בעשרה כו' ואינה גירסא נכונה אצלנו דהיכי מצי פליג אביי בהדי רב ועוד דהא רמי בר יחזקאל מחבב לה ושיילה מרב הונא מכלל דהכין הלכתא על כן נתישבה גירסא ראשונה אצלנו ומתוכה פסק ר"מ ז"ל זה הפסק

ואולי לא מצא הראב"ד ז"ל גירסא זו ולכך חולק עליו בזה וכתב דעתו לפי גרסתו ומ"ש עוד אקמטרן איני יודע מה ענין זה אצל גלימא אקמטרא שבפרק מי שמתו אלא א"כ כתבו לגלות שדרכן לנטותו:

בגד שמכסה בו פי חבית עד סוף הפרק. מפורש פרק רבי אליעזר דתולין:

פרק כג

הלכה א

העושה נקב שהוא וכו' עד מכה בפטיש. פ' חבית (דף קמ"ו) ופ' הבונה (דף ק"ג):

לפיכך גזרו על כל נקב עד נדיבות לבו. הכל פרק חבית:

הלכה ג

וכשם שאסור וכו' עד או בצרור. פרק הבונה ופרק חבית נמי הכי משמע סוגיין:

אבל אם הניח וכו' עד בדבר זה. פרק ר"א דתולין (דף קל"ט):

כל דבר שהוא גמר עד שיתקן חייב. פרק כלל גדול (דף ע"ה):

לפיכך אסור להשמיע קול עד חבית של שייטין. עיקר אלו ההלכות משנה פרק משילין פירות (דף ל"ו) ובגמרא דילן ודבני מערבא ופרק המוצא תפילין ומייתי לה פרק השואל ופ' המביא כדי יין ורמיזא פרק החליל:

בריכה שבחצר עד ובין הים. פרק כירה (דף מ'):

הלכה ו

אין חותכין שפופרת עד מפני שהוא כמתקן. זמורה וכו' עד ויתקננה. פרק כל הכלים (דף קכ"ה):

אסור לחוף כלי כסף עד בכל דבר. פ' טומנין (דף נ'):

ואסור להדיח קערה וכו' עד באותה שבת כו' עד שאין קבע לשתיה. פרק כל כתבי (דף קי"ח):

כתב הראב"ד ז"ל כ"ז אינו אסור אלא מפני שהוא טורח לחול עכ"ל: **ואני** אומר ברייתא היא שנויה פ' כל כתבי ופירושו מכוון ומה לי כמתקן משבת לחול שבמשמעות לשון ר"מ ז"ל וכן פירש"י ז"ל שאין הדחה זו אלא לחול ומה לי טורח משבת לחול שמפרש הראב"ד ז"ל שניהם לדעת אחד נתכוונו:

ואין מציעין עד לשבת. פ' אלו קשרים (דף קי"ג):

הלכה ח

אסור להטביל כלים עד עליו בשבת. פרק ב"מ וביצה פרק יו"ט (דף י"ז י"ח):

המטביל כלים וכו'. משנה היא פ"ב דתרומות:
ואין מגביהין תרומות עד כמתקן. פ' השואל:
מעבד מאבות עד וחייב. פרק כלל גדול (דף ע"ה):
לפיכך לא יסוך אדם עד אבל בישנים מותר. פ' ר"א דתולין (דף קמ"א):
הממרח רטיה עד משום שעוה. פרק חבית (דף קמ"ו):
כותב מאבות מלאכות עד ככותב. פרק המצניע (דף צ"ד):
ואסור ללוות ולהלוות וכו'. פרק שואל ופרק משילין (דף ל"ו):
לא ישכור וכו' עד בין בחבל. פרק שואל (דף קמ"ח):

הלכה יד

אין דנין בשבת עד כמתקן אותן בשבת. פרק שואל ופרק מפנין (דף ק"כ):
ואין מעשרין כו'. תלמודא קאמר לה בהדיא פ"ק דחגיגה לגבי י"ט וכ"ש בשבת:
מקדיש אדם וכו' עד היום היא. פרק שואל (דף קמ"א):

הלכה טו

המגביה תרומה עד בשבת קנה. פ"ב דתרומות ופרק שואל בירושלמי:
ומעשרין את הדמאי וכו'. פרק במה מדליקין (דף ל"ט):
אסור להפיס כו'. הכל פרק שואל (דף קמ"ט):

הלכה יט

ואסור לקרות בכתב וכו' עד סוף הפ'. תחלתו פ' שואל ושאר הפרק פ' כל כתבי הקדש:

פרק כד

הלכה א

יש דברים שהן אסורין עד וכן כל כיוצא בזה. תחלתו פרק ואלו קשרים (דף קי"ג):
ושאר כל הדברים פרק שואל (**דף ק"נ**):
מותר לאדם לומר עד חפציו בשבת. פ' שואל. ופ"ק דע"ז (דף ז'):
ואסור לרוץ וכו' עד של חול. פרק אלו קשרים (דף קי"ג):

הלכה ה

מותר לרוץ עד לבית המדרש. פ"ק דברכות (דף ז'):
ומחשבין חשבונות עד מקבל טומאה. פרק שואל (דף ק"נ) ופ' אלו קשרים (דף קי"ג):
ופוסקין צדקה עד קרובה לבא. פרק השואל ופ"ק דשבת ופ"ק דכתובות (דף ה'):
ומחשיכין על התחום וכו' עד חפצי שמים מותרין. פרק השואל:

הלכה ו

מפליגין בים הגדול עד ואינו שובת. ספ"ק דשבת:

ומפירין נדרים עד אלו מצות הן. סוף מסכת שבת (דף קכ"ו) ופ' כירה ובנדרים פרק נערה המאורסה (דף ע"ז):

אין עונשין בשבת עד לשאר עונשין. בסנהדרין פ' אחד דיני ממונות (דף ל"ה) וביבמות פ"ק (דף ו'):

מותר לאדם וכו' עד הגנבים. פרק בתרא דיומא ופרק בתרא דמועד קטן:

הלכה ט

המשמר זרעים עד ברה"ר. פרק בתרא דמסכת עירובין (דף ק"ד):

כל הדברים שהן אסורין עד אסור. פ' בכל מערבין (דף ל"ב):

לפיכך אין מעשרין את הודאי עד הדמאי. פ' במה מדליקין (דף ל"ד):

קטן שעשה וכו' עד ממחין בידו. סוף פרק חרש (דף קי"ד) העמיד כן אביי וסוגיין אזלא כוותיה:

אסרו חכמים לטלטל עד סוף הפרק: כתב הראב"ד ז"ל עוד אמרו כו' שהוא גדר להוצאה עכ"ל: **ואני** אומר מ"ש הראב"ד ז"ל הוא בהלכה ראשונה דריש פרק כל הכלים והוא דרך משא ומתן דסוגיא בעלמא אמנם מה שכתב ר"מ ז"ל הוא מוסכם מדעת רבותינו בעלי התוספות ז"ל והוא מוטעם ליתן טעם לאיסור כל הדברים שאינו צריך להם דשייכי בהן הני טעמי כמו שמפורשים לפנינו בשאר הפרקים כמו שהוא רומז בעצמו ז"ל סוף זאת הפיסקא וכ"כ הר"מ מקוצי ז"ל. וכי מעיינת בה שפיר תתבונן שלשון תמיהת התלמוד אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא הטעם האחד שכתב ר"מ ז"ל שכשיטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה וטעם נחמיה בן חכליה הוא הטעם שני שכתב ז"ל שמא יבא להסיע אבנים וכיוצא בהן והטעם השלישי כדי שיהא היכר בין שבת לחול משכחת לה פרק כלל גדול גבי היה מהלך במדבר דשקיל וטרי עד דשאיל במאי מינכר ומהדר בקדושא ואבדלתא אלמא היכר בעינן:

פרק כה

הלכה א

יש כלי וכו' עד ולכתוש ולטחון בשבת. הקדמה לכל דברי הפרק כדרך המחברים והוא מפורש פרק כל הכלים (דף קכ"ד):

כל כלי וכו' עד לטלטלן. פרק כל הכלים (דף קכ"ד):

אבן גדולה עד ואסור לטלטלו. פרק במה מדליקין (דף ל"ה):

דלתות הבית עד אסור לטלטלו. ריש פרק כל הכלים (דף קכ"ב) ופרק ר"א דמילה (דף קל"ה):

הלכה ז

מותר לטלטל הכלי עד לטלטלה. פרק כל הכלים (דף קכ"ג):

כל כלי שמקפיד עד חסרון כיס. סוף פ"ק דמסכת שבת וסוף המסכתא (דף קנ"ו קנ"ז):

כגון המסר הגדול עד וכיוצא בהן. פרק כל הכלים:

כל כלי שהוקצה עד שגרם לו האיסור. סוף מסכת שבת:

הלכה יא

אבל כלי שהוקצה עד אם הוצרך להן. פרק כירה (דף מ"ה):

כל הכלים הניטלין וכו' עד תורת כלי עליהן. פרק כל הכלים (דף קכ"ב):

היה כלי מחובר לקרקע עד מותר לטלטלו. פרק כל הכלים ופרק נוטל:

כתב הראב"ד ז"ל כן פסק הרב ז"ל וכו' ומשם למד עכ"ל: **ואני** אומר יפה עשה שחזר בו כי הקושיא הזאת היתה שומה בפי הר"ז ז"ל ובשבילה היה חולק על ר"י אלפס ז"ל ויאבק איש עמו הוא הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות והציל והאי לישנא דרבינא פירשה שפיר דלשון קיים הוא כדאמרינן בעלמא כמאן תליא האידנא טכסא בדיקלא כמאן כי האי תנא וכהנה רבות בתלמוד ולכך פסקינן כר"מ וכראב"י וכן פסק רב שמעון בעל ה"ג ראשונות וגם ר"ח וגם הגאון ז"ל כן הכריעו וגם בפרק נוטל ראיתי מקצת הסוגיא מורה כן:

הלכה יד

שני דברים אחד אסור לטלטל עד אע"פ שהעפר ננער. פרק כל הכלים (דף קכ"ג) ופרק נוטל (דף קמ"א) ופרק ר"א דתולין (דף קמ"א) ופרק טומנין (דף נ"ג):

אבל אם היה ככר וכו' עד כיוצא בזה. פרק כירה (דף מ"ג):

הלכה טז

נוטל אדם עד האבן בידו. ריש פרק נוטל (דף קמ"א) ופרק כירה (דף מ"ג):

כלכלה שהיתה נקובה עד נעשית כדופן. ריש פרק נוטל:

היתה הכלכלה וכו' עד לא גזרו: כתב הראב"ד ז"ל אני לא מצאתי כן בגמרא כו' ולא יצטרך לטלטל האבן עם הכלכלה: **ואני** אומר כבר אמרתי פעמים רבות כי ר"מ ז"ל לא חיבר הדברים שיכולין להתחדש מדקדוקי התלמוד ומהקושיות והתירוצים לפי שזו הדרך ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים אלא כיון לקצר פסקי התלמוד המבוררין בו ולכך קראו משנה תורה וכיון יפה בזה הדין השנוי במשנה ראשונה דפרקין נוטל אדם את בנו

והאבן בידו וכלכלה והאבן בתוכה פירש כלכלה סל של פירות והוצרך לפרש כלכלה זו מה טיבה וע"כ הקשה לברם ואמאי תהוי כלכלה בסיס לדבר האסור כלומר ויהיה אסור לטלטלה ופריק אמר רבב"ח א"ר יוחנן הכא בכלכלה מלאה פירות עסקינן וחזר והקשה ונשדינהו לפירות ונשדייה לאבן ונינקטינהו ופריק כדאמר ר' אלעזר א"ר יוחנן בפירות המיטנפין כלומר רטובים כגון תאנים תותים וענבים כמו שפירש ר"מ ז"ל וכן פירש רש"י ז"ל. למדנו כי המשנה מדברת להתיר כלכלה מלאה פירות המיטנפין כדברי ר"מ ז"ל. ומה שהוקשה לראב"ד ז"ל בלשונו מפני שכתב ז"ל בלשונו שאם ינער הפירות והיא קושיא הבאה אחר זה חלילה כי ר"מ ז"ל לא כיון לכתוב אלא לשון עברי מובן לכל שהוא לשון השלכה בארץ לשון עברי כמו שדייה בלשון תרגום כדכתיב וינערו רשעים ממנה (איוב ל"ח:י"ג) וכן דקדק לשונו ז"ל יטנפו בארץ עוד בא התלמוד מצד אחר והקשה ולינערינהו נעורי ופרש"י ז"ל כלשון הראב"ד שהוא מצד אל צד בתוך הכלכלה ותירץ אמר רב חייא בר אשי אמר רב הכא בכלכלה פחותה עסקינן כלומר שנפחתה וחסרה עד שנעשה בה נקב דאבן עצמה נעשה דופן לכלכלה ע"כ. והקדים ר"מ ז"ל זאת המסקנא האחרונה ואיחר הראשונה לגלות דעתו כי לא היתה כוונתו כאשר דן לשונו הראב"ד ז"ל ויהיה לשון מובן לעין ואעפ"כ השיבו עליו ומ"מ הדקדוק שדקדק ראב"ד ז"ל אמת ויציב הוא וגם ר"מ ז"ל יודה בו אבל לא רצה לכתבו מן הטעם שכתבתי:

הלכה יז

חבית ששכח אבן כו' עד והיא נופלת. פרק כל הכלים ופרק נוטל (דף קמ"ב):

היתה בין החביות עד והן נופלות. פרק נוטל:

וכן השוכח מעות עד אין ממלאין בה. פרק נוטל ופרק כל הכלים:

בגד שעל הקנה שומטו. פרק ר' אליעזר דתולין (דף ק"מ) אמר רב חסדא וכן הביאה ר"י אלפס ז"ל בהלכות וגורס קניא מינה אסור ופי' דקניא לאו מנא הוא וגם הביא מימרא דרבא דגרסינן לה סמוך לדרב חסדא דאמר רבא ואם כלי קיואי מותר פירוש כלי של אורג ור"מ ז"ל לא כתבן כאן כי סמך אותן במקום סדרן ריש פרק כ"ו בכלל כלי אורג:

הלכה יט

פירות שאסור לאכלן עד שלא נתן החומש מותר. פרק מפנין (דף קמ"ב):

מטלטל ישראל את התרומה וכו'. פרק נוטל (דף ק"כ) ופרק מפנין שם:

ומטלטלין וכו' עד הכל כאחד. פרק נוטל:

נדבך של אבנים עד אם לאו אסור. פרק כל הכלים (דף קכ"ד):

חריות של דקל עד לטלטלן. בפרק טומנין (שם דף נ'):

הקש שעל המטה עד מבעוד יום. משנה היא פרק רבי אליעזר דתולין (דף קמ"א) ופרק טומנין מייתי לה ומשמע כן:

המכניס קופה של עפר וכו'. פ' טומנין (דף נ'):

הלכה כג

אסור לבטל וכו' עד כופה עליה כלי. פרק כירה (דף מ"ב) וכ"כ ר"י ז"ל בהלכות פרק מי שהחשיך גבי שליפי רברבא דאין הלכה כר' יצחק דאמר ריש פרק משילין אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת וכ"כ שם ג"כ:

לפיכך אין נותנין וכו'. פרק כירה:

וכן כופה הכלי על כל דבר וכו'. פרק משילין:

כתב הראב"ד ז"ל בירושלמי ובלבד שלא יגע בביצה: **ואני** אומר יפה עשה שלא קבעה דהא אסיקנא פרק תולין גמרא מתניתין דהקש שע"ג מטה דטלטול מן הצד לא שמיה טלטול וה"נ אסיק פ' כירה וכן פסק ר"י אלפס ז"ל שם ולא הזכיר זה הירושלמי וגם הר"מ ז"ל מקוצי ולפיכך אפילו נגע אין בכך כלום ואתי הירושלמי כמ"ד טלטול מן הצד שמיה טלטול וליתיה:

הלכה כד

נותנין כלי תחת הדלף וכו' עד גרף של רעי לכתחלה: כתב הראב"ד ז"ל איני יודע מהו זה וכו' עד שאין עושין גרף של רעי לכתחלה עכ"ל: **ואני** אומר כי לא אנחנו ולא ר"מ ז"ל אין לנו בבי רחייא דאביי אלא פירוש רש"י ז"ל וטעם הגמרא כלשון ר"מ ז"ל אלא שאנחנו קורין אותו לשון טעם רחוק ר"ל כי מ"ש ר"מ ז"ל בסוף דבריו שאין עושין גרף של רעי לכתחילה אינו חוזר למה שסמוך לו אלא למה שלמעלה הימנו כמ"ש ואם אינו ראוי אין נותנין לפי שאין עושין גרף של רעי לכתחלה. והנני כותב לשון הגמרא ופירש"י ז"ל ודברי רבותינו בעל התוספות ז"ל והתבונן בו. שנינו סוף פרק משנה ראשונה דפ' משילין ונותנין כלי תחת הדלף בשבת ופירש רש"י ז"ל תחת הדלף לקבלו בתוכו מפני טינוף הבית ובסוגיין קא מקשינן מינה ומוקמינן לה בדלף הראוי ופירש רש"י ז"ל שהן צלולים וראויין לבהמה עכ"ל. וק"ל דכל שראוי לשתיית בהמה ראוי לרחיצה כמו שפי' ר"מ ז"ל והכל אחד. הנה זה מבורר כי משנתנו דלכתחלה מיירי במים צלולין דוקא כמ"ש ר"מ ז"ל והכל מודים לו בזה על הפיסקא שלה גרסינן תנא אם נתמלא הכלי שופך ושונה ואינו נמנע ופי' רש"י ז"ל שופך לחוץ ואינו חושש ושונה ונותנו במקומו תחת הדלף ואינו נמנע כל היום מלעשות כן אם צריך לכך. תו גרסינן בי רחייא דאביי דלוף פירוש הדלף היה נופל על אמת הרחיים שלו והיו עשוין בטיט ונמוחין מפני הגשמים

ולא היה מספיק לכלים הצריכין תחת הדלף אתא לקמיה דרבה רבו שישאל ממנו מה יעשה א"ל זיל עייליה לפורייך התם פי' אמר לו הכניס מטתך לבית שהן שם כי היכי דליהוו גרף של רעי ואפקיה פירוש שיהו מאוסות הריחים לך להיות לפני מטתך ואתה מותר לטלטלם ולהוציאה לחוץ כדאמרינן לקמן דגרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה א"ל וכי עושין גרף של רעי לכתחלה פירוש וכי מותר לגרום שיהיה דבר מאוס לו כדי שיוציאנו לחוץ אדהכי והכי נפיל ביה רחייא דאביי כלומר בין כך נפלו אותן אמת הרחיים של אביי אמר תיתי לי דעברי אדמר פירוש תבואני זאת על שעברתי על דברי רבי עכ"ל. ואחר כך מביא דברי שמואל דאמר גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה וכתבו רבותינו בעלי התוספות כי יפה היה אומר אביי אלא שטעה בזה כי מה שאמרו אין עושין גרף היינו דוקא כגון אין מזמנין את הנכרי בשבת משום שיורי כוסות ואין עושין גרף של רעי לכתחלה כדי שיסלקנו אח"כ אבל כאן הוא לא עשה מתחלה הגרף אלא הוא נעשה מעצמו מחמת הגשמים ואם היה מכניס מטתו שם היה יכול לסלקו בהיתר ע"כ והיינו נתן והיינו נעשה כדברי ר"מ ז"ל וכדשמואל והכי משמע סוף פרק נוטל ופרק כל כתבי הקודש ודברים ברורים הם והראב"ד ז"ל תפס לו דרך אחרת:

הלכה כה

חבית של טבל וכו' עד מהיכנו. הכי אסיק כולהו פרק כירה גמרא מתניתין דנותנין כלי וריש פרק נוטל נמי אסיקנא להא דתרומה כר"א ופירש"י ז"ל זה הטעם ורואה אני שלא סמכו על המשנה שבפרק שואל וכן הדין:

ופורסין מחצלת עד וסייחין. הכל פרק מפנין:

תרנגולת שברחה וכו' עד סוף הפרק: כתב הראב"ד ז"ל זה הטעם אינו אבל מפני שהיא מקפיא נפשה והיא ניטלת ביד עכ"ל: **ואני** אומר כי רש"י ז"ל פי' כן פרק מפנין בלשון הגמרא דאמר טעמא משום דמקפיא נפשה כתרגום ויצף הברזל וקפא ברזלא אבל ר"ם ז"ל מקובל בפירוש מקפיא כמ"ש כלומר שמכבדת עצמה וכן פירש הרב רבי נתן בעל הערוך ז"ל וכ"כ הר"ם ז"ל מקוצי וכן יראה לי מלשון הגמרא דאביי על האי ברייתא דקתני אין עוקרין חיה ועוף ברה"ר אבל דוחין בהן כדי שיכנסו ומהדרינן עליה הא גופא קשיא אמרת אין עוקרין הא דדויי מדדין והדר תני דוחין אין מדדין לא ופרקינן אמר אביי סיפא אתאן לתרנגולת דאמר אביי האי מאן דשחיט תרנגולא ליכבשנהו לכרעיה בארעא אי נמי נידל להו דדילמא מוקים להו לכרעיה בארעא ועקר להו לסימנין ע"כ ופיר"ח ז"ל

דזאת הלכה היא א"כ שמעינן מינה דבתרנגולתא איכא למיחש שמא תכבד עצמה כפי' בעל הערוך ז"ל ודברי ר"מ ז"ל ישרים ונכוחים ואף כי אלו ואלו דברי אלהים חיים:

פרק כו

הלכה א

כל כלי האורג עד מותרין. פרק אלו קשרים (דף קכ"ד):

מכבדות של תמרה עד אסור לטלטלה. פרק כל הכלים (דף קכ"ד):

כלי שנתרועע עד לסמוך בו. ברייתא היא פרק כל הכלים וגם רמוזה במשנה ביצה פרק המביא:

מותר להכניס לבית הכסא שלש וכו' עד מקנח בצרור. פרק המוציא (דף פ"א):

שירי מחצלאות עד שמלאכתו להיתר. פרק כל הכלים (דף קכ"ה):

כירה שנשמטה אחת מירכותיה אסור לטלטלה שמא יתקע. פרק ר"א דתולין (דף קל"ח):

הלכה ז

סולם של עליה עד ויבא לצוד. פ"ק דביצה (דף ט'):

כתב הראב"ד אין כאן מקום לזה עכ"ל: **ואני** איני מבין דבריו אם רצה להשיגו מפני שעיקר זאת ההלכה פ"ק דביצה והיה לו לסדר בהלכות שביתת יו"ט כבר עשה וחיברה שם כראוי וכמפורסם בהלכה כתב וחילק בין רה"ר לחצר כדאיתא התם ובכאן כתב ברייתא דר"י כמו שהביאה ר"י אלפס ז"ל ויפה כיון דהא קיימא לן אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד:

קנה שמוסקין וכו' עד להיתר. פרק כל הכלים:

הלכה י

וכן אם היה ניטל ואגדו עמו וכו' עד להוכיח עליו. סוף פרק כל הכלים:

כתב הראב"ד ז"ל אינו תופס לשון הגמרא וכו' או משום בונה עכ"ל: **ואני** אומר אדרבה הוא תפס לשון הגמרא דסוף פרק כל הכלים ופרק בתרא דעירובין והנני מפרשן זה אחר זה בעז"ה. אמר תחלה וכן אם היה ניטל ואגדו עמו זה כתירוץ רבא במעשה דר' טבלא דפריק ההוא ניטל ואגדו עמו ומאי דקאמר הוי תלי בעיברא דדשא אינו מעלה ולא מוריד ולא הזכירו אלא דעובדא כי הוה הכי הוה. ויש ספרים גורסין ניטל באגדו הוה והפירוש בשתיהן שוה לרוב המפרשים ז"ל דכיון שהוא ניטל באגדו כלומר שקשור בתלאי חזק שיכול לטלטלו לא חיישינן אם אינו קשור כלל לא בדלת ולא בעיברא שהוא הבריח הרי

עשאו כלי ולכך מטלטלין אותו ונועלין בו שאגדו מוכיח עליו ואם אין שם אגד ואינו אגוד להוכיח עליו שהוא כלי אין מטלטלין אותו ואין נועלין בו כמ"ש ר"מ ז"ל בסוף דבריו והראב"ד ז"ל שתלה עיקר דבריו בבריח היינו משום עובדא דר' טבלא ונטה במקצת אחר דעת ר"י אלפס ז"ל ומורי הרשב"א ז"ל הסכים כר"מ ז"ל והביא ראיה מדלעיל בההיא שמעתא גבי נגר שיש בראשו קלוסטרא דאמרינן דאפילו למ"ד דקלוסטרא טפלה לנגר אי ניטל באגדו שרי אלמא בעי מידי אחרינא ומה שתלה עיקרו בדלת זהו כמו ששנינו בברייתא ר"י אומר אף זה במדינה מותר אלא איזהו נגר הנגרר שבמדינה אסור שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"י בנגר אמר רבא והוא שקשור בדלת כלומר דר"י גופיה לא שרי נגרר אלא בקשור בדלת אבל נגרר הקשור בעיברא דדשא לא דלא מוכחא מילתא כולי האי וכן הסכימו רבים וגדולים וגם מורי הרשב"א ז"ל. והראב"ד ז"ל פירש משום דאם הבריח נשמט כולו מן הפתח בשעה שנפתח ומונח בקרן זוית הרי הנגר כמו כן מונח בקרן זוית והרי הוא מוקצה ואם אותו הבריח עובר בקיר הפתח וגם הוא כמו כן אין דינו כנגרר אלא כמונח לפי שאין הבריח משמש כלום ביום לפיכך הנגר התלוי אינו מוכן על ידו ע"כ תורף פירושו. והקשה עליו מורי הרשב"א ז"ל כי לדבריו אם החבל שהוא קשור בו בדלת ארוך עד שלא יהא הנגר נגרר אחר הדלת בשעה שהוא פותח ונועל גם זה אסור והחלוק הזה לא נתפרש בגמרא אלא ודאי כמו שפירשתי וכן סוף פרק כל הכלים דאמרינן בין תלוי בין שאינו תלוי והוא שקשור קשור בדלת קאמר שיהא חזק ואמיץ ויוכל להעמידו וכן משמע בירושלמי דפרק כל הכלים דגרסינן רבי יוסה בעא קומי רבי ירמיה היך עבדין עובדא אמר ליה מן מה דמר רבי יוחנן משכני אלפיי והראני נגר משל בית רבי קשור אף על פי שאינו תלוי הדא אמרה כר"י עבדין עובדא עד שיהא קשור בדלת ר' ינאי חמוי דר"מ עד שיהא קשור בדבר שהוא יכול להעמידו ע"כ. ומוכיח שם דהלכה למעשה כר"י ולא כרבי ינאי וקשור דוקא בדלת קא בעינן כדברי ר"מ ז"ל דגרסינן התם א"ר יוחנן אתיא יחידאה דהכא כסתמא דתמן ויחידאה דתמן כסתמא דהכא. פי' יחידאה דהכא ר"א דפקק החלון כסתמא דנגר הנגרר ויחידאה דנגר הנגרר דהוא ר"י כסתמא דחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו וכן פר"ח ז"ל הלכה למעשה כר"י והוא שקשור בדלת וכדברי ר"מ ז"ל. ומה שכתב היה הנגר נשמט וכו' זהו מדגרסינן בעי ר' זירא נקמז מהו א"ר יוסף מאי תבעי ליה לא שמיע ליה הא דתניא נקמז מותר נשמט אסור. הנה עיניך רואות כי לשון הגמרא לשונו וחיבר דבריו בקוצר:

הלכה יא

מנורה של חוליות עד מותר לטלטלה. פרק כירה (דף מ"ז) ופרק כל כתבי הקדש:

הלכה יב

מנעל שעל גבי האמום עד חסרון כיס. פרק תולין (דף קמ"א):

וכן גיזי צמר עד מקפיד עליהן. פ' טומנין (דף מ"ט):

הלכה יג

כל דבר מטונף עד ויתלכלך בהן. פ' כל כתבי הקדש (דף קכ"א) וסוף פרק נוטל ופרק משילין (דף ל"ו):

רוק שעל גבי קרקע דורסו לפי תומו והולך. פרק כל כתבי הקדש:

ומטלטלין כנונא מפני עפרו וכו'. פרק שני דביצה ופרק כירה (דף מ"ז):

כתב הראב"ד ז"ל אינו תופס דרך הגמרא כלל וכו' מותר לטלטלו עכ"ל: **ואני** אומר הריני מכריע וכל אחד משניהם תפס דרך הגמרא אלא שהסברות חלוקות כל אחד ואחד אמר כלשון רבו ועל כן הבן ויתכן תחלה שתעיין בגמרא ותראה כי פירש"י והראב"ד ז"ל שוין וביאור דברי ר"מ ז"ל דגרסינן בסוף פרק כירה אמר רבי זירא א"ר אסי א"ר יוחנן אמר רבי מרינוס ויס"ג רומנוס התיר רבי לטלטל מחתה באפרה כלומר מחתה שנותן בה לבונה להתעשן ולהריח ריח טוב בו ואקשי ליה ר' זירא ממתניתין לרב אסי דנוטל אדם את בנו וכו' ופרקה דאית בה קרטין כלומר שיש באותה מחתה שיורי לבונה קטנים כעין קרטין שיש בהן צורה ואתמר על זה אביי אמר קרטין בי רבי מי חשיבי כלומר שהיה עשיר גדול מופלג ולא היו חוששין מדבר מועט כזה ולא היה ראוי להתיר טלטול המחתה בעבורן אלא אמר אביי מידי דהוה אגרף של רעי כלומר אלא ודאי לא התירו לטלטלו אלא מפני שהיה מאוס בעיניהם כמו גרף של רעי ותמה רבא על תירוץ זה של אביי ואמר שתי תשובות בדבר חדא דגרף של רעי מאיס כלומר מפני הצואה שבו והאי לא מאיס כלומר והמחתה הזאת של לבונה אינו מאוס אדרבה ריחו טוב ועוד גרף של רעי מיגלי והאי מכסי אלא אמר רבא במחתה כזו של שיורי קרטי לבונה אין לנו להתיר טלטולו שהרי הוקצה אלא ודאי אם יש לך לדמות לגרף של רעי ולהתיר טלטולו זהו מותר דכי הוינן בי רב נחמן הוינן מטלטלינן כנונא אגב קטמיה כלומר מפני שהעפר היה מאוס בעיניו להשגיח בו וגם שהוא מתפזר ומטנף הבגדים והפנים והידים ודומה לגרף של רעי ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים שאסור לטלטלן בפני עצמן ואותבינן עלה מהא ושוין שאם יש בה שברי פתילות שאסור לטלטלה כלומר ומה לי שברי עצים ומה לי שברי פתילות ופריק אביי בגלילא שנו. עתה ראה גם ראה כי אביי תירץ אליבא דרבא

מכלל ששניהם שוין בדין כנונא ומטעמיה דאביי דהוה ליה כגרף של רעי דאל"כ מאי הוה ליה לאביי למשכוני נפשיה אדרבא ועוד דהא שתי תשובות של רבא שהשיב על מחתה לא שייכי על כנונא שהרי כנונא מגולה הוא שמדליקין עליו האש של עצים לפני הגדולים וגם מאוס הוא כמו שפירשתי ולכך הוקבעה הלכה של כנונא ולא של מחתה וגם ר"מ ז"ל לכך דקדק בלשונו כלשון הגמרא ולא רצה לפרשו בלשון אחר מבורר לרוב העם כדי שלא יתחלף להם במחתה או בכלי אחר ולגלות שדעתו לפרש סוגייתנו כמו שפירשתיה לדעתו:

ואין עושין וכו' עד מוציאין אותו בשבת. פרק כל כתבי ופרק כירה ופ"ב דביצה:

הלכה יד

שמן שיוצא וכו'. הוא שמן של בדדין שפי' ר"י אלפס ז"ל סוף פ"ק דשבת דפליגי בה רב ושמואל דרב אסר ושמואל שרי ופסק ר"י אלפס ז"ל דהלכה כשמואל דקאי כר"ש סוף פרק מי שהחשיך ופרק כירה:

וכן תמרים ושקדים המוכנין לסחורה מותר לאכלן בשבת. גם זה הוא תמרי דעיסקא דפליגי בה רב ושמואל סוף פ"ק דשבת ופסקינן כשמואל וכדכתיבנא בסמוך:

ואפילו אוצר של תבואה מתחיל להסתפק ממנה. בשבת ריש פרק מפנין יש פוסקין כך בהלכות כשמואל שאין שם אוכל שיהא מוקצה בשבת אלא הכל מוכן אצל שבת חוץ מגרוגרות וצמוקין בלבד ובפרק כירה אסיקנא ליה הכי:

בזמן שמייבשין וכו' עד משום מוקצה. זה הטעם מפורש בירושלמי פ"ק דמעשרות והביאו ר"י אלפס ז"ל בהלכות פרק כירה:

חבית שנתגלתה וכו' עד במקום המוצנע. תוספתא:

כיוצא בו קמיע מטלטלין אותו. פ' במה אשה יוצאה כן פסק ר"י אלפס גמרא פיסקא דולא בקמיע וכן משמע סוגיא דשמעינן התם:

מותר השמן עד מחמת מיאוס. פ' כירה (דף מ"ד):

הלכה טו

אוצר של תבואה עד לקבוע בית המדרש: כתב הראב"ד ז"ל זה המחבר מזכי שטרא לבי תרי הוא שמפרש משנתנו כרב חסדא וכשמואל עכ"ל: **ואני** אומר תמה אני אם פה קדוש של רבינו הראב"ד ז"ל אמר דבר זה דאי כרב חסדא הא לא שרי לפנויי אלא ארבע מחמש וחמש מאוצר גדול ומאי אבל לא את האוצר שלא יתחיל באוצר תחלה ואילו ר"מ ז"ל התיר למעלה להתחיל תחילה ולהסתפק כרצונו וגם בכאן לא אסר אלא אם כן התחיל לפנותו לגמרי והיינו לגמרי כדשמואל דקאי כר"ש וכדפסק ר"י אלפס ז"ל

בהלכות. והנני כותב לך בקצרה תורף הגמרא למען תשכיל דגרסינן ריש פרק מפנין (דף קכ"ו) ושמואל אמר ד' וה' כדאמרי אינשי ואי בעי אפילו טובא נמי מפנה כלומר אפילו יותר מד' וה' מפנה ויסתפק די ספוקו ומאי אבל לא את האוצר שלא יגמור את האוצר כלומר דילמא אתי לאשוויי גומות אבל אתחולי מתחלינן ומני רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה ע"כ ולגבי תבואה צבורה נמי גרסינן ת"ר תבואה צבורה בזמן שהתחיל בה מערב שבת מותר להסתפק ממנה בשבת ואם לאו אסור להסתפק ממנה בשבת דברי ר"ש ורבי אחא מתיר ומתמהינן כלפי לייא כלומר אדרבה ר"ש מתיר ופרקינן אימא דברי ר' אחא ור"ש מתיר אלמא אוצר ותבואה צבורה דינן שוה ומותר לר"ש דקי"ל כותיה. ואחרי כן כתב כל ההלכות שבפ' זה כפי הברייתות והסוגיא שבראש פרק מפנין כהוגן וכשורה. ואולי בספר שהגיע ליד הראב"ד ז"ל היתה וי"ו יתירה וכתוב בו ולפנותו כאשר היה בספר שהגיע לידי עד שבדקתי בס' המוגה מכתיבת ידו של ר"מ ז"ל ומצאתיו בלא וי"ו אסור להתחיל בו לפנותו כמו שביארתי דבריו כי לגמור אסור וכדשמואל וזה נכון. שוב מצאתי לרמב"ן ז"ל בספר המלחמות שהסכים כדברי:

וכיצד מפנין עד תבלין. פרק מפנין ומקצת מייתי פרק נוטל:

הלכה יט

אין גורפין מאכל עד כיוצא בזה. פרק ר"א דתולין (דף ק"מ):

אע"פ שאסור לטלטל עד צדי המת. הכל פרק שואל (דף קנ"א) ומקצת מייתי פרק כירה (דף מ"ג):

מת שהסריח עד סוף הפרק. סוף פרק המצניע (דף צ"ד) ומקצתו מייתי פרק המוציא:

פרק כז

הלכה א

היוצא חוץ לתחום עד מחוץ לתחום. בירושלמי מפרש לה ור"י אלפס ז"ל כתב כן בהלכות סוף פ"ק דעירובין והר"ז בעל המאור ז"ל תפס עליו והרמב"ן ז"ל האריך בספר המלחמות ובירר שם כל הדעות:

ומדברי סופרים עד מגרש העיר. במסכת סוטה פרק כשם ובירושלמי ולשון מכילתא אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה:

נמצאת למד עד מוקפת. בירושלמי:

וכן מותר להלך עד את הזויות. פרק מי שהוציאוהו:

ואם יצא חוץ לאלפים עד מן התורה. בירושלמי:

הלכה ג

המהלך חוץ וכו' עד בתוך התחום. הכל פ' מי שהוציאוהו (דף מ"ו):

הלכה יא

מי שיצא חוץ וכו' עד כמו שאמרנו. פ' מי שהוציאוהו (דף מ"ג מ"ד):

כתב הראב"ד ז"ל זה המחבר בכל מ"ש וכו' וכשבירר לו לצד החיצון עכ"ל: **ואני** אומר קושיא זו כבר נתחבטו בה הרבה מן הראשונים עד שנחלקו הר"ז הלוי בעיקר הפסק ובטעמיה עם ר"י אלפס והשיב הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות כנגדו ונגד הראב"ד ז"ל ואין צורך להעתיק כאן דעותם אבל אברר דעת ר"מ ז"ל והראב"ד ז"ל שכנגדו שחולק עליו כאשר היתה מגמתי מתחילה בחבור זה. ואומר תחלה כי ר"מ ז"ל הועיל לנו הרבה במה שכתב וכלל וסמך מי שהחשיך עם מי שיצא כדרך המשנה וסמיכותה שלהי פ' מי שהוציאוהו דתנן מי שיצא חוץ לתחום אמה אחת לא יכנס ר"א אומר שתים יכנס שלשה לא יכנס מי שהחשיך לו חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ר"ש אומר אפילו ט"ו אמה יכנס וכו' ופירש"י ז"ל שיצא במזיד ומדעת שלא לשם מצוה ואפ"ה היה סבור ר"א שתים יכנס משום הבלעת תחומין כדאמרן בפירקין דר"א לטעמיה דאמר והוא באמצען עכ"ל. וזהו במתניתין דלעיל בפירקין דתנן מי שישן בדרך ולא ידע שחשכה לו יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר"י בן נורי וחכ"א אין לו אלא ארבע אמות ר' אליעזר אומר והוא באמצען ר"י אומר לכל רוח שירצה. ופירש"י ז"ל באמצען של ד' אמות כלומר שתי אמות יש לו לכל צידיו עכ"ל. ומה דאזיל לטעמיה הוא בשמעתין דהבלעת תחומין גמרא מתניתין דמי שיצא ברשות וכיון יפה וכן פירש ר"מ ז"ל בפירוש המשניות שלו ופסק שם שאין הלכה לא כר"א ולא כר"ש וכן פסק ר"י אלפס ז"ל הלכה כת"ק וכן פסקו רבותינו בעלי התוס' והר"ם ז"ל מקוצי ובשם ר"י הזקן והוסיפו בזה טעמים גבי עובדא דר' נחמיה בריה דרב חנילאי דמשכה ליה שמעתא וכו' גמרא מתניתין דפעם אחת לא נכנסו לנמל וכו' ובזה נסתלקו טענות הראב"ד ז"ל ועל כן נזהר ר"מ ז"ל לכתוב כל דין ודין בפ"ע בפרק הזה וסמך כל אחד לכיוצא בו ומעשה דרב נחמיה פי"ו דהלכות אלו. אך הראב"ד ז"ל הפליג דרכו ופסק כר"א ממעשה דר' נחמיה בריה דרב חנילאי דמסיק לה תלמודא בדלא מלו גברי ואליבא דר' אליעזר מיבעיא ליה דיקא נמי דקאמר ויכנס ש"מ וכתב ז"ל דמהא שמעינן דהלכה כר"א דהבלעת תחומין מלתא היא והלכך לדידן דק"ל כר"י דקאמר יש לו ד' אמות לכל רוח שירצה אפילו יצא שלש אמות והוא עומד ברביעית הרי זה נכנס ואינו חושש עכ"ל ובזה הדרך היתה השגתו זאת, ומורי הרשב"א ז"ל יישר דבריו בשמועה ובסוף פרק מי שהוציאוהו אמנם הר"ז הלוי ז"ל חלק על זה ועמד בשיטת ר"מ

ז"ל וחביריו ז"ל ואמר דשאני מעשה דרב נחמיה דמתוך אונסו יצא דמשכיה שמעתתיה ומש"ה אקילו גביה לאורויי כדר"א בדלא מלו גברי אבל בלא אונסא לא סמכינן אדר"א דהא בשמעתין דהבלעת תחומין א"ל רב חנן בר רבא לאביי ומדר"א קא מותבת ליה למר אלמא לא סמכינן עליה וגם הרמב"ן ז"ל עמד בשיטה זו ואמר דההיא אוקמתא דדיקא נמי וכו' הא אידחיא ליה מדאותביה ר"נ בר יצחק לרבא וטענות רבות ודברים אלו ברורים בעיני הרבה וכמו שדקדק בקצרה ובלשון ברורה רש"י ז"ל דהא בסוף שמעתין דהבלעה כי א"ל רב חנן בר רבא לאביי ומדר"א קא מותבת ליה למר א"ל אין דשמיע לי מיניה דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודה ליה כלומר ומי שיצא ברשות ב"ד דמתניתין זו היינו לדבר מצוה וממילא דמתני' דסוף פ' דמי שיצא לאו לדבר מצוה ולא באונס יצא ועוד דהא דר"א יחיד הוא לגבי חכמים אפילו תימא מאן חכמים בר פלוגתיה מ"מ הא סתמיה תלמודא ועוד דהא ר"א שמותי הוא ואפילו לפי הגירסא שכתוב בהן ר' אלעזר ויהיה ר"א בן שמוע שהוא תנא מ"מ לא שבקינן כל הני טעמי ודחקינן בהכי:

היתה רגלו אחת וכו' עד יכנס. סוף פ' מי שהוציאוהו:

כתב הראב"ד ז"ל איכא מ"ד כיון דקם ליה כיחידאה ה"ז לא יכנס עכ"ל: **ואני** אומר אני רואה ה"ט דקם ליה כיחידאה אלא בפירוש טעמיה דר"א בשילהי פ' דמי שהוציאוהו אלא ברגלו אחת מימרא דרבי חנינא היא התם ובתרי לישני איתמרא והוא פסק כאיכא דאמרי וכפי שיטת ר"י אלפס ז"ל והגאון ז"ל ורוב המפרשים גם בזה גם בכל התלמוד ואי איכא למאן דפסק כלישנא קמא וכדעת ר"ת ז"ל בכל התלמוד שהיה אומר כי כל איכא דאמרי טפל ללישנא קמא אין השגה בזה:

הלכה יב

מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת עד ומטלטל בכולה. זה הוא תחלת פ' מי שהוציאוהו (דף מ"ג מ"ד) גם במשנה גם בגמרא:

הלכה יד

מי שיצא חוץ לתחום עד וחוזר למקומו: כתב הראב"ד ז"ל איך הוא מערבב העניינים וכו' עד באויר מחיצות מבע"י עכ"ל: **ואני** אומר אין כאן בלבול כלל אלא מימרא פשוטה היא דגרסינן ריש פ' מי שהוציאוהו אר"נ אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה נכרים מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה ומטלטל בכולה ע"י זריקה ורב הונא אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל בד' אמות ופירש רש"י ז"ל בפירש ארוך כדברי ר"מ ז"ל דמיירי כשהוקפה לדירה דאי לאו הכי יתר מבית סאתים לא משתריא לטלטל ומהלך בה אלפים

דלא מהני ליה הנך מחיצות להיותה כד' אמות דכי אמרינן כל הבית כד' אמות היינו היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום אבל הכא דבשעת שביתה לא הוו מחיצות לא ואפילו לר"ג דאמר בהוציאוהו נכרים ונתנוהו בדיר וסהר אע"ג דלא שבת באויר מחיצות נעשית לו כד' אמות והקלו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כד' אמות אבל הקונה שביתה שיש לו אלפים אמה לא הקלו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כד' אמות אא"כ שבת באוירן דהא רב הונא ורב חייא בר רב תלמידי דרב הוו ואמר רב הלכה כר"ג בדיר וסהר והכא אסרי כשמואל ומתניתין נמי הכי תנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה אפילו סוף מדתו כלה במערה אינה לו כד' אמות ואילו הוציאוהו ונתנוהו בדיר וסהר מהלך את כולה והא דברי הכל היא עכ"ל. וסייעו הרשב"א ז"ל ממה שמצא בירושלמי דגרסינן התם על פלוגתא הדין דר"נ ורב הונא בעיין מימר מה פליגין כרבי יהושע ור"ע ברם כר"ג וכר"א בן עזריה לא פליגין ואפילו כרשב"ג וכר"א בן עזריה פליגין קל הוא מי שקנה לו שביתה ממי שלא קנה לו שביתה וזה מבואר כדברי רש"י ז"ל ועוד ראיה לדבריו דהא ר"נ בהא כרבא ס"ל מדשמעינן ליה לקמן דא"ל לרב הונא לא תפליג עליה דשמואל דתניא כוותיה ואילו לקמן משמע גבי עובדא דרב נחמיה דר"נ כר"ג ס"ל דאמרינן להדיא א"ל ר"נ בר יצחק מאי קא מבעיא ליה לרב חסדא וכו' עד דפשיט ליה רבא פשיטא בדלא מלו גברי עסקינן דאי בדמלו גברי אמר ר"י אמר רב הלכה כר"ג בדיר וסהר וספינה אלמא פשיטא ליה לרבא דר"נ רביה כר"ג ס"ל ואע"ג דשמעינן ליה לשמואל גופיה בההיא שמעתא גופה דלית ליה כר"ג בדיר וסהר אלא בספינה בלבד לא חיישינן לה דנהי דודאי שמואל לא ס"ל כר"ג בההיא מ"מ הא דבקעה לאו בהני תליא ואפשר דס"ל מטעמא דכתבינן:

ואם נכנס בתוך התחום עד לא יצא עד ד' אמות. פ' מי שהוציאוהו:

כתב הראב"ד ז"ל וכן כל מי שיצא באונס וד' אמות שלו מובלעות יכנס כדאמרי נהרדעי עכ"ל: **ואני** אומר כל אחד הולך לפי שטתו שכתבתי כי הוא פוסק כר"א ור"מ ז"ל בהפך ולא דמיא לנהרדעי שהוא מזכיר תמיד כי הם לא אמרו כן אלא במי שהוצרך לנקביו ומשום גדול כבוד הבריות בריש פירקא דמי שהוציאוהו וכ"ש בשאר הטענות שכתבתי שאין כאן השגה כלל:

הלכה טז

כל מי שיצא ברשות ב"ד עד חוץ למדינה. מתניתין היא פרק אם אינן מכירין (דף כ"ג) וסוגיין היא פרק מי שהוציאוהו (דף מ"ד מ"ה):

היה יוצא ברשות עד וכאילו לא יצא. פ' מי שהוציאוהו:

וכל היוצאין עד שהצילו בו. פרק מי שהוציאוהו:

ואם היתה יד עובדי כוכבים עד סוף הפ'. הכי אסיקנא לה פ' מי שהוציאוהו גמרא מתניתין דכל היוצאין דפריק ר"נ בר יצחק לא קשיא כאן בזמן שנצחו ישראל וכאן בזמן שנצחו עובדי כוכבים ומזלות:

פרק כח

הלכה א

כל בית דירה עד חוץ מבית דירה זה. פ' כיצד מעברין (דף נ"ה):

הלכה ב

היה בית זה קרוב למדינה עד או יתר. פ' עושין פסין (דף כ"א):

הלכה ג

וכן בה"כ עד ד' אמות. פ' כיצד מעברין:

והבורגנין עד מצטרפין עמה. כתב הראב"ד ז"ל בעיא ולא איפשטא היא ולחומרא עכ"ל:

ואני אומר זה כתב הראב"ד ז"ל משום דגרס פרק כיצד מעברין גמרא מתניתין דהיתה עשויה כקשת וכו' בפיסקא מאי גדודיות שלש מחיצות שאין עליהן תקרה איבעיא להו שתים ויש עליהן תקרה מהו ת"ש אלו שמתעברין עמה עד קתני מיהא נפש שנפרצה משתי רוחות אילך ואילך כלומר שאין מתעברין עמה מאי לאו דאיכא תקרה פירוש ואפ"ה אין מתעברין עמה ובעיין איפשטא ודחי לא דליכא תקרה פי' אבל אי איכא תקרה אכתי מיבעיא ולא איפשטא ודעתו להחמיר דכל ספיקא דאיסורא לחומרא ורבים עמדו בשטת ר"מ ז"ל ולקולא משום דהוי ליה ספיקא דרבנן כדקיי"ל תחומין דרבנן וכ"ש בעירובין דהלכה כדברי המיקל וכן היה דעתי כמה ימים. עוד שבתי לסייע עוד דלאו דחייה היא אלא קים ליה הכי בודאי דהכל תלוי במקורה וכדפרישנא בסוגיין דשמעתין קיימתא דב"ב ודחי ליה בקיום לגבי מחיצה והיזק ראיה וכמה מקומות וכן מצאתי בירושלמי דגרסינן תאני בשם ר"י אף זיזיה וכותליה נמדדין עמה רב הושעיא בעי אויר חצר מהו שימדד עמה נשמעינה מן הדא בית שנפרץ מרוח אחת נמדד עמה משתי רוחות אינו נמדד עמה רב אבון בשם ר"י בשניטלה קורתו אבל אם לא ניטלה קורתו נמדד עמה ומהדר תלמודא התם לאקשויי אם בשניטלה קורתו לאו כאויר חצר הוא ופריק תמן הוקף לבית דירה ברם הכא לא הוקף לבית דירה ע"כ. למדתי ממנו כי כשיש שם תקרה נמדד עמה וכשאין שם תקרה אינו נמדד עמה וכדדחי תלמודא בבלאה

וכדמשמע פשטיה דברייתא דבעי למפשט מינה וגם ראיתי כן לר"י אלפס ז"ל שהשמיט הבעיא לגמרי והביא הברייתא כפשטה להשמיענו דעת המפורש לר"מ ז"ל שהוא עיקר:

והמערה שיש בנין על פיה עד וחוצה לה אלפים אמה. פרק כיצד מעברין:

היו שלשה כפרים וכו' עד מחוץ לשלשתן. פרק כיצד מעברין:

כתב הראב"ד ז"ל כמדומה אני שטעה טעות גדול וכו' אין נחשבין שלשתן כאחת ע"כ: **ואני** אומר לא הבנתי מה טעות יש בזה לא גדול ולא קטן ואדרבה עיקר התלמוד ולשונו כלשונו וכדמפרש רב הונא למתניתין דפרק כיצד ולמתני' דפ' כיצד מעברין כי בעא לאותוביה מינה בגמרא כי פליגי בהדיא רב חייא בר רב ואסיק אמר לך רב הונא הא אתמר עלה אמר רב אידי אמר רבי חנינא לא משולשין ממש אלא כל שאילו מטיל אמצעי ביניהן ואין בין זה לזה אלא קמ"א ושליש ונראה כשהן משולשין ופירשוה רש"י ורבותינו בעלי התוס' ז"ל בין זה לזה בין כל אחד מן החיצונים לאמצעי. פירוש לפירושם דבין שנים החיצונים דקתני במתניתין כל שנים מהן יקראו החיצונים שכשאתה מסתכל לצפון השנים הצפונים חיצונים לאותן שבדרום וכן הדרומים החיצונים לאותן שבצפון וכשיטת ר"מ ז"ל אלא שהראב"ד ז"ל מתוך שדחקוהו מקצת דברים קלים בהלכה פירש בה דרך אחרת דבין החיצונים ממש קאמר שלא יהא ביניהם אויר אלא קמ"א ושליש כי די לנו שנאמר רואין את האמצעי כאילו הוא ביניהם אבל שנקל ונתן לו קרפף באמצעי מהשתים ואיהו קאי לברא לא אמרינן. ומורי הרשב"א ז"ל נתחוורו לו דבריו ואע"פ שתירצו רבותינו בעלי התוס' כל הדחקים אבל אנו בשיטת רבותינו ור"מ ז"ל עומדים. ומ"ש הראב"ד ז"ל בהשגתו בין חיצון לחיצון אפילו לארבעת אלפים וכו' רואה אני שאין זה אליבא דהלכתא אלא שקלא וטריא הוא דהוה שאיל ליה רבה לאביי ואהדריה הכי ואותביה ודחייה ואשינויי דחיקי לא סמכינן ולא שבקינן מסקנא דרב הונא דקשיש ועדיף מחייא בר רב כדמוכח במסכת ערכין דהוה מוכח ליה ומשמע דגברי רברבי איתמר עלה ועוד דפשטא דמתניתין אזלא כותיה דבעינן שבעים אמה ושירים לכל חדא וחדא דהויא סיומא דמילתא דחכמים ועל זה סמך ר"י אלפס ז"ל להשמיט כל הסוגיא הזאת לגמרי והביא המשנה בלבד משום דפשטא עיקר ומאי דאתמהתו הראב"ד ז"ל בשניתן לו יותר מקמ"א ונקל ג"כ ברואין, אומר אני אטו מעשה קא עבדינן רואין אמרינן ובעירובין קיימינן דלקולא אזלינן דהא תחומין דרבנן כדכתב בסוף האי פירקא מרנן ואנן אגמרא סמכינן ולא אסברא דילן ואקשויי אקשינן ופרוקי פרקינן אבל אטעויי רבנן לא מטעינן:

עיר שהוקפה עד מחומתה. סוף פרק עושין פסין:

הלכה ו

עיר שהיתה וכו' עד וחוזר. הכל פרק כיצד מעברין:

הלכה יד

הגיע לכותל וכו' עד מדידה יפה. פרק כיצד מעברין (דף נ"ח):

כתב הראב"ד ז"ל מסתברא אם אי אפשר לאמדו מבליעו אם חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו עכ"ל: **ואני** אומר איני כדאי לדקדק בסברותיו ואפילו הייתי כדאי לא באתי לסתור אלא לבנות בעז"ה:

הלכה טו

הגיע להר עד שטעה ביותר על זה. הכל פ' כיצד מעברין (דף נ"ח):

לפיכך אם ריבה וכו' עד אין שומעין לו: כתב הראב"ד ז"ל אני מוצא או ד' מאות או שש מאות עכ"ל: **ואני** אומר כבר נשאלה שאלה זאת ממני מארץ מצרים והשבתי בה באורך אך בחבור הזה אין לי לצורך להאריך אלא לקצר. ודע כי הלכה זו מבוררת כשמש פרק כיצד מעברין בברייתא דטבלא מרובעת עד דאסיקנא שנמצאו תחומים משתכרין שמונה מאות אמה לכאן ושמנה אמות אמה לכאן וכו' עד דמפרש לה אביי משכחת לה במתא דהויא תרי אלפי על תרי אלפי ופירשה רש"י ז"ל פירוש ארוך ומבואר ואכתבנו בקצרה כי בראותך עיר עגולה של אלף וארבע מאות וכ' ושמנה מאות ובאת לרבעה תצטרך להוסיף עליה אלפים ושמנה מאות וששה וחמשים חומשין כדקיימא לן כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא והחומשין האלו עולין חמש מאות ושבעים ושתים אמה. ועתה ראה כי כשתתן תקע"ב תוספת אלכסון הריבוע על האלף ותכ"ח שהיו בידך ממדת שטח העיר נשכרת במהלך תחום שבת תקע"ב אמות מחמת זה האלכסון והם הם התק"פ אשר כתב ר"מ ז"ל ואפשר שטעה הממעיט והחסיר מפני שלא מדד מאלכסון הריבוע אלא מן העיגול והעדיף אותן המרבה שהיה פקח ומדד מן האלכסון כפי ההלכה. והשמונה שהוסיף ר"מ ז"ל על פירש"י ז"ל הם דקדוקי המשהויין שעולה האלכסון יותר מתרי חומשי על ריבוע האמה ורבותינו ז"ל לא הקפידו בזה לפי שהוא דבר מועט ביותר ואין כל אדם יכול לעמוד עליו אך ר"מ ז"ל מאחר שנתחכם בחכמת התשבורת עמד וצירף כל אותן המשהויין לחשבון שמונה אמות אלו הנה זאת תקרנוה כן היא:

הלכה יט

אפילו עבד ושפחה עד סוף הפרק. פ' כיצד מעברין (דף נ"ח):

פרק כט

הלכה א

מצות עשה וכו' עד שבת וקידוש. פרק ערבי פסחים (דף ק"ו) מפורש להדיא: **וצריך לזכרו עד בהבדלה.** פרק ערבי פסחים ובברכות ובמכלתא אמרו זכור את יום השבת לקדשו בברכה. עוד מצאתי לו ראיה ריש מסכת נזיר דמתמה בתלמודא להדיא אילימא קדושא ואבדלתא והרי מושבע ועומד מהר סיני הוא וכ"כ הר"מ ז"ל מקוצי אלא שפירשו כר"ת ז"ל ועוד כתב סמך להוכיח על הבדלה שהוא מן התורה כמו הקידוש כמו שכתבתי לפנינו בסמוך. ועוד ראיתי אני כי אמרו ז"ל בפירוש זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו לשון זכור הוא מצות עשה זכרהו בכניסתו שמקדשין אותו בדברים ברמזם ז"ל שבת כלה ולשון שמור שייך ביציאתו שלא ינהג בקדושת קדש מנהג חול עד שיבדילנו ויקבענו ויושיבנו על כנו ובפ"ק דשבועות ובפרק מי שמתו זכור ושמור כל שישנו בזכירה ישנו בשמירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה ע"כ. הנה עשו שמור לאו כדק"ל כל השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה עוד רמזו ז"ל במדרש זכירה ביום ושמירה בלילה וכפשטה זה שמוסיפין מחול על הקדש וסודו ידוע למקובלים בסתרי התורה ולהם ארמוז גם אני ואומר זכירה בקידוש ושמירה בהבדלה בלאו הבא מכלל עשה ואף על פי ששניהם מן התורה הקידוש עיקר והבדלה טפילה לו כתשלומין דראשון. ומה נכבד רמזם בגלותם התם בשמעתין דיקנה"ז קדושא ואבדלתא חדא מילתא היא וכן ביארו דקידוש כניסתו דומה למלך שנכנס למדינה כו' כלשונם פרק כל כתבי הקדש שבת כלה שבת מלכה והבדלה במוצאי שבת דומה לאפרכוס שיוצא כו' והמשכיל ידום. ופשוטו נראה כן פרק ערבי פסחים בשמעתא דזכרהו על היין בכניסתו בשמעתא אסיקנא דכבוד יום עדיף מכבוד לילה תדע דהא מאן דלית ליה אלא כוס אחד אמרינן דלישבקיה עד למחר אי לא משום טעמא דחביבה מצוה בשעתה וכן פסק ר"י בר"י ן' מיגא"ש ז"ל, ועוד דסתם תלמודא בעי למימר אליבא דרב הונא טעם לא יקדש טעם יבדיל וכן מבעי ליה למימר דמבדיל אשכרא ולא מקדש אלא אחמרא ואע"ג דלא קיימן לפום הלכתא ריהטא דשמעתא הכי אזלא ובהדיא אמרינן התם מפסיקין לקידוש ואין מפסיקין להבדלה והכי נמי אסיקנא הא דאמר רב עמרם אמר רב שבת קובעת לקדוש ואינה קובעת להבדלה למדנו כי הקידוש עיקר והבדלה טפילה לו כל שומר שבת מחללו ואף כי שניהם מן התורה בזכירה ובשמירה הדברים אמורים אך הכוס מדברי סופרים כמו שיתבאר והאבן גדולה ע"פ הבאר. והנה יגעתי ומצאתי לר"מ ז"ל פ"ז הלכות נזירות הדין מפורש מבואר בשמעתא קמייתא דמסכת נזיר:

הלכה ד

עיקר הקידוש כו' עד ומבדיל אחר שאוכל. פרק ערבי פסחים:

הלכה ו

מדברי סופרים לקדש על היין ולהבדיל על היין. פרק ערבי פסחים ובכמה מקומות. ובהדיא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אנשי כנסת הגדולה תיקנו להם לישראל קדושין והבדלות כלומר נוסח הברכות וקביעות מקום זכירתן בין בתפלה בין בברכת המזון וגמר דבריו בתחלה קבעוה בתפלה העשירו קבעוה על הכוס וכ"כ ר"מ ז"ל מקוצי וכן כתב הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה בפרשת יתרו בפסוק זכור:

ואע"פ שהבדיל כו' עד על הכוס. פרק שואל ופרק אין עומדין:

ומברך על היין תחלה ואחר כך מקדש. מסכת ברכות פרק אלו דברים:

ואינו נוטל ידיו עד שיקדש. פרק ערבי פסחים:

הלכה ז

כיצד הוא עושה כו' עד בתחלה. ס"פ שלשה שאכלו ופרק כל כתבי הקודש:

ואחר כך מברך על היין וכו'. פרק אלו דברים במסכת ברכות:

ושותה מלא לוגמיו כו'. רואה אני שלא פירש אם לא שתה אם יצא אם לאו. ונ"ל שדעתו כדעת רבותינו בעלי התוספות שפסקו המברך צריך שיטעום כדאיתא בברכות וגם שתיה אינה מעכבת כדמשמע בפרק בכל מערבין בפשיטותא דתלמודא דליטעמיה ינוקא ומיהו ר"י אלפס ז"ל הביא בהלכות פרק חלון גמרא מתני' כיצד משתתפין הא דאמר רבא דאמרי סבי דפומבדיתא המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא מכלל דהלכתא היא ובעל המאור לא השיגו בזה:

ואחר כך נוטל ידיו עד יטול ידיו ויסעוד: הכל פרק ערבי פסחים:

אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיקדש: כתב הראב"ד ז"ל בחיי ראשי כו' אי נמי דאי לא קדיש בליליא קאמר עכ"ל: **ואני** אומר יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא לימרון מן שמאי ואי משמא דנפשיה קאמר היה כותב נ"ל או לשון מברר דעתו מקבלתו כמנהגו הטוב אלא ודאי קבלה היתה בידו ותלמודא ערוך מפי רבותינו וגם אנחנו כך קבלנו מפי רבותינו בעלי התוספות ז"ל וכ"כ רשב"ם שקיבל מפי רש"י ז"ל והפריז על מדותיו שאפילו מים לא יטעום עד שיקדש דהא סתם טעימא קאמר ועד כאן לא אסיקנא פ' ערבי פסחים דלא קפדינן אמיא אלא באבדלתא אבל בקדושא אפילו אמיא קפדינן וכן הסכימו הגאונים מדאסיקנא שאני עיולי יומא מאפוקי יומא וכבר הוכחתי אני שהקידוש עיקר וההבדלה טפלה לו וכבוד יום עדיף ועוד דהא בההיא שמעתא דזכרהו על היין

בכניסתו גרסינן מיד אין לי אלא בלילה ביום מנין ת"ל את יום ואיכפל ליה תנא לאלתר למישאל ביום מאי מברך אלמא קידוש יום עדיף מדחייש ליה ומדכר ליה להדיא ואי משום דאמרינן עיקר קידושא בליליא הוא היינו משום דהוא כניסת היום כדאיתא התם להדיא חביבה מצוה בשעתה ולאו משום דליליא עיקר טפי דאדרבה כבוד יום עדיף וקידוש עיקר והבדלה טפילה לו כדכתיב לעיל ומהשתא אתמהא יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא הא אסיקנא התם דאמימר כי איקלע לאתרייהו דמר ינוקא ומר קשישא משום דלא הוה ליה חמרא לאבדולי בת טוות כלומר לן בתענית ולא טעם אפילו מים וכ"ש קודם קידוש, ואפילו לדברי המפרשים כי בת טוות חומרא היא שרצה להחמיר על עצמו מ"מ ראוי להחמיר ואף לדברי הראב"ד ז"ל שיעמיד כל אלה דוקא בקידוש הלילה ולא בקידוש היום מ"מ לימא לן מר כי בעי לקדושי אריפתא ותחשב המוציא במקום ברכת היין ויאכל כהשגת הראב"ד ז"ל מי לא בעי נטילת ידים תחלה והא אסיקנא דאם נטל ידיו לא יקדש ואין לחלק בין מי שנטל ידיו לקדש על היין למי שנטל ידיו לקדש על הפת ואע"ג דאמרינן דרב זימנין דחביבא ליה ריפתא מקדש אריפתא וכדפירשב"ם ז"ל דהתם היא דוקא דמשום חביבותא דפת שכח ונטל ידיו כמי שמסרב לאכול מתוך תאותו וממהר ליטול ולכך אמרו שמקדש על הפת ולא על היין וגם ר"מ ז"ל הודה בזה וכ"כ בזה הפרק עצמו ויש לנו טעם גדול בדבר שלא לבייש את הפת כמו שאמרו פורס מפה שלא לבייש את הפת ומקדש על היין ואע"פ שיש טעמים אחרים זה טעם נכבד וחשוב שהרי הוא קודם בפסוק וקודם לברכה אבל היכא דליכא חביבותא ולא שכחה לא שבקינן זכירה על היין שתקנו חכמים ז"ל ואסמכוה אקרא ומקדשין אריפתא וכ"ש דלא אורינן למיכל מקמי קדושא דאיכא תרתי נטילה ואכילה ותרוייהו לריעותא ואין צ"ל לפי דעתנו שהוכחנו דכבוד יום עדיף שאין לטעום אפילו מים מלפני הקידוש ויעמדו דברי ר"מ ז"ל על מכונם:

וגם קידוש זה לא יהא וכו'. פרק ערבי פסחים דשמואל היה מקדש כי הוה נחית מאגרא לארעא וכן כתבו הגאונים ז"ל:

הלכה יב

מי שהיה אוכל בערב שבת כו' עד ברכת המזון. פ' ערבי פסחים (דף ק"ה):

היה אוכל בשבת ויצא וכו'. פרק ערבי פסחים:

כתב הראב"ד ז"ל והוא שאין לו אלא אותו הכוס עכ"ל: **ואני** אומר כבר נדחה אותו תירוץ בשמעתין דיקנה"ז והדר מיניה תלמודא לתרץ אלא קדושא ואבדלתא חדא מילתא היא כלומר ואין בכך משום חבילות וממילא נמי כך ברכת המזון והבדלה וכן כתב ר"י

אלפס ז"ל דברכת המזון והבדלה חדא מילתא היא ולאו שתי קדושות נינהו ולכך אינו דומה לקידוש וברכת המזון כמו שאכתוב בסמוך בס"ד:

ואם היה בתוך השתיה פוסק וכו' עד יקדש על כוס וכו'. זה הוא כתירוץ התלמוד בשמעתין דיקנה"ז ברכת המזון וקידוש היום תרי מילי נינהו כלומר ששתיהן בקדושת היום שגם בברכה זו מזכירין של שבת כדאיתא בתוספתא והקידוש מדאורייתא ידוע הוא ואע"ג דהבדלה נמי דאורייתא מ"מ טפילה היא לקידוש היום וברכת המזון אינו בא להזכיר מקדושת היום כלום ושבת אינה קובעת להבדלה אלא לקידוש בלבד שהוא חמור כמו שכתבתי בתחלת הפרק הזה ולא בא ר"מ ז"ל להוציא מן הכלל הזה הבדלה שלא תהיה מן התורה חס ושלום אלא להוציא שאר קידושין וברכות הנעשין חבילות חבילות על כוס אחד כגון שבע ברכות של חופה וכיוצא בהן שהיה בזמנו חולק להצריך בורא פרי הגפן כוס בפני עצמו ולשאר ברכות כוס בפני עצמן והוא אין דעתו בכך הואיל והן מדרבנן וכן הורה רבינו משולם ז"ל וכן עמא דבר וכד"ן וכן הסכימו רבותינו בעלי התוספות ז"ל מטעמים אחרים:

הלכה יד

אין מקדשין וכו'. פרק המוכר פירות (דף צ"ז):

לפיכך אם נתערב עד שאין מקדשין אחד מהם: כתב הראב"ד אמת הוא זה וכן מפרש בירושלמי שמקדשין ביין קונדיטין עכ"ל: **ואני** אומר זו אינה השגה אלא סברות הן וכבר כתבן ר"י אלפס ז"ל בה' ערבי פסחים:

הלכה טו

וכן שמרים עד ומקדשין עליו. פרק המוכר פירות:

כלי שהוא מלא וכו' עד שהוא כשיורי כוסות: כתב הראב"ד ז"ל ודוקא מן הכוס עצמו עכ"ל: **אני** אומר הנפש היפה לא תקפיד כאיסתניס וכן משמע בעובדי דפרק ערבי פסחים דאיכא מאן דקפיד טפי מחבריה ובירושלמי רבי מנא טעים כסא ומתקי' ליה:

הלכה יז

יין שריחו ריח כו' עד בשעתו. פ' המוכר פירות ופרק בתרא דע"ז:

מדינה שרוב יינה שכר כו' עד בתחלת הפסח. פרק ערבי פסחים:

פרק ל

הלכה א

ארבעה דברים וכו' עד מכובד. זה בכמה מקומות בתלמוד זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע:

הלכה ב

איזהו כבוד וכו' עד מפני כבוד השבת. פ' במה מדליקין (דף כ"ה):

ומתעטף וכו' עד שבת המלך. פ' כל כתבי (דף קי"ט):

ומכבוד השבת עד כבוד השבת. פרק כל כתבי ופרק אלו קשרים (דף קי"ג) ובירושלמי ופ' מרובה (דף פ"ו):

הלכה ד

אסור לקבוע סעודה וכו'. פ' ערבי פסחים (דף ק"ה) ופ' השולח בגיטין (דף ל"ח):

כתב הראב"ד ז"ל דוקא שאסור לקבוע מן המנחה ולמעלה עכ"ל: **ואני** אומר איני מגיע לסוף דעתו דאי דוקא לקבוע מן המנחה ולמעלה מאי איריא בע"ש אפילו בחול נמי ותו מאי איריא סעודה ומשתה דהיינו סעודה גדולה אפילו סעודה קטנה נמי כדתנן פ' קמא דשבת לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל ולא יכנס וכו' עד ולא לאכול ואסיקנא אפילו סמוך למנחה גדולה ואפילו בסעודה קטנה דילמא אתי לאימשוכי וכ"ת דמיירי בשהתפלל כמו שהסכימו רבותינו בעלי התוס' ז"ל ריש פרק ערבי פסחים מ"מ שמעינן מינה דממשיך אחר סעודתו ואפי' היא קטנה ואתי לאימנועי מאכילת עונג שבת דהא קא שבע וכתיב נפש שבעה תבוס נפת ועוד דהא תניא בריש פרק ערבי פסחים לא יאכל אדם בערבי שבתות וערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס בשבת כשהוא תאב דברי ר"י רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך. והגע עצמך רבינו הראב"ד ז"ל כמאן ס"ל בהא אי כר' יוסי למה הוא אוסר מן המנחה דוקא דהא אפילו עד שתחשך קא שרי ר' יוסי ואי כר"י למה לי סעודה ומשתה דוקא אפילו אכילה פורתא קא אסר ר"י דהא לא יאכל קתני דמשמע לא יאכל כלל וכו' וכ"ת דהא ברייתא משבשתא היא הא אסיקנא ריש ערבי פסחים דמתרצתא היא ורב פנחס בריה דרב אידי קבלה אלא ודאי ש"מ דבסעודה ומשתה כולהו אסרי דהא קמן דמודה ר' יוסי בערב הפסח משום חיובא דמצה ואפילו באכילה מועטת ומ"מ משום כבוד שבת מודו כולהו בסעודה ומשתה דאסיר תדע דגרסינן בגיטין פ' השולח גמרא מתניתין דעבד שנשבה אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתא בע"ש ואחת קבעה סעודתא בשבת ושתיהן נעקרו והא התם בע"ש סתם קאמר

כדברי ר"מ ז"ל ולא מן המנחה ולמעלה דוקא ואלמלא שעברו על דברי חכמים למה נענשו בכך והביאה ר"י אלפס בהלכות פ' כל כתבי הקדש להשמיענו שהיא הלכה. ומה טובו אהלי אפדנו שרומז ענינו בסדור דבריו ודקדוק לשונו אשר סמך לזה הלכה כרבי יוסי וכתב מותר לאכול ולשתות עד שתחשך עכ"ל. וסמך לזה סברתו המורה על מ"ש שכוונתי לדעתו שכתב ואעפ"כ מכבוד השבת שימנע אדם מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה עכ"ל, וכדאסיק ריש ערבי פסחים בזה לא הזכיר בלשונו משתה אלא לשון סעודה בלבד כלשון התלמוד דפ"ק דשבת דאזלא כי הא דערבי פסחים ובפסק הראשון הזכיר משתה עם הסעודה כההיא דפרק השולח שכתבתי גם בפסק הראשון של משתה ודכתב בע"ש סתם כלשון רבי יוחנן דפרק השולח ובזה כתב מן המנחה ולמעלה כמסקנא דריש ערבי פסחים וכרצון הראב"ד ז"ל לפרש:

הלכה ה

מסדר אדם שולחנו וכו' עד ידו משגת. הכל פ' כל כתבי (דף קי"ט):

ואסור לקבוע סעודה על היין בשבת בשעת בית המדרש. זה הוא כמ"ש בשתי משפחות שהיו בירושלים דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן פרק השולח (דף ל"ח) גמרא מתניתין דעבד שנשבה וכתבה ר"י אלפס ז"ל פרק כל כתבי להשמיענו שהלכה היא:

אלא כך היא מנהג הצדיקים וכו' עד מוצאי שבת. במסכת פסחים פרק אלו דברים גמרא מתניתין דאמר ר"א:

הלכה יא

אסור לאדם שיהלך וכו' עד לאורחין. פרק לולב וערבה (דף מ"ד) וכמה מקומות:

אסור להתענות וכו' עד רחמים. פרק קמא דשבת (דף ל"ה):

הלכה יג

אין צרין וכו' עד אין מפליגין. סוף פ"ק דשבת (דף י"ט):

תשמיש המטה עד לילי שבת. במסכת כתובות פ' אף על פי (דף ס"ב):

ומותר לבעול עד צער לה. פ' קמא דכתובות (דף ה' ו'):

הלכה טו

השבת ועבודת כוכבים וכו' עד שומר שבת מחללו. במסכת סנהדרין בכמה מקומות ובכמה מסכתות:

וכל השומר שבת עד סוף הפרק. פרק כל כתבי הקדש (דף קי"ח):